

Қазақстан Республикасы ішкі істер министрлігі
Б.Бейсенов атындағы Қарағанды академиясы

Заң институты

ӘҚ және ПО ӘҚ кафедрасы

Бекітемін
Академия бастығының
оқу ісі жөніндегі орынбасары
полиция полковнигі

З.С. Тоқыбаев

«___» _____ **2016 ж.**

Жұмыстық оқу бағдарламасы
(SYLLABUS)

КРАК 2205 «Қазақстан Республикасының әкімшілік құқығы» пәні
бойынша

Мамандығы: 5В030300 «Құқық қорғау қызметі»

Оқыту нысаны: күндізгі

Барлығы: 3 кредит

Семестр: 3

Дәріс: 9 сағат

Семинарлық: 20

Тәжірибелік: 16 сағат

Рейтингтік бақылаудың саны (МБ): 2

КОӨЖ: 15

КӨЖ: 75

Емтихан: 3 семестр

Қарағанды 2016

«Қазақстан Республикасының әкімшілік құқығы» пәні бойынша жұмыстық оқу бағдарламасы (SYLLABUS), 5B030300 «Құқық қорғау қызметі» мамандыққа арналған _____ бет

Құрастырғандар:

кафедра доценті, з.ғ.к., полиция полковнигі В.В. Филин.
кафедра аға оқытушысы полиция майоры Ә.Т.Нұрмахамбетов.
кафедра оқытушысы полиция аға лейтенанты Ә.Б.Түсіпбеков.

ӘҚ және ПО ӘҚ кафедрасының отырысында қарастырылды
«___» _____ 2016 ж., № ___ хаттама

Кафедра бастығының м.о. _____ Е.Е. Кашенов

ҚР ІІМ Б.Бейсенов ат. ҚА ОӘК мәжілісінде бекітілді.
«___» _____ 2016 ж., № ___ хаттама

3.1. Негізгі ақпарат:

1. Шифр және мамандық атауы	«Қазақстан Республикасының әкімшілік құқығы» пәні бойынша жұмыстық оқу бағдарламасы (SYLLABUS), 5B030300 «Құқық қорғау қызметі» мамандыққа арналған
2. Курс, семестр	2, 3
3. Пән циклы	БП
4. Кредит саны	3
5. Сабақ өткізу орны	Дәріс залы, аудитория
6. Сабақ өткізетін оқытушылар	Филин В.В., ӘҚ және ПО ӘҚ кафедра доценті, полиция полковнигі (лек.орыс тілде). Нұрмахамбетов Ә.Т., ӘҚ және ПО ӘҚ кафедра аға оқытушысы, полиция майоры (лек.каз. тілде). Олейник В.В. кафедра оқытушысы полиция майоры Ә.Б.Түсіпбеков кафедра оқытушысы полиция аға лейтенанты ӘҚ және ПО ӘҚ кафедрасының мекен жайы: ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы ҚА, № 306, 309 кабинет. Байланыс телефоны: 347, 382.

3.2. Пререквезиттер: бұл пәнді басталуына дейін құқықтық және теориялық білімдер қажет, магистранттар оны базалық жоғарғы білімі (бакалавриат) оқып біле алды: ҚР Конституциялық құқығы, Мемлекет және құқық теориясы, ҚР Құқық қорғау органдары.

3.3. Постреквезиттер: ҚР әкімшілік құқық пәнің зерделеу кезінде алынған білімдерді ПО әкімшілік қызметі, Қылмыстық құқық (Ерекше бөлім), Қылмыстық іс-жүргізу құқығы, Азаматтық іс-жүргізу құқығы.

3.4. Пәнді қысқаша сипаттау:

Курстың мақсаты - әкімшілік құқықты оқыту курсанттарға мемлекеттік биліктің атқарушы органдарының қызметін ұйымдастыру сұрақтары, және олардың қоғамдық қатынастардың қатысушыларына императивті әсер ету нысандары мен әдістері, мемлекеттің, азаматтар мен ұйымдар арасында әкімшілік құқықтық қатынастар пайда болған кезде қарым-қатынастардың ерекшеліктері туралы қажетті білімдер көлемін беру көздейді.

Курстың негізгі міндеттері болып: Курсанттарға әкімшілік құқық ғылымының қағидалары, категориялары мен ережелері туралы терең білім беру; Курсанттарды әкімшілік заңдарын дұрыс түсінуге оқыту; олары нақты жағдайларға байланысты әкімшілік құқық нормаларын дұрыс талқылып және қолдану үшін дағдылық пен әдетке үйрету; Курсанттарды мемлекеттік

басқарудың жүйесімен, басқарудың әдістері мен нысандарын, басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету әдістерімен таныстыру; Курсантларды ауылшаруашылығын, әлеуметтік-мәдени, әкімшілік-саяси басқаруды әкімшілік-құқықтық басқарумен таныстыру, және де ішкі істер органдарының жалпы, салалық және арнаулы басқару органдарымен өзара қатынастылығының ерекшеліктерімен таныстыру.

Қысқаша мазмұны

1-тақырып. Әкімшілік құқық ғылым және құқық саласы ретінде. Әкімшілік құқық пәні, жүйесі және әдісі.

Басқарудың жалпы ұғымы. Басқару әлеуметтік құбылыс ретінде. Атқарушы биліктің ұғымы және мазмұны. Мемлекеттік реттеу басқарудың функциясы ретінде. Мемлекеттік реттеудің мазмұны және механизімі. Мемлекеттік реттеудің құралдары. Мемлекеттік басқарудағы атқарушы қызметтің негізгі белгілері. Атқарушылық, басқарушылық қызметінің негізгі принциптерінің ұғымы және жіктелуі. Атқарушылық қызметінің, басқару ұйымдастырушылық принциптерінің мазмұны.

Қазақстандық әкімшілік құқықтың ұғымы, оның қалыптасуы мен дамуы. Әкімшілік құқықтың негізгі принциптері. ҚР әкімшілік құқығының қайнар көздері. Әкімшілік құқық ғылымы, қазақстанның құқық саласы ретінде. Әкімшілік құқық пәнінің жалпы сипаттамасы. Құқықтық реттеудің әдістері. Құқықтық реттеудің құралдары. Қоғамдық қатынастарды басқарудың әкімшілік-құқықтық реттеудің ерекшеліктері. Қазақстан құқығы жүйесіндегі, әкімшілік құқықтың орны.

Әкімшілік-құқықтық реттеу механизмінің ұғымы, мәні және элементтері. Әкімшілік-құқықтық нормалардың ұғымы, саралануы және ерекшеліктері. Әкімшілік-құқықтық нормалардың түрлері (материалдық және процессуалдық). Әкімшілік-құқықтық норманың құрылымы. Әкімшілік-құқықтық нормаларды жүзеге асырудың ұғымы және нысандары (тәсілдері).

Әкімшілік-құқықтық қатынастардың ұғымы және сипаттамасы. Әкімшілік-құқықтық қатынастардың элементтері. Әкімшілік-құқықтық қатынастарды саралаудың негіздері. Тік әкімшілік-құқықтық қатынастар. Көлденең әкімшілік-құқықтық қатынастардың ұғымы және сипаттамасы.

2-тақырып. Әкімшілік құқықтың субъектілері.

Құқық қорғауға бағытталған органның, атқарушы билік органның негізгі белгілері. Мемлекеттік билік органдарды құрайтын ұйымдастырушылық негіздері. Атқарушы билік органдарының саралануы. Атқарушы билік органдар жүйесін құрудың принциптері. Жалпы, салалық және салааралық құзыретті органдар. Алқалы және жекелі органдар (ҚР Үкіметі. Үкіметтің негізгі функциялары. ҚР орталық атқарушы билік

органдарының ұйымдастырушылық-құқықтық мәртебесі. ҚР Президентінің атқарушы билік аясындағы өкілеттігі. Жергілікті мемлекеттік басқару органдары қызметінің құқықтық негіздері.) Жергілікті өзін-өзі басқару органдарының қалыптасу және даму мәселелері. Орталық мемлекеттік басқару органдары мен жергілікті өзін-өзі басқару органдарының, құқық қорғау органдарымен арақатынасы.

Қазақстандық мемлекеттік қызметінің ерекшелігі, қалыптасуы мен дамуы. ҚР мемлекеттік қызметінің ұғымы және принциптері. Мемлекеттік қызмет туралы құқықтық актілер жүйесі. Мемлекеттік қызметшіні сипаттайтын негізгі белгілер. Мемлекеттік қызметтің түрлері. Мемлекеттік қызметшілердің саралануы. Мемлекеттік қызметті өткеру. Мемлекеттік қызметті тоқтату негіздері. Мемлекеттік қызметшілердің жауаптылығы. Құқық қорғау органдарында мемлекеттік қызметтің ерекшеліктері.

Жеке тұлғалардың ұғымы мен түрлері. ҚР азаматтары. ҚР азаматтығына қабылдаудың шарттары. ҚР азаматтығына қабылдамауға негіздер. ҚР азаматтығынан айырылудың негіздері. Азаматтың әкімшілік-құқықтық мәртебесінің мазмұны және құрылымы. ҚР-нда шетелдік пен азаматтығы жоқ адамдардың әкімшілік-құқықтық мәртебесі, оның ерекшеліктері.

Заңды тұлғаның ұғымы және негізгі белгілері. Заңды тұлғаның түрлері және нысандары. Комерциялық және комерциялық емес ұйымдар. Олардың әкімшілік-құқықтық жағдайының негіздері. Қоғамдық бірлестіктердің ұғымы және түрлері. ҚР қоғамдық бірлестіктер қызметінің негізі. Қоғамдық бірлестіктерді құру мен қызметінің негізгі принциптері. ҚР қоғамдық бірлестіктердің құқықтық мәртебесі. Қоғамдық бірлестіктердің жарғысы. Қоғамдық бірлестіктердің құқықтары мен міндеттері. Қоғамдық бірлестіктер қызметін тоқтата туру. Діни бірлестіктердің әкімшілік-құқықтық жағдайын қамтамасыз ету.

3-тақырып. Әкімшілік-құқықтық нысандар мен әдістер.

Әкімшілік-құқықтық нысандардың ұғымы. Әкімшілік-құқықтық нысандарының саралануы. Мемлекеттік басқару актілерінің ұғымы және негізгі белгілері. Басқарудың құқықтық актілерінің саралануы. Мемлекеттік басқарудың құқықтық актілеріне қойылатын талаптар. Басқарудың құқықтық актілерінің әрекет ету күші. Басқарудың әкімшілік-құқықтық актілерін қабылдаудың тәртібі. Әкімшілік-құқықтық келісім шарт. Әкімшілік рәсімдер.

Әкімшілік-құқықтық әдістерінің ұғымы, белгілері және саралануы. Әкімшілік мәжбүрлеу, мемлекеттік басқарудың негізгі әдісі ретінде. Әкімшілік мәжбүрлеудің мәні және ерекшеліктері. Әкімшілік мәжбүрлеу шаралардың саралануы. Әкімшілік-ескерту сипаттағы шаралар. Әкімшілік-бұлтарпау сипаттағы шаралар. ПО қолданатын әкімшілік мәжбүрлеу шараларының түрлері.

4-тақырып. Әкімшілік-құқықтық режимдер.

Әкімшілік-құқықтық режимдердің ұғымы, түрлері мен белгілері. Жалпы және екінші әкімшілік-құқықтық режимдер. Төтенше жағдай режимінің түсінігі мен құқықтық негізі, түрі және енгізу тәртібі. Төтенше жағдай режим кезіндегі басқару органдар қызметінің ерекшеліктері, басқару нысандары Ерекше режим жағдайының түсінігі мен ерекшеліктері. Ерекше режим жағдайының енгізу тәртібі мен негіздері және оның құқықтық негізі. Соғыс жағдай режимінің түсінігі мен құқықтық негізі. Оны енгізу және тоқтату тәртібі. Мемлекеттік шекараны күзету режимі, оның құқықтық негізі, мазмұны, мемлекеттік уәкілетті органдарының құзыреті.

5-тақырып. Әкімшілік құқық бұзушылық және әкімшілік жауаптылық.

Әкімшілік құқық бұзушылықтың ұғымы және құрамы, оның қылмыстық қылықтан, қылмыстан және тәртіптік қылықтан айырмашылығы. Әкімшілік жауаптылықтың негізгі белгілері мен түсінігі. Әкімшілік жауаптылықтың субъектілері. Әкімшілік жауаптылықты болғызбайтын мән-жайлар.

Әкімшілік жазаның ұғымы, мақсаты және қолданудың негізі. Әкімшілік жазаның жүйесі және түрлері. Негізгі және қосымша әкімшілік жазалар. Әкімшілік жаза салудың ережелері. Әкімшілік жауаптылықтан және әкімшілік жазадан босату. Кәмелетке толмағандардың әкімшілік жауаптылығының ерекшеліктері. ІО қолданатын әкімшілік жазалар. Әкімшілік құқық пен мемлекеттің құқық қорғау органдар жүйесінде әкімшілік ықпал етудің маңыздылығы мен рөлі. Әкімшілік-құқықтық ықпал ету шараларының түрлері мен қолдану шарттары.

6 тақырып. Жеке адамның құқықтарына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Кәмелетке толмағандардың құқықтарына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Меншікке қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Кәсіпкерлік қызмет саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар. Сауда және қаржы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар.

Жеке адамның құқықтарына, кәмелетке толмағандардың құқықтарына, меншікке қол сұғатын, кәсіпкерлік қызмет саласындағы, сауда және қаржы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың түрлері мен жалпы сипаттамасы.

ІО қарайтын, осы топтағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың жеке құрамдарын саралау, оны жасағаны үшін жауаптылық.

Осы топтағы әкімшілік құқық бұзушылықтарды қарастыру және әкімшілік жаза қолдануда соттар мен ІО уәкілетті лауазымды тұлғалардың құзыреті.

7 тақырып. Қоршаған ортаны қорғау, табиғи ресурстарды пайдалану саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар. Қоғамдық қауіпсіздікке және халықтың денсаулығына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Қоғамдық тәртіпке және имандылыққа қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар.

Қоршаған ортаны қорғау, табиғат ресурстарын пайдалануда қоғамдық қауіпсіздікке және халық денсаулығына қоғамдық тәртіппен имандылыққа қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың түрлері мен жалпы сипаттамасы.

ПО қарайтын, осы топтағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың жеке құрамдарын саралау, оны жасағаны үшін жауаптылық.

Осы топтағы әкімшілік құқық бұзушылықтарды қарастыру және әкімшілік жаза қолдануда соттар мен ПО уәкілетті лауазымды тұлғалардың құзыреті.

8 тақырып. Басқарудың белгіленген тәртібіне қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. ҚР мемлекеттік шекарасы режимінің белгіленген тәртібіне және ҚР аумағында болу тәртібіне қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Мемлекеттік билік институтына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Әкімшілік сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар.

Басқарудың белгіленген тәртібіне, ҚР мемлекеттік шекарасы режимінің белгіленген тәртібіне және ҚР аумағында болу тәртібі саласындағы, мемлекеттік билік институтына, сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтарының түрлері және жалпы сипаттамасы.

ПО қарайтын, осы топтағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың жеке құрамдарын саралау, оны жасағаны үшін жауаптылық.

Осы топтағы әкімшілік құқық бұзушылықтарды қарастыру және әкімшілік жаза қолдануда соттар мен ПО уәкілетті лауазымды тұлғалардың құзыреті.

9 тақырып. Көліктегі, жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар.

Көлікте, жол шаруашылығында әкімшілік құқық бұзушылықтарының түрлері және жалпы сипаттамасы.

ПО қарайтын, осы топтағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың жеке құрамдарын саралау, оны жасағаны үшін жауаптылық.

Осы топтағы әкімшілік құқық бұзушылықтарды қарастыру және әкімшілік жаза қолдануда соттар мен ПО уәкілетті лауазымды тұлғалардың құзыреті.

10 тақырып. Басқару аясындағы заңдылық. Мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету тәсілдері.

Заңдылық мемлекеттік басқарудың принципі ретінде және оның басқару аясындағы маңызы. Заңдылық пен тәртіптің ұғымы, және мемлекеттік басқару саласындағы мақсатқа сәйкестілігі. Басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету әдістерінің ұғымы және жүйесі. ІІО қызметінің заңдылықты қамтамасыз ету бойынша негізгі бағыттары. ҚР Президенті ҚР Конституциясының, адам мен азаматтың құқықтары мен бостандығының кепілі ретінде. Бақылау мен қадағалау заңдылықты қамтамасыз етудің негізгі тәсілдері ретінде.

Бақылауды жүзеге асыратын субъектілер (Президент, заң шығарушы билік органдары, адамның құқықтары бойынша уәкілеттенген атқарушы және сот билік органдары).

Прокуратура органдарының жалпы қадағалауы.

11 тақырып. Әкімшілік процесс. Әкімшілік әділет. Әкімшілік юрисдикция.

Әкімшілік процесс ұғымы және түрлері. Әкімшілік процесстің мәні және белгілері. Әкімшілік процесс сатыларының ұғымы. Әкімшілік іс жүргізудің мәні және түрлері.

Әкімшілік әділет. Ұғымы, мазмұны мен дамудың негізгі кезеңдері.

Әкімшілік юрисдикция ұғымы, оның негізгі ерекшеліктері және мемлекеттің құқық қорғау жүйесіндегі рөлі. Әкімшілік юрисдикцияның қағидалары және құрылымы. Әкімшілік юрисдикция органдары.

12 тақырып. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізу.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің ұғымы, тәртібі, принциптері және міндеттері. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің негізгі сатыларының ұғымы. Олардың түрлері және мазмұны. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудегі субъектілері (қатысушылар). Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары. Дәлелдемелер мен дәлелдеу. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қозғау. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша қысқартылған іс жүргізу. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау тәртібі. Іс жүргізуді жүзеге асыратын органның (лауазымды адамның) әрекетіне (әрекетсіздігіне) шағым беру. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша заңды күшіне енген (енген) қаулыларды қайта қараудың жалпы шарттары мен тәртібі. Жаңа ашылған мән жайлар негізінде әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша заңды күшіне енген қаулыларды және оларға шағымдарды, наразылықтарды қарау нәтижелері жөніндегі ұйғарымдарды қайта қарау. Ақтау және әкімшілік құқық бұзушылық туралы

істі қарауға уәкілетті органның (лауазымды адамның) заңсыз әрекеттерімен келтірілген зиянды өтеу.

Әкімшілік жаза қолдану туралы қаулысының орындалу сатысы, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің сатысы ретінде. Әкімшілік жаза қолдану туралы қаулылардың орындаудың жалпы ережелері.

13 тақырып. Ұлттық қауіпсіздікті басқару. Қорғанысты басқару.

ҚР Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету жүйесі мен функциялары, қағидалары, түсінігі. Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етуші органдар.

Қорғанысты басқарудың ұйымдық-құқықтық нысандары.

14 тақырып. Ішкі істер саласында басқару.

Ішкі істермен басқарудың ұғымы. ҚР ІІО қызметінің құқықтық негізі, жүйесі, құрылымы және функциялары. ІІО қызметінің негізгі бағыттары, олардың мазмұны. Қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етуде жергілікті мемлекеттік басқару органдарының өкілеттігі.

15 тақырып. Білім және ғылым саласын басқару. Мәдениет пен денсаулық саласын басқару.

Әлеуметтік-мәдениет саласында мемлекеттік басқару (мақсаты, функциялары) түсінігі мен мазмұны.

Білім және ғылым саласын басқарудың ұйымдық-құқықтық негіздері.

Мәдениет саласын басқарудың ұйымдық-құқықтық негіздері.

Денсаулық сақтау саласын басқарудың ұйымдық-құқықтық негіздері.

3.5. Пән бойынша тапсырмаларды орындау және тапсыру кестесі:

№	Жұмыс түрлері	Мазмұны және мақсаты	Ұсынылған әдебиеттер тізіміне сілтеме	Бақылау нысаны (рейтинг-шкалаға сәйкес)	Балл (рейтинг-шкалаға сәйкес)	Есеп беру нысаны	Тапсыру мерзімі
1	2	3	4	5	6	7	8
1	Семинарлық (тәжірибелік) сабақта ауызша жауап	Сабақ жоспарларына сәйкес	Тақырып бойынша ұсынылған әдебиеттерді қолдану	Ағымдағы бақылау (ауызша жауап және сабақтағы жұмыс бағаланады)	Сабақтардың барлық тақырыптары бойынша ауызша жауап	Жауап сабақтарының барысында журналда бағаланады	Оқу жоспары мен сабақ кестесіне сәйкес сабақта

					30 балға дейін		
2	Ауызша жауап, КОӨЖ-нда хабарламан ы баяндау	КОӨЖ сабақтарының оқу жоспарына сәйкес	Тақырып бойынша ұсынылған әдебиетті қолдану	Ағымдағы бақылау (ауызша жауап және КОӨЖ-нда жұмыс бағаланады)	Сабақтың әрбір тақырыбы бойынша ауызша жауабы үшін 10 балға дейін	Жауап сабақ барысында журналда бағаланады	Оқу жоспары мен сабақ кестесіне сәйкес КОӨЖ-нда
3	Межелік бақылауға дайындалу	Тест сұрақтары	Семестр бойы дайындалу	Аралық бақылау (компьютерлік тестілеумен бағаланады)	10 балға дейін	Жауап ведомоста бағаланады	Оқу жоспарына сәйкес 8-ші және 15-ші апталарда
4	Емтиханға дайындалу	Емтиханға сұрақтар	Оқытудың барлық кезеңінде дайындалу	Қорытынды бақылау	50 балға дейін	Жауап ведомоста бағаланады	Оқу жоспарына сәйкес

3.6. Курс саясаты

«Қазақстан Республикасының әкімшілік құқығы» барысында келесі ережелердің сақталуын өтінемін:

1. Сабаққа кешікпеу.
2. Сабақтан себепсіз қалмау, сырқатына байланысты болса анықтаманы, ал басқа жағдайларды түсініктемені беру.
3. Өтемдер қабылданбайды, докторант қатыспаған және оның алдында дайын болмаған сабақтардың сұрақтарына жоспарланған сабақтарда дайын болу міндетті.
4. Тапсырмаларды орындау, ұсынылған әдебиеттермен міндетті түрде танысу және конспектілеу.
5. Сабақ барысында ұялы телефондарды сөндіру.
6. Оқу процеске белсенді катысу
7. Курстас және оқытушылармен шыдарлық, ашық және мейрімді болу.

3.7. Ұсынылған әдебиттер тізімі

№№ п/п	Автор, атауы	Жылы, басылым орны
Нормативтік- құқықтық актілер		
1	Қазақстан Республикасының	30.08.1995ж.

	Конституциясы.	
2	Қазақстан Республикасының Үкіметі туралы ҚР Конституциялық заңы	18.12.1995ж.
3	Қазақстан Республикасы Президенті туралы ҚР Конституциялық заңы	26.12.1995ж.
4	Әкімшілік құқық бұзушылық туралы Қазақстан Республикасының кодексі	05.07.2014ж.
5	Халық денсаулығы және денсаулық сақтау жүйесі туралы ҚР Кодексі	18.09.2009ж.
6	Қазақстан Республикасының Кәсіпкерлік Кодексі	29.10. 2015ж.
7	Құқық бұзушылық профилактикасы туралы ҚР Заңы	29.04.2010ж.
8	Ерлер мен әйелдердің тең құқықтарының және тең мүмкіндіктерінің мемлекеттік кепілдіктері туралы ҚР Заңы	08.12.2009ж.
9	ҚР Босқындар туралы заңы	04.12.2009ж.
10	ҚР Прокуратурасы туралы ҚР Заңы	21.12.1995ж.
11	ҚР Ішкі істер органдары туралы ҚР Заңы	23.04.2014 ж.
12	ҚР Бас бостандығынан айыру орындарынан босатылған адамдарды әкімшілік қадағалау туралы Заңы	15.07.1996ж
13	ҚР «Мәдениет туралы» Заңы	15.12. 2006ж.
14	ҚР дене шынықтыру мен спорт туралы заңы	03.07.2014ж.
15	ҚР Нормативтік құқықтық актілер туралы Заңы	24.03.1998ж.
16	Сыбайлас жемқорлыққа қарсы іс қимыл туралы Қазақстан Республикасының Заңы	18.11.2015ж.
17	ҚР Ұлттық ұлан туралы Заңы	15.01.2015ж.
18	ҚР Білім туралы Заңы	27.07.2007ж.
19	Ғылым туралы ҚР Заңы	18.02.2011ж.
20	Жеке басты куәландыратын құжаттар туралы Қазақстан Республикасының Заңы	29.01.2013ж.
21	Жол жүрісі туралы Қазақстан Республикасының ҚР Заңы	17.04. 2014ж.
22	Азаматтық қорғау туралы Қазақстан Республикасының ҚР Заңы	11.04.2014ж.
23	Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік қызмет туралы Заңы	23.11.2015ж.
24	Құқық қорғау қызметі туралы ҚР Заңы	06.01.2011ж
25	Әкімшілік рәсімдер туралы Қазақстан Республикасының Заңы.	25.11.2000ж
26	Коммерциялық емес ұйымдар туралы Қазақстан Республикасының Заңы	16.01.2001ж.

27	Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік және өзін-өзі басқару туралы ҚР Заңы	23.01.2001ж.
28	Әскери қызмет және әскери қызметшілердің мәртебесі туралы Қазақстан Республикасының Заңы	16.02.2012ж.
29	Әділет органдары туралы ҚР Заңы	18.03.2002ж.
30	Саяси партиялар туралы Қазақстан Республикасының Заңы	15.07.2002ж.
31	Төтенше жағдай туралы Қазақстан Республикасының Заңы	08.02.2003ж.
32	Акционерлік қоғамдар туралы Қазақстан Республикасының Заңы	13.05.2003ж.
33	Діни қызмет және діни бірлестік туралы ҚР Заңы	11.10.2011ж.
34	Жеке және заңды тұлғалардың өтініштерін қарау тәртібі туралы Қазақстан Республикасының Заңы.	12.01.2007ж.
35	Шетелдіктердің құқықтық жағдайы туралы ҚР Заңы	19.06.1995 ж.
36	Этил спирті мен алкоголь өнімінің өндірісі мен айналымын мемлекеттік реттеу туралы ҚР Заңы	16.06. 1999ж.
37	Қазақстан Республикасының мемлекеттік шекарасы туралы Қазақстан Республикасының Заңы	16.01. 2013ж.
38	Жекелеген қару түрлерінің айналымына мемлекеттік бақылау жасау туралы Қазақстан Республикасының Заңы	30.12.1998 ж.
39	Азаматтық қорғаныс және төтенше жағдайлар қызметтері туралы ҚР Заңы	07.08.2002 ж.
40	Соғыс жағдайы туралы Қазақстан Республикасының Заңы	05.03.2003 ж.
41	Қазақстан Республикасының қорғанысы және Қарулы Күштері туралы ҚР Заңы	07.01.2005ж.
42	Қазақстан Республикасы Ұлттық қауіпсіздік комитетінің кейбір мәселелері туралы Заңы.	13.03.2012ж.
43	Қазақстан Республикасының арнаулы мемлекеттік органдары туралы Қазақстан Республикасының Заңы	13.02.2012ж.
44	Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздік органдары туралы Қазақстан Республикасының Заңы	21.12.1995ж.
45	Әскери полиция органдары туралы	21.02.2005ж.

	Қазақстан Республикасының Заңы	
46	Халықтың көшіп-қону туралы ҚР Заңы	22.07.2011ж.
47	Қазақстан Республикасындағы мемлекеттік бақылау және қадағалау туралы ҚР Заңы	06.01.2011ж.
48	Рұқсаттар және хабарламалар туралы Қазақстан Республикасының Заңы	16.05.2014ж.
2. Негізгі әдебиеттер:		
49	Қызылов М.А. Қазақстан Республикасының әкімшілік құқығы. Оқу құралы.	Астана-2009. 504 бет.
50	Баянов Е. Әкімшілік құқық. Оқулық	Алматы 2007ж.
51	Административное право РК: Академический курс / А. А.Таранов.2-е изд., перераб. и доп.	Алматы:2003.-256с
52	Административное право: учебный курс / под ред. Р.А.Подопригоры.	Алматы: 2010. – 368с.
53	Административное право. Учебник. Бахрах Д.Н., Россинский Б.В., Стариков Ю.Н.	«Норма» 2008г. //
54	Алехин А.П., Козлов Ю.М. Административное право РФ. Ч.1,2 Учебник	М.,1995г.
55	Алехин А.П., Козлов Ю.М., Кармолицкий А.А. Административное право РФ. Учебник	М., 1996. – 680с.
56	Административное право России: Учебник. Д.Н. Бахрах, В.Г Татарян.-4-е изд., перераб. и доп	М.:ЭКСМО,2009.-608с.
57	ҚР әкімшілік құқығы бойынша қазақша-орысша, орысша – қазақша сөздігі. Оқу тәжірибелік құралы. Серімов Е.Е., Қалыков Е.Т., Түсіпбеков Ә.Б.	ҚР ІІМ Б.Бейсенов атындағы ҚА. Қарағанды., 2015 ж.
58	Административное право России ч.1 Учебник под ред. Коренева А.П.	М., 1996.- 460с.
59	Административное право: Учебник / Под ред. Л.Л.Попова.-2-е изд., перераб. и доп.	М.: Юристъ, 2006.-703с.
60	Административное право РК. Григорьев В.И. Общая часть: Альбом схем и толковый словарь:Учеб.-нагляд. Пособ. / В.И. Григорьев.	Алматы: Юрист,2007.-102с.
61	Административное право Республики Казахстан (Первая часть): Курс лекций. Под общей ред. к.ю.н., профессора Кызылова М.А., к.ю.н., доцента В.Н.Лапшина. Караганда: Кар. академия МВД РК им. Б.Бейсенова	2013. – 148с.

62	Административное право РК: Учеб.-практич. пособ. Г.К. Пралиева.	Алматы: ЖЕТІ-жарғы, 2006
63	Административное право: Учебно-методическое пособие. Карпекин А.В., Филин В.В., Тусупбеков А.Б. КА МВД Республики Казахстан	Караганда, - 2014. – 240 с.
64	Татарян В.Г., Омаров И.А. Казахстанское административное право. Альбом схем. Учебное пособие. Часть 1.	Алматы, 1997. – 124с.
65	Абулгазин С.Б. Административно-правовые отношения в деятельности милиции по охране общественного порядка.	Караганда, 1984. -89с.
66	Асаинов С. Правовые основы борьбы с административно-коррупционной деликтностью государственных служащих РК. – Автореф к.ю.н.	Аламаты 2007г.
67	Административно-деликтное процессуальное право Республики Казахстан. Учебное пособие. / Под общ. научн. ред. проф. В.Г.Татаряна, проф. В.А.Круглова. Изд. 4-е, доп. и измен. – Академия МВД РК им.Баримбека Бейсенова,	Караганда:2014. – 315с.
68	Предупреждение административной деликтности несовершеннолетних: Учеб. пособ. / Б. А. Жетписбаев, О. А. Бектенов.	Алматы:, 2008.-196с.
69	Жетписбаев Б.А. Административная ответственность в РК: Учебное пособие. // Под общей ред. Профессора С.С. Сартаева.	Алматы: Данекер, 2000. –233с.
70	Административные правонарушения, посягающие на общественный порядок и нравственность: Учеб. пособ. / Б.А. Жетписбаев, Т. М.Айкумбаев.	Алматы: Юрид.лит., 2008.
71	Комментарий к отдельным статьям нового Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях (подведомственных ОВД): Научно-практическое пособие / Абеуов Е.Т., Абылкасымова А.Ш., Амангельдиев Д.А. и др. Под общ. ред. к.ю.н., генарал-майора полиции Кенжетаева Д.Т.	Караганда: КА МВД РК им. Б.Бейсенова, 2014г.
72	Комментарий к Кодексу Республики Казахстан об административных правонарушениях, подведомственных	КарЮИ МВД РК им. Б.Бейсенова, 2010 – 248 с.

	органам внутренних дел / Под общ. ред. В.Н.Лапшина.	
73	Административные процедуры: учеб.пособ./ Ред. Н.В. Спиридонова.	Алматы: Изд-во НИИ ФинП, 2011.-52с.
74	Кенжетаетов Д. Т., Жалбуров Е.Т., Лапшин В.Н., Кызылов М.А. Образцы административно-процессуальных документов. / Под ред. Вице-министра ВД РК Шпекбаева А.Ж.	КарЮОИ МВД РК им. Б.Бейсенова, 2006. – 78 с
75	Әкімшілік – процестік және қызметтік құжаттар үлгісі. Авторлар: Е.Т. Әбеуов., М.А. Қызылов., Е.Т. Қалыков., Ә.Т. Нұрмахамбетов. Қарағанды 2015 ж.	Қарағанда, 2001.
76	Комментарий к Процессуальной части Кодекса Республики Казахстан об административных правонарушениях / Под общ. ред. к.ю.н., доцента В.Н.Лапшина	Қарағанда, 2009.
77	Кодекс РК об административных правонарушениях. Учебно-методическое пособие / В.Н. Лапшин, М.А. Кызылов.	Қарағанда, 2001. - 282с.
78	Кодекс РК об административных правонарушениях (Общая часть): Альбом-схем. Сост. В.Н. Лапшин, М.А. Кызылов.	Қарағанда, 2001. - 111 с.
79	Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел. Альбом-схем. Учебное пособие. / В.Н. Лапшин, М.А. Кызылов, В.В.Филин	Қарағанда, 2000.
80	Мусилимова, К.С. Государственная служба и управление: Учеб. пособ. К. С. Мусилимова.	КАРГУ, 2004.
81	Татарян В.Г., Яблонский И.Э. Правовые основы обеспечения безопасности граждан, общества и государства. Часть 1, справочник.	Қарағанды, 1996.
82	Татарян В.Г., Яблонский И.Э. Правовые основы обеспечения безопасности граждан, общества и государства. Часть 2, справочник.	Қарағанды, 1996.
83	Филин В.В. Административные правонарушения, посягающие на права личности. Комментарий. КА МВД РК им.Б.Бейсенова	Қарағанда, 2015г. 135с.
84	Административное право зарубежных стран. Козырин А.Н.//	«Спарк», 1996г.

85	Административный процесс: Теория и практика М. Я. Масленников.	ВНИИ МВД РОССИИ, 2008.-364с
86	Административно-юрисдикционная деятельность органов внутренних дел (милиции). Учебное пособие (практикум). – Под ред. Коренева А.П.	МВД СССР, 1988.
87	Веремеенко И.И. Механизм административно-правового регулирования в сфере охраны общественного порядка.	М.,1982.
88	Кисин В.Р. Административное правонарушение. Понятие, состав, квалификация.	М., 1991.
89	Корнев А.П. Нормы административного права и их применение.	М., 1978.
90	Петров Г.И. Советские административно-правовые отношения.	М., 1972.
91	Производство по делам об административных правонарушениях, рассматриваемых органами внутренних дел (милицией). Учебное пособие (образцы документов). Под ред. Коренева А.П	МВД СССР, 1989.
92	Комментарий к Кодексу Российской Федерации об административных правонарушениях. Под ред. Сидоренко Е. И.	М., 2002.
93	Шергин А.П. Административная юрисдикция.	М., 1986.
94	Денисов Ю.А. Общая теория правонарушения и ответственности.	ЛГУ, 1983.
95	Былкилова Г. Административная ответственность.	Тураби, 1998. № 1.
96	Утелеуова К. Коррупционные правонарушения: Не предоставление или представление неполных, недостоверных деклараций о доходах и имуществе.	Закон и время, № 6, 2003.
97	Сабитова А. Права иностранцев в РК.	Мысль, №7, 2001.
98	Азимбаев А. Коррупция в Казахстане: история и современность.	Мысль, 2004г., №2.
99	Абаев М. Коррупционные правонарушения и специфика деятельности ОВД РК по борьбе с ней.	Закон и время, 2006г., №6
100	Административно-правовая характеристика понятия и состава коррупционного	Экономика Казахстана, 2007г., № 2

	правонарушения.	
101	Решение оперативно-тактической задачи по привлечению к ответственности юридических лиц. Учебное пособие. Балтабаев С.А.	КА МВД РК им. Б.Бейсенова, 2015 г.
102	Әкімшілік құқық. Оқу құралы. А.Қ. Исабеков, Д.О. Кусаинов.	әл-Фараби ат. ҚҰУ. 2013 ж. Алматы.
103	Әкімшілік құқығы. Оқулық. Г.Н. Күнкожаева, Қ.Ұ. Жылқыбай.	«NURPRESS» 2013.
3. Қосымша әдебиеттер:		
104	"Қазақстан-2050" Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты Қазақстан Республикасының Президенті - елбасы Н.Ә. Назарбаевтың Қазақстан халқына Жолдауы	Астана қ., 14.12.2012ж.
105	Қазақстан Республикасының 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық саясат тұжырымдамасы туралы Қазақстан Республикасы Президентінің № 858 Жарлығы.	24.09.2009 ж.
106	Қазақстан Республикасының 2020 жылға дейінгі Стратегиялық даму жоспары туралы Қазақстан Республикасы Президентінің № 922 Жарлығы	01.02. 2010ж.
107	Мемлекеттік бағдарламалар тізбесін бекіту туралы Қазақстан Республикасы Президентінің Жарлығы № 957	19.03.2010 ж.
108	Қазақстан Республикасы Үкіметінің «Ішкі істер органдарының жергілікті полиция қызметі туралы ережені бекіту туралы» Қаулысы.	30.12.2015 ж.
4. Интернет-қайнар көздері:		
109	Қазақстан Республикасының ақпараттық жүйесі	http://www.zako.kz/ .
110	Қазақстан Республикасының нормативтік құқықтық актілерінің ақпараттық-құқықтық жүйесі	http://adilet.zako.kz/rus/search/docs/fulltex .
111	ҚР ІІМ Бәрімбек Бейсенов атындағы Қарағанды академиясының порталы	http://web.kzi.kz
112	Қазақстан Республикасы ІІМ ресми сайты	http://mvd.gov.kz/portal/page/portal/mvd/MVD .

3.8. Сабақ жоспары

Тақырыптық жоспар

№ н/р	Тақырыптың нөмірі	Тақырыптың атауы	Несие (сағаттар) саны	Аудиторлық сағаттар			КОӨЖ	КӨЖ
				лекции	семинарс	практиче		
Жалпы бөлім								
1	1	Әкімшілік құқық, құқық саласы және ғылым ретінде. Әкімшілік құқықтың пәні, жүйесі және әдісі.	9	1	2		1	5
2	2	Әкімшілік құқықтың субъектілері.	9	1	2		1	5
3	3	Әкімшілік- құқықтық нысандар мен әдістер.	9	1	2		1	5
4	4	Әкімшілік- құқықтық режимдер.	9	1	2		1	5
5	5	Әкімшілік құқық бұзушылық және әкімшілік жауаптылық.	9	1	2		1	5

6	6	Жеке адамның құқықтарына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Кәмелетке толмағандардың құқықтарына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Меншікке қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Кәсіпкерлік қызмет саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар. Сауда және қаржы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар.	8			2	1	5
7	7	Қоршаған ортаны қорғау, табиғи ресурстарды пайдалану саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар. Қоғамдық қауіпсіздікке және халықтың денсаулығына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Қоғамдық тәртіпке және имандылыққа қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар.	10			4	1	5

8	8	Басқарудың белгіленген тәртібіне қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. ҚР мемлекеттік шекарасы режимінің белгіленген тәртібіне және ҚР аумағында болу тәртібіне қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Мемлекеттік билік институтына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Әкімшілік сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар.	10			4	1	5
9	9	Көліктегі, жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар.	10			4	1	5
10	10	Басқару аясындағы заңдылық.. Мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету тәсілдері.	9	1	2		1	5
11	11	Әкімшілік процесс. Әкімшілік әділет. Әкімшілік юрисдикция.	9	1	2		1	5
12	12	Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізу.	9	1		2	1	5
		Ерекше бөлім						

13	13	Ұлттық қауіпсіздікті басқару. Қорғанысты басқару.	8		2		1	5
14	14	Ішкі істер саласында басқару.	9	1	2		1	5
15	15	Білім мен ғылымды басқару. Мәдениет және денсаулық сақтауды басқару.	8		2		1	5

1-тақырып. Әкімшілік құқық ғылым және құқық саласы ретінде.
Әкімшілік құқықтың пәні, жүйесі және әдісі.

Дәріс -1 сағат

Жоспар

1. Әкімшілік құқықтың ұғымы, қағидалары және қайнар көздері.
2. Әкімшілік- құқықтық реттеу механизмі: ұғымы және құрылымы.

Дәріс тезистері

1. Әкімшілік құқықтың ұғымы, қағидалары және қайнар көздері.

Әкімшілік құқық ҚР құқық жүйесінің саласы, ол қоғамдық қатынастардың ерекше топтарын реттеуге бағытталған. Оның негізгі ерекшелігі мемлекеттік басқару аумағында болады және аяқталынады, яғни, ҚР-ның мемлекеттік әкімшілік - аумақтық бөліністерде атқарушы биліктің жүйесін ұйымдастыру және қызмет етуімен байланысты. Мұндай қатынастар өзінің сипатына қарай әртүрлі және олар әкімшілік құқық пәнін құрайды. Бұл қоғамдық қатынастар мемлекеттік-басқарудың қызметімен байланысты, сондықтан ол басқарушылық деп аталады. Сонымен басқару тек қана мемлекеттік тұрғыдан жүзеге асырылмайды, бұл жағдайда қоғамдық қатынастар туралы сөз болады, яғни, оларда мемлекеттік мүдде, мемлекеттік басқарудың еркі (көпшілік мүддесі) нақты айқындалады. Сондықтан өзінің табиғаты жағынан басқарушылық болып табылатын барлық қоғамдық қатынастар әкімшілік құқық пәніне жатқызылуы мүмкін, оның ішінде олар мемлекеттік емес (қоғамдық бірлестікті, коммерциялық құрылымдар т.б.) құрылымдардың қызмет етуімен байланысты қатынастар. Өйткені олар мемлекетті мүддені көздемейді, олардың басқарушылық қатынастары өздерінің ұйымдастыруына қамтамасыз етуге бағытталған. Оларда осы бірлестіктер мүшелерінің еркі мен мүдделері (заңдылық нормаларда емес) жарғылық нормаларда бекітіледі. Осылай болғандықтан әкімшілік құқық мемлекеттік емес құрылымдардың қызметі мен ұйымдастыруына көңіл

бөлмейді дегендігі білдірмейді. Заңда тікелей көздеген реттерде оларға ретгеушілік әсер етеді.

Сонымен, осы құрылымдардың қызметін мемлекеттік басқару аумағындағы бағытын, құқық режимін, олардың міндеттері мен функцияларының заңдылығын қамтамасыз етуге бағындыру мақсатына жетуі қажет. Бұл мақсатқа жету үшін оларды міндетті түрде мемлекеттік тіркеуі, атқарушы билік субъектілеріне қарым қатынасының регламенттеуі, олардың қызметін заңға, әкімшілік құқық нормаларына және т.б. сәйкестігіне байланысты мемлекеттік бақылау мен қадағалауды жүзеге асыру саналады.

Әкімшілік құқықтың реттеушілік рөлінің басты сипаттамасы мен ерекшеліктері атқарушы билік жүйесінің қызмет етуінен көрінеді. Сонымен, әкімшілік құқық Конституцияның және заңды күші бар заңдардың негізінде ҚР атқарушы билік субъектілеріне, билік тармақтарының бөлінуіне байланысты, міндеттерін, функцияларын, тәсілдер және өкілеттіктерді жүзеге асыратын заңдылық нысан ретінде болады. Сондықтан әкімшілік құқық мемлекеттік-басқарушылық қызметке тән барлық ерекшеліктерді айқын көрсетуі және өзінің тағайындалуына байланысты басқарушылық құқық (немесе басқару құқығы) болып саналады. Мемлекеттік басқару аумағында белгіленген мінез-құлық ережелерін бекіте отырып, ол басқарушылық қоғамдық қатынастарға құқықтық қатынас сипаттамасын береді.

Әкімшілік құқық пәнін дұрыс түсіну үшін қажеті түрде бірнеше маңызды жағдайларды ескерген жөн, олардың жиынтығы, оның ҚР құқықтық жүйесінде орны мен қызметтік рөлін көрсетеді.

2. Әкімшілік- құқықтық реттеу механизмі: ұғымы және құрылымы.

Мемлекет және қоғам міндеттеріне сәйкес ұйымдастырылатын қоғамдық қатынастарға әсер ететін әкімшілік құқықтық құралдар жүйесі, әкімшілік-құқықтық реттеу механизмі деп аталады.

Құқықтық реттеуді үш сатылық деңгейде қарастыруға болады:

Біріншісі құқықтық норманың күшіне енуі және әрекет етуі. Бұл сатының мағынасы, құқықтық норма заңмен белгіленген тәртіпте және заңның талаптарына сәйкес күшіне енгендігінде.

Екіншісі құқықтық нормада қатаң айқындалған субъектілердің жалпы құқықтары мен міндеттерінің пайда болуы (мысалы, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуге қатысушы куәнің маманның, сарапшының және аудармашының ӘҚБТ ҚРК 754, 756, 757, 758-баптарында белгіленген әкімшілік жауаптылыққа әкеп соғады).

Үшіншісі құқықтық қатынас субъектілерінің құқықтары мен міндеттерін жүзеге асыру (мысалы, әкімшілік жауапқа тартылған адам, айыппұлды, әкімшілік айыппұл салу туралы қаулының заңды күшіне енген күннен не Кодекстің 701-бабында көзделген қалдыру мерзімі өткен күннен бастап отыз күннен кешіктірмей төлеу тиістілігі).

Бұл механизмнің құрамына мына элементтер кіреді:

- ҚР заңдарында, Президент Жарлықтарында және басқада нормативтік құқықтық актілерде белгіленген әкімшілік құқықтық нормалар және оның қағидалары;

- уәкілетті органдар шығаратын әкімшілік құқықтық нормаларын түсіндіру актілері.

- әкімшілік құқықтық нормаларын қолдану актілері;

- әкімшілік құқықтық қатнастар.

Әкімшілік– құқықтық реттеу механизмінің әрбір элементі адамдардың мінез-құлқында және оның негізінде болатын қоғамдық қатнастарды реттеуде ерекше роль атқарады. Сондықтан, механизмнің бұл элементтері бір жағынан, әкімшілік құқықтық реттеудің заңдылық құралдарды ретінде болады. Сонымен әкімшілік құқықтық реттеу өз алдына қоғамдық қатнастарға қатысушылардың мінез-құлқын реттеу мақсатына жету үшін, әкімшілік құқықтық құралдарды қолдану процессі.

Әкімшілік– құқықтық реттеу механизмінің аса маңызды құралдарды болып нормативтік және жеке актілер саналады. Бұл актілер әкімшілік құқық реттеудің екі деңгейіне сай болады.

Бірінші деңгейі адамдардың мінез-құлқының, жалпы ережесін, ал екінші деңгейі әкімшілік-құқықтық нормалар негізінде құқықтық қатынасқа қатысушылардың құқықтары мен міндеттерін анықтайтын жеке актілер құрайды. Әкімшілік құқық нормаларын қолдану актілері әкімшілік құқық реттеу механизміне жеке құқықтар, міндеттер және заңдылық жауапкершілік шаралараның құралдары ретінде қатысады.

Әдебиеттер: 3, 49, 50, 64, 104.

Семинарлық – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Басқарудың жалпы ұғымы. Атқарушы билік. Атқарушылық, басқарушылық қызмет қағидалары.

2. Әкімшілік құқықтың ұғымы, қағидалары және қайнар көздері.

3. Қазақстандық құқық жүйесінде әкімшілік құқықтың орны.

4. Әкімшілік – құқықтық нормалардың ұғымы, олардың құрылымы және түрлері. Олардың орындау нысаны.

КООЖ – 1 сағат

Жоспар:

1. Әкімшілік-құқықтық қатынастардың ұғымы, олардың элементтері және сипаттамалық белгілері.

2. Әкімшілік-құқықтық қатынастардың жіктелуі.

КӨЖ-5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.

2. Қосымша әдебиеттермен танысу (ТМД мемлекеттерінде құқық қолданушылық қызметі мен заң ғылымның келешегі және өзекті мәселелері. -2006ж. М.)

3. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.

4. Рефераттардың тақырыптары:

-Мемлекеттік басқару әкімшілік-құқықтық реттеу саласы ретінде;

- Әлеуметтік басқару, оның түрлері;

-Мемлекеттік басқарудың қағидалары;

-Әкімшілік құқық қазақстандық құқықтың ғылымы мен саласы ретінде.

5. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:

- Әлеуметтік басқару дегеніміз не?
- Әлеуметтік басқарудың түрлері.
- Мемлекеттік басқарудың ерекшеліктері мен сипатты белгілер.
- Мемлекеттік басқарудың функциялары.
- -Атқарушы-өкімдік қызметінің мәнін ашыңыз.
- Әкімшілік-құқықтық реттеу механизмі дегеніміз не?
- Әкімшілік-құқықтық реттеу механизмінің құрылымы қандай?
- Әкімшілік-құқықтық нормасының элементтерін атаңыз және сипаттама беріңіз.
- Әкімшілік-құқықтық нормасының ерекшеліктерін анықтаңыз.
- Әкімшілік-құқықтық норманың жіктелуі.
- Қоғамдық қатынастарды реттеудегі әкімшілік құқық нормасының түсіндірушілік рөлі.
- Әкімшілік-құқықтық нормаларды іске асыру нысандарын атап шығыңыз.
- Әкімшілік-құқықтық қатынастардың пайда болу, өзгеру және тоқтату негіздері.
- Әкімшілік-құқықтық қатынастардың түрлерін атаңыз.

9. Сабаққа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар, нормативтік актілер конспектілері). Тестілік тапсырмаларды шешуге дайын болу.

Әдебиеттер:1, 3, 11, 22, 25, 49, 50, 51, 60, 61, 63, 64, 102, 103, 104, 105, 109-112.

2-тақырып. Әкімшілік құқықтың субъектілері

Дәріс – 1 сағат

Жоспар

1. Атқарушы билік органдары әкімшілік құқықтың субъектілері ретінде
2. Мемлекеттік қызметшілер әкімшілік құқықтың субъектілері ретінде

Дәріс тезистері

1. Атқарушы билік органдары әкімшілік құқықтың субъектілері ретінде.

Атқарушы билік органы - мемлекеттік биліктің атқарушы билік тармағын жүзеге асыратын негізгі субъект. Онсыз мемлекеттік - басқарушылық қызметті жүзеге асыру, әкімшілік-құқықтық қатынастардың пайда болуы мүмкін емес. Бұл сияқты құқықтық-қатынастардың өзге қатысушыларының әкімшілік-құқықтық мәртебесі көбінесе атқарушы билік органдарының қызметінің аясында шындыққа айналады. Сондықтан олардың әкімшілік құқықтық мәртебесін жан-жақты қарауды қажет етеді.

Атқарушы билік органының ұғымы белгілі бір шамада «ұйым» деген ұғымнан туындайды, ол тар мағынада қандай да бір бірлескен қызметті жүзеге асыру үшін құрылатын және осы мақсат үшін аз дәрежеде болса да ресімделген адамдар ұжымының жекелеген бөлігін білдіреді. Мысалы, өндірістік ұжым-тар мағынадағы ұйым, ал өндірістің саласы-кең мағынадағы ұйым. Сонымен, ұйым дегеніміз белгілі бір қызметті атқаратын адамдардың ұжымы. Бұл-ұйымды белгілі бір құрылым ретінде түсіну.

Ұйымдардың мемлекеттік және мемлекеттік емес сипаты бар түрлері ажыратылады. Біріншілерін мемлекет ресми түрде құрады. Екіншілері олардың мүшелерінің еркімен құрылады (мысалы, партия).

Мемлекеттік ұйымдардың тобына мемлекеттік кәсіпорындар, мемлекеттік мекемелер және мемлекеттік органдар жатады.

Мемлекеттік кәсіпорын - шаруашылық жөнінен бірлесіп қызмет атқару үшін бірлестірілетін адамдар ұжымы (өндіріс, қызмет көрсету, т.с.с). Бұлар, мысалы, мемлекеттік қазыналық кәсіпорындар (зауыттар, фабриктер).

Мемлекеттік мекеме - әлеуметтік - мәдениет немесе өзге өндірістік емес сипаты бар қызметті жүзеге асыру мақсатында бірлестірілетін адамдар ұжымы. Бұл, мысалы, мемлекеттік жоғары оқу орны. Мұндай кәсіпорындар мен мекемелерді біріктіретін ортақ белгі мынадай. Олар өзінің қызметін өздерін құратын мемлекеттің атынан жүзеге асырады, бірақ олардың қандай да бір биліктік өкілеттіктері болмайды және өздерінен тысқары қандай да болмасын басқарушылық функцияларды жүзеге асырумен айналыспайды. Кәсіпорын мен мекеменің ішінде басқарушылық сипаты бар функцияларды тиісті ұжым емес, оның басшылары, яғни әкімшілік жүзеге асырады.

Мемлекеттік емес кәсіпорындар мен мекемелерді де шамамен осылай сипаттауға болады, тек мына бір міндетті жағдайды ескере отырып, оларды мемлекет құрмайды және олар мемлекеттің атынаң бола алмайды.

Бұл келтірілген жағдайлар атқарушы билік органдарының ерекшелігін түсіну үшін қажет. Олар мемлекеттік ұйымдар жүйесінде ерекше орын алады, ол мына төмендегілерден тікелей көрініс табады.

2. Мемлекеттік қызметшілер әкімшілік құқықтың субъектілері ретінде

Мемлекеттік қызметтің институты - әкімшілік құқықтың дәстүрлі институттарының бірі болып табылады. Сонымен бірге бұл институт кешенді сипатқа ие, себебі мемлекеттік қызметтің сұрақтары әкімшілік құқықтың нормаларымен қатар еңбек, азаматтық, қылмыстық қаржы құқықтарымен реттеледі.

Мемлекеттік қызметтің институты мемлекеттік қызметшілерінің қызметін реттеуге арналған.

Мемлекеттік қызметтің көпшілігінде екі түрі бөлінеді: карьерлық қызметтік сатымен біртіндеп жылжу, және позициондық бұл ашық түрі себебі кез келген үміткерге қажетті шарттарына сай болса жұмысқа тұруға мүмкіндік береді. Қазақстан Республикасында екі түрінің белгілері бар.

Бұрынғы Кеңес өкіметінің кезінде мемлекеттік қызметке арнайы арналған заңнама болмады. Ол кезде мемлекеттік қызмет адамдардың еңбек ету қызметі нысандарының бірі ретінде түсінілді, оның ерекшелігі тікелей қол еңбегімен материалдық құндылықтар жасау немесе қандай да бір өндірістік — шаруашылық қызмет көрсету емес, әкімшілік (ұйымдастыру, басқару), әлеуметтік — мәдени және тәрбиелеу функцияларын жүзеге асыру болып саналды.

Мемлекеттік қызмет осындай кең мағыналы ұғымында кез келген мемлекеттік ұйымдағы, яғни тек қана мемлекеттік органдардағы емес, сонымен қатар мемлекеттік кәсіпорындардағы да (басшылар, инженер-техникалық қызметкерлер, т.б.), соңдай-ақ мемлекеттік мекемелердегі де (мектептер, мәдени-ағарту және медицина мекемелері, т.б.) жұмыс түсінілді. Егер нақты бір адам мемлекет құрған лауазымға орналасқан болса, ол мемлекеттік қызметшілер қатарына жататын болды.

Сонымен бірге қандай да болмасын бір қызметкерді мемлекеттік қызметшілер қатарына жатқызудың ең маңызды белгісі оған еңбек ақы төлеудің көзі болды: мемлекеттік қызмет өзінің барлық көрінісінде мемлекеттік бюджет қаржысының есебінен қамтамасыз етілді.

Мемлекеттік қызметті соншалықты кең ұғынумен қатар оны тар мағынада түсіну де болды. Соған сәйкес мемлекеттік қызмет болып қандай да бір мемлекеттік ұйымда кез келген өндірістік емес функцияларды орындау емес, тек мемлекеттік органдардың аппаратында мемлекеттік кәсіпорындар мен мекемелер әкімшілігінің құрамына кіретін адамдардың қызметі танылатын. Мемлекеттік басқару аясына орай мемлекеттік қызмет деп мемлекеттік ұйымдардың әкімшілік-басқару қызметін атқаратын қызметкерлердің, яғни атқарушы-өкім етушілік (мемлекеттік-басқарушылық) сипаты бар функцияларды жүзеге асыру процесіне қандай да бір нысанда тікелей қатысушылары болатын адамдардың қызметі саналды.

Әкімшілік-басқарушы адамдар тобын құратын мемлекеттік қызметшілердің қызметі әкімшілік құқықтың нормаларымен реттелінді, ал мемлекеттік қызметшілердің басқа санаттарының қызметі, яғни жұмысшылардың жұмысы сияқты, көбінесе еңбек құқығы нормаларының реттейтін объектісі болды.

Мемлекеттік қызметшілердің қызметін саралау. Саралау кезінде әртүрлі бағалау қолданылады: қызметкердің жұмыс атқару сипатына қарай; қызметкердің жұмыс істеу органдар бойынша; лауазымдық функцияларының сипаты бойынша; қызметкерлер жұмыс істейтін органдардың масштабы бойынша; мемлекеттік қызметшілердің өкілеттерінің сипаты бойынша.

Қызметкердің жұмыс атқару сипаты бойынша, қызметкерлер, мемлекеттік органдардың қызметшілері, олардың еңбегі, ұйымдастырушылық және басқарушылық сипатта болады; мемлекеттік органдардың мекемелері, кәсіпорындары және ұйымдарындағы қызметшілер, олардың еңбегі өндірістік процесстерді, әлеуметтік-мәдени және басқа да қызметті жүзеге асыруда.

Қызметкердің жұмыс істеу органдары бойынша, заңшығарушы, атқарушы және сот билігі органдарындағы және басқа да мемлекеттік органдардағы (прокуратура органдарындағы) қызмет болып бөлінеді.

Лауазымдық функцияларының сипаты бойынша, қызметкерлер, басшылар, мамандар, техникалық орындаушылар, көмекші персоналдар болып бөлінеді.

Қызметкерлер жұмыс істейтін органдардың масштабы бойынша, республикалық деңгейдегі және жергілікті мемлекеттік басқару органдарындағы мемлекеттік қызметшілер болып бөлінеді.

Мемлекеттік қызметшілердің өкілеттерінің сипаты бойынша, мемлекеттік қызметшілер лауазымды адам және көмекші персонал болып бөлінеді.

Әдебиеттер: 4, 16, 30, 49, 80, 97, 104.

Семинарлық – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Қазақстан Республикасының атқарушы билік органдарының жүйесі.
2. Президенттің ҚР атқарушы билік жүйесіндегі рөлі.
3. Мемлекеттік қызметшілердің ұғымы және жіктелуі.
4. Мемлекеттік қызметке түсу және өткеру тәртібі.

КОӨЖ – 1 сағат

Жоспар

1. Мемлекеттік басқаруда азаматтардың құқықтары, міндеттері және құқықтардың кепілдіктері. ҚР азаматтығы. Шетелдікпен азаматтығы жоқ тұлғаның әкімшілік-құқықтық мәртебесінің ерекшеліктері,
2. Заңды тұлғалардың әкімшілік-құқықтық жағдайының негіздері.

КӨЖ - 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Курс бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Қосымша әдебиеттермен танысу.
3. «Қазақстан Республикасының Президенті туралы», «Қазақстан Республикасының Үкіметі туралы», «Қазақстан Республикасындағы жергілікті мемлекеттік басқару және өзін-өзі басқару туралы», «Мемлекеттік қызмет туралы» (әдебиеттерді қара).
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.
5. Рефераттардың тақырыптары:
 - ҚР Президентімен атқарушы билік органдарының қызметін басқару ерекшеліктері.
 - ҚР Үкіметі мемлекеттік билікте жоғары атқарушы орган ретінде
 - ҚР жергілікті атқарушы билік органдарының құзыреті және қызметін ұйымдастыру.
 - Қазақстан Республикасындағы өзін-өзі басқару.
 - ҚР мемлекеттік қызметтің қалыптасу және даму сұрақтары;
 - Мемлекеттік қызметшілер әкімшілік құқық субъектілер жүйесінде;
 - Қазақстан Республикасының мемлекеттік қызметтің жүйесінде құқық қорғау қызметінің орны.
 - Шетел мемлекеттерде мемлекеттік қызметінің ерекшеліктері;
 - Жеке субъектілердің әкімшілік-құқықтық кепілдіктері;
 - ҚР шетелдіктердің әкімшілік-құқықтық мәртебесінің ерекшеліктері;
 - ҚР қашқындардың әкімшілік-құқықтық мәртебесін анықтау мәселелері;
 - Заңды тұлғалардың әкімшілік-құқықтық мәртебесінің негіздері;
 - Саяси партиялар, әкімшілік құқықтың субъектілері ретінде;
 - Үкіметтік емес ұйымдар, әкімшілік құқықтың субъектілері ретінде;
6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:
 - Атқарушы билік органдарының әкімшілік-құқықтық мәртебесінің ұғымын ашыңыз?
 - ҚР Үкіметінің әкімшілік-құқықтық мәртебесінің мазмұны неде?
 - Жоғары, орталық және жергілікті атқарушы билік органдарының ұғымын беріңіз.
 - Жергілікті атқарушы органдарының әкімшілік-құқықтық мәртебесінің ерекшелігі неде?
 - Өзін-өзі басқару органдарының әкімшілік-құқықтық мәртебесінің ерекшелігі неде?
 - ҚР Президентінің негізгі басқарушылық функциялары қандай?
 - Мемлекеттік қызметтің ұғымын атаңыз. Олардың ерекшеліктерін ашыңыз.
 - Мемлекеттік қызметтің түрлерін атап өтіңіз.
 - Құқық қорғау қызметінің ерекшеліктері.
 - Жеке және заңды тұлғалардың ұғымын және түрлерін атаңыздар.

- Кәсіпорындар, мекемелер және ұйымдардың әкімшілік-құқықтық мәртебесінің мазмұны қандай?

- Қоғамдық бірлестіктерінің әкімшілік-құқықтық мәртебесінің маңі және құрылымы.

- Сіздің көзқарасыңызға «әкімшілік құқықтың ұжымдық субъектілері» деген термин нені білдіреді.

- Қандай қоғамдық бірлестіктердің ұйымдық-құқықтық нысандарын сіз білесіз.

- Коммерциялық емес ұйымдардың әкімшілік-құқықтық мәртебесіне кіретін негізгі құқықтары мен міндеттерін атаңыз.

- Мемлекеттік кәсіпорының әкімшілік-құқықтық мәртебесінің ерекшеліктерін атаңыз.

- ҚР қазіргі заңнамасымен діни бірлестіктердің қандай түрлері бекітілген?

7. Сабаққа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар, нормативтік актілер конспектілері). Тестілік тапсырмаларды шешуге дайын болу.

Әдебиеттер: 1, 2, 3, 4, 16, 20, 23, 24, 26, 27, 30, 32, 34, 35, 49, 50, 51, 52, 61, 63, 64, 80, 97, 102, 103, 104, 105, 109-112.

3 тақырып. Әкімшілік-құқықтық нысандар және әдістер

Дәріс – 1 сағат

Жоспар

1. Әкімшілік-құқықтық нысандар: ұғымы, түрлері және сипаттамасы.
2. Әкімшілік- құқықтық әдістер: ұғымы, түрлері және сипаттамасы.

Дәріс тезистері

1. Әкімшілік-құқықтық нысандар: ұғымы, түрлері және сипаттамасы.

Нысан (форма) жалпы ғылыми тұрғыдағы түсінігінде белгілі құбылыстың, немесе белгілі бір іс-қимылдардың мазмұнының сыртқы көрінісі болып табылады. Мысалы, оқыту процесі қызметінің мазмұны дәріс оқудан, тәжірибелік сабақ өткізуден, тиісті тәжірибемен таныстырудан, т.б. (оқыту нысандарынан) көрініс табуы мүмкін.

Мемлекеттік басқару аясында көптеген адамдардың, ұйымдар мен органдардың қызметі жүзеге асырылады. Бұл аяда атқарушы биліктің міндеттері, функциялары мен өкілеттіктері жүзеге асырылатын болғандықтан, мемлекеттік биліктің бұл тармағының субъектілері қызметі нысандарының мәселесі бірінші орынға шығады. Осы нысандарды білу арқылы мемлекеттік — басқарушылық қызметтің өзін — әкімшілік құқықтың негізгі субъектісін тереңірек түсінуге мүмкіндік туады.

Мемлекеттік билік өзінің, кез-келген көрісінде өзінен-өзі іске асырылмайтыны белгілі. Осы заң шығару, сот, атқару түрінде көрсету үшін ол іс-әрекет жасау керек. Нақ осындай іс-әрекеттерде биліктің осы тармағының тиісті субъектілерінің мазмұны мен мақсат — міндеті көрініс табады.

Атқарушы органдар (лауазымды адамдар) өзінің күнделікті тәжірибелік қызметінде әр түрлі іс-әрекеттер жасайды. Сонымен бірге тиісті органның немесе оның өкілінің (лауазымды адамның) құзыреті олардың қандай да болмасын нақты басқарушылық жағдайларда қандай да бір іс-әрекеттер жасауының мүмкіндігін айқындайды.

Атқарушы органдардың біреулері заңға тәуелді құқықтық нормалар, яғни мемлекеттік басқару аясындағы немесе оның жекелеген учаскелеріндегі мінез - құлық, ережелерін белгілеуге құқылы; басқаларына басқарушылық қатынастардың қандай да бір қатысушыларына арналған нақты заңдық биліктік нұсқамалар беру немесе тыйымдар салу құқығы берілген; үшіншілеріне бақылау - қадағалау функцияларын жүзеге асыру жөнінде өкілеттіктер берілген, т.с.с.

Сонымен бірге олардың бәрі өзінің жұмысын немесе бағынысты қызметшілердің жұмысын ұйымдастыру мақсатында іс-әрекеттер жасайды; олардың бәрі әр түрлі нұсқаларда азаматтар мен қоғамдық бірлестітердің тілектерін қанағаттандырады, әр түрлі өтініштерін (мысалы, азаматтардың арыздары мен шағымдарын) қарап шешеді.

Сүйтіп қандай да бір көлемде мемлекеттік басқарушылық қызметте жүзеге асыруға арналған құзыретті, сондықтан да өкілетті субъект ретінде өзін көрсететін мүмкіндігі шындыққа айналады. Демек атқарушы органдардың (лауазымды адамдардың) жасайтын іс-әрекеттерінде олар үшін белгіленген құзырет шын мәнінде іске асырылады, яғни тап сол өзінің сыртқы көрінісін табады. Оны жүзеге асыру жөніндегі іс-әрекеттер-барлық; басқарушылық міндеттер мен функцияларды шешудің қажетті құралы.

Аталған субъектілердің істейтін әр түрлі іс-әрекеттері, шын мәнінде, басқару жөніндегі қызметтің мазмұнын білдіреді, басқарушылық міндеттердің іс жүзінде қалай шешіліп жатқаны, басқару функцияларының қалай орындалып жатқаны, яғни мемлекеттік -басқарушылық қызметтің қалай жүзеге асырылып жатқаны туралы мағлұмат береді.

Атқарушы билік органдары өздерінің функцияларын тікелей мемлекет атынан жүзеге асыратын болғандықтан, олардың сырт көрінісі болатын іс-қимылдары құқықпен реттеледі. Қандай да бір органның құқықтық жағдайын айқындайтын әкімшілік-құқықтық нормалар шындығында оның қызметші нысанын да айқындайды. Сүйтіп олардың бәрі атқарушы билікті іске асыру процесінің мүддесіне бағынады.

Жоғарыда айтылғандар басқарушылық қызметтің нысаны (басқарудың нысаны) деп не түсініледі деген сураққа жауап беруге мүмкіндік береді. Ол атқарушы органның (лауазымды адамның) өзінің құзыретінің шегінде жүзеге асыратын және белгілі бір салдарлар тұғызатын сырт көрінісі бар іс-әрекеті болып табылады.

Бұл органдардың (адамдардың) нақты іс-әрекеттері өзінің сипаты,

мақсат-міндеті және олардың тудыратын салдарлары бойынша айтарлықтай әр турлі.

Бұл орайда атқарушы биліктің қандай да бір субъектісінің тиісті объектіге тікелей басқарушылық ықпал жасауы көрініс табатын нысандар алғы шепке шығады. Басқаша айтқанда, сырт көрінісі болуын бірінші кезекте сыртқы басқарушылық функциялар қажет етеді. Бұл түсінікті де, өйткені басқаша басқарудың мақсатына қол жеткізу мүмкін болмайды.

Бірақ атқарушы органдар тікелей басқарушылық ықпал жасаудың сыртқы сипатын білдірмейтін көптеген іс-әрекеттерді жүзеге асырады (осындай ықпал жасауды әзірлеуді қамтамасыз ету, іске асырылған ықпал жасаудың нәтижелері туралы ақпараттар жинау, т.с.с). Бұлар ішкі ұйымдастыру іс-әрекеттері. Сонымен, басқарудың нысандарын саралаған кезде олардың:

- а) атқарушы билікті іске асыру нысандары;
- ә) ішкі аппараттық сипаты бар қызметтің нысандары рөлінде болатындарын ескеру керек.

2. Әкімшілік- құқықтық әдістер: ұғымы, түрлері және сипаттамасы.

Атқарушы билікті нақты жүзеге асыру процесінде әкімшілік-құқықтық нысандармен қатар басқару қызметінің әдістеріне (басқарудың әдістеріне) үлкен мән беріледі. Олардың мәні неден көрініс табады?

Басқару процесі басқару субъектісінің тиісті объектіге тікелей мақсатты бағытталған (яғни реттеушілік) ықпалын жүзеге асырғанда аяқталады. Осылай мемлекеттік-басқарушылық қызметтің мақсаттары, міндеттері, функциялары іс жүзінде жүзеге асырылады. Бірақ бұл үшін басқарушылық ықпалды білдіретін, басқарудың, функцияларына серпінді сипат беретін тәсілдер, әдістер, құралдар жүйесі қажет. Бұл сияқты міндетті мынадай сұрақтарға жауап алуға мүмкіндік беретін басқарудың әдістері орындайды: басқару қалай жүзеге асырылады, оның функциялары қалай нақты іске асырылады, ақырында, басқарудың субъектісі объектіге қалай реттеушілік ықпал жасайды?

Сонымен, атқарушы органдардың (лауазымды адамдардың) басқарылатын объектілерге (басқарылатындарға) тікелей басқарушылық ықпал жасаудың тәсілдері мен әдістері - басқару әдістері болып саналады. Басқаша айтқанда, басқарудың әдісі атқарушы биліктің тиісті субъектісінің алдында тұрған міндеттерді іс жүзінде жүзеге асырудың нақты тәсілі, осы биліктің өзін іске асырудың құралы болып табылады. Бұл әдістердің сипаттамасындағы ең маңыздысы мынада олар басқарудың субъектісі мен объектісінің өзара әрекеттестігінде көрініс табады, олардың арасындағы байланысты білдіреді.

Басқарудың әдістеріне мыналар тән:

- олар мемлекеттік-басқарушылық қызметтің процесінде іске асырылады, мемлекеттік биліктің атқарушы тармағының мақсаты қызметімен табиғи байланысты;

- оларды атқарушы билік субъектілері өздеріне бекітілген құзыретін іске асыру құралы ретінде пайдаланады;
- оларда атқарушы билік субъектілерінің заңдық-биліктік өкілеттіктері тікелей көрініс табады;
- басқарушылық ықпал жасаудың нақты әдістерін таңдап алу басқару объектісінің ерекшеліктерімен тікелей байланысты (мысалы, меншіктің нысанымен, жеке-дара немесе ұжымдық сипатпен, ведомстволық қарастылықпен, т.б.);
- басқарушылық ықпал жасау басқару субъектісінің нормативтік немесе жеке-дара заңдық-биліктік ерік білдіруі ретінде жүзеге асырылатын болғандықтан басқарудың әдістері нақты адресаттар үшін міндетті, кейде жалпы міндетті болатын мінез-құлық ережелерін белгілеуден (норма шығарудан), немесе нақты объектілерге қатысты және нақты мәселелер бойынша жеке-дара нұсқамалар тұжырымдаудан (өкім етуден) өзінің көрінісін табады;
- басқарудың әдістері өздерін тікелей білдіретін құқықтық нысанды қажет етеді, ол әдістерге міндетті болатын сипат береді;
- әдістер өзінің ең айқын көрінісін басқарудың құқықтық актілерінен табады.

Сонымен, басқарудың нысандары мен әдістері сияқты санаттардың тығыз арақатынасы, олардың арасындағы тікелей байланысы айқын болып отыр.

Егер басқарудың нысаны басқарудың тиісті субъектісінің жұмыс істейтінін және оның іс-әрекеті белгілі бір заңдық салдарлар туғызатынын сырттай білдіретін болса, басқарудың әдісі осы заңдық салдарлар арнаулы тұлғаға (адресатқа) қандай тәсілдермен жеткізілетінін түсінуге мүмкіндік береді. Басқаша айтқанда, басқарудың қандай да болмасын нысаны басқарушылық ықпал жасаудың мақсаттарына қол жеткізу мүддесі үшін жасалатын әр-түрлі нақты басқарушылық іс-әрекеттермен «толтырылады». Сөйтіп басқарудың нысаны іске қосылады.

Осы айтылғанның бәрі басқарудың әдісі мемлекеттік-басқарушылық қызметтің функцияларын, оның мақсаттарын іс жүзінде жүзеге асырудың құралы екендігін білдіреді. Ал бұл функциялар мен мақсаттар, шын мәнінде, әкімшілік-құқықтық нысандарда «беріледі». Демек, әдіс-басқару субъектілерінің күнделікті қызметінде пайдаланатын әкімшілік-құқықтық нысандарда керініс табатын басқарудың практикалық құралы. Басқаша айтқанда, қызметтің әкімшілік-құқықтық әдістері өздерінің сыртқы, яғни шынайы көрінісін әкімшілік-құқықтық нысандардан - ең алдымен басқарудың құқықтық актілерінен табады. Мысалы, егер өкілетті лауазымды адам қандай да бір тұлғаның әкімшілік құқық бұзушылық жасағаны туралы іс қараса және дәлелдемелерді бағалаудың негізінде осы тұлғаның кінәлілігі туралы қорытындыға келсе, бұл лауазымды адамның тікелей міндеті әкімшілік жауаптылық шараларының бірін таңдау болып табылады. Ол өзінің әкімшілік жаза қолдану туралы біржақты шешіміне қаулы нысанында түр береді.

Сонымен бірге құқықтық актілерден басқа, заңдық маңызы бар өте кеп өзге де құралдар тобы пайдаланылады. Мысалы, азаматтардың тұрғылықты және уақытша болатын жері бойынша тіркеу есебі жүргізіледі; заңмен белгіленген қызмет түрлерін лицензиялау жүзеге асырылады; автокөлік бұзушылықтары болған кезде қозғалысқа шектеу қойылады, т.с.с.

Осының бәрі әкімшілік-құқықтық әдістердің мазмұнының әр түрлілігін дәлелдейді, оларда мемлекеттік — басқарушылық қызметтің әр түрлі жақтары көрініс табады. Олардың бәрі қалай болғанда да атқарушы билік субъектілерінің құзыретінде бекітіледі.

Әдебиеттер: 4, 15, 29, 49, 61, 89, 102

Семинарлық – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Мемлекеттік басқару нысандарының ұғымы, жіктелінуі.
2. Мемлекеттік басқарудың әдістері және олардың жіктелінуі. Басқарудың әкімшілік-құқықтық әдістерінің мазмұны және ерекшеліктері.
3. Басқарудың құқықтық актілерінің ұғымы, жіктелінуі және негізгі белгілері, оларды қабылдаудың жалпы шарттары.
4. Әкімшілік мәжбүрлеудің ұғымы, маңызы және сипаттамалық белгілері.

КООЖ – 1 сағат

Жоспар

1. Әкімшілік мәжбүрлеу шараларының түрлері, олардың мақсаттары мен негіздері.
2. Әкімшілік мәжбүрлеу ішкі істер органдарының қызметінде.

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Ұсынылған қосымша әдебиеттермен танысу.
3. Нормативтік актілерді оқып және олардың негізгі ережелерін қысқаша конспектілеу («Нормативтік-құқықтық актілер туралы»).
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.
5. Рефераттардың тақырыптары:
 - Мемлекеттік басқарудың жіктелінуі және нысандардың түрлері;
 - Құқықтық актілерді шығару, негізгі әкімшілік-құқықтық нысаны ретінде;
 - Мемлекеттік басқару әдістерінің жүйесі;
 - Сендіру және мәжбүрлеу мемлекеттік басқаруда.

-Әкімшілік-құқықтық мәжбүрлеу шаралары әкімшілік құқық және әкімшілік заңнамасының жүйесінде;

-Әкімшілік мәжбүрлеу ІІО қызметінде;

-Әкімшілік мәжбүрлеу шараларының жіктелу мәселелері;

-Мәжбүрлеудің әкімшілік-ескерту шаралары: жүйелеу және қолдану рәсімнің мәселелері;

-ҚР заңнамасы бойынша әкімшілік-бұлттартпау негізгі шараларының түрлері және мәні;

-Әкімшілік-мәжбүрлеу шараларының жүйелеу мәселелері.

6.Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:

- Мемлекеттік басқару нысандарының анықтамасын беріңіз.
- Мемлекеттік басқару нысандары бөлінеді құқықтық және құқықтық емес, мемлекеттік басқарудың құқықтық емес нысаны нормативтік актілермен реттелмейтінін білдіреме?
- Мемлекеттік басқарудың құқықтық және құқықтық емес нысандарының басты айырмашылығы неде?
- Мемлекеттік басқарудың құқықтық нысандарының қандай түрлерін білесіз?
- Мемлекеттік басқару әдісі дегеніміз не?
- Басқарудың әкімшілік әдістерінің ерекшеліктері неде?
- Мемлекеттік басқарудың қандай әдістері ІІО қызметінде ең жиі қолданылады?
- Мемлекеттік басқару актілерінің ұғымын және олардың түрлерін атаңыз?
- Құқықтық актілердің іске асыру нысандарын атаңыздар .
- Басқарудың құқықтық актілеріне қойылатын талаптарды көрсетіңіздер.
- Әкімшілік мәжбүрлеу дегеніміз не? Оның айырмашылық белгілері қандай?
- Әкімшілік мәжбүрлеудің мақсаттары қандай?
- Әкімшілік мәжбүрлеуді қолдану негіздері қандай?
- Әкімшілік мәжбүрлеуді қолдану субъектілерін атаңыздар?
- Әкімшілік мәжбүрлеу шараларын жіктеудің негізіне не салынады?
- Әкімшілік – ескерту шараларын атаңыз.
- Әкімшілік-бұлттартпау шараларын атаңыз.
- Қандай әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қамтамасыз ету шараларын білесіз?
- Ішкі істер органдарымен қандай әкімшілік мәжбүрлеу шаралары қолданылады? Олар немен реттелінеді?

7. Сабаққа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар, нормативтік актілер конспектілері). Тестілік тапсырмаларды шешуге дайын болу.

Әдебиеттер: 1, 4, 10, 15, 25, 29, 47, 49, 50, 51, 52, 61, 63, 64, 89, 102, 103, 104, 105, 109-112.

4-тақырып. Әкімшілік – құқықтық режимдер

Дәріс – 1 сағат

Жоспар

1. Әкімшілік-құқықтық режимнің мәні
2. Төтенше жағдайдың құқықтық режимі.

Дәріс тезистері

1. Әкімшілік-құқықтық режимнің мәні.

Әкімшілік-құқықтық режим деп жеке және заңды тұлғалардың атқарушы билік аясындағы қызметінің ерекше құқықтық режимі түсініледі, ол заңдармен белгіленеді және төтенше сипаты бар мән-жайлармен немесе қызмет түрінің ерекшеліктерімен байланысты болады.

Бұл ретте мемлекеттің амалсыз пайдаланатын құқықтық, ұйымдастырушылық және өзге де шараларының кешені әдеттегі (қалыпты) жағдайларда қолданатын іс - әрекеттерінен елеулі түрде өзге-шеленеді. Ал әкімшілік - құқықтық режимді іске асыруға қатысушылардың құқықтық мәртебесіндегі өзгерістер, қағида бойынша, атқарушы билік органдарының өкілеттіктерін күшейтуден және, керісінше, басқарушылық қатынастардың басқа қатысушыларының құқықтарын шектеуден немесе тіпті оларға жаңа не қосымша міндеттер жүктеуден көрініс табады. Бірақ барлық жағдайда да мынаны есте ұстау керек, Конституцияның 39-1-б. бойынша адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтары конституциялық құрылысты қорғау, қоғамдық тәртіпті, адамның құқықтары мен бостандықтарын, халықтың денсаулығы мен имандылығын сақтау мақсатына қажетті шамада ғана және тек заңмен шектелуі мүмкін.

Конституцияның 44-б-ның 17-тар-да Республикаға қарсы агрессия жасалған не оның қауіпсіздігіне сырттан тікелей қатер төнген жағдайда ҚР-ның Президенті Республиканың бүкіл аумағында немесе оның жекелеген жерлерінде әскери жағдай енгізеді, ішінара немесе жалпы мобилизация жариялап, бұл туралы Республика Парламентіне дереу хабарлайды деп қаралған.

Әскери жағдай режимі «Соғыс жағдайы туралы» 2003 ж. 5-наурыздағы ҚР-ның заңымен реттеледі. Бұл Заң бойынша соғыс жағдайы ҚР-на қарсы агрессияны не оның қауіпсіздігіне сырттан тікелей төнген қатерді болдырмауға немесе оларға тойтарыс беруге жағдай жасауға бағытталған саяси, экономикалық, әкімшілік, әскери және өзге де шаралар кешенін көздейтін және ҚР-ның Президенті Республиканың бүкіл аумағында немесе оның жекелеген жерлерінде енгізетін ерекше құқықтық режим.

Соғыс жағдайы Президенттің жарлығымен енгізіледі. Жарлықта: соғыс жағдайын енгізу үшін негіз болған мән-жайлар; енгізілген шаралардың және азаматтар мен басқа тұлғалардың құқықтары мен бостандықтарын уақытша шектеулердің тізбесі; соғыс жағдайы енгізілетін аумақтың шекаралары; соғыс жағдайын орнату мен қолдау үшін тартылатын күштер мен құралдар; соғыс жағдайы қолданыла бастайтын уақыт белгіленеді.

Соғыс жағдайы енгізілген жерлерде заңдарға сәйкес әскери басқару органдарының өкілеттіктері кеңейтіледі, оларға мемлекеттік билік пен басқару органдарының қорғаныс және қоғамдық тәртіпті қамтамасыз ету саласындағы барлық функциялары көшеді.

Заңда соғыс жағдайы режимін қамтамасыз ету үшін қандай шаралар қолданылуға болатындығы, ҚР-сы Президенті мен Үкіметінің соғыс жағдайы кезеңіндегі өкілеттіктері, азаматтардың және басқа да адамдардың, ұйымдардың міндеттері қаралған.

ҚР-ның аумағындағы немесе оның жекелеген жерлеріндегі соғыс жағдайы, оны енгізуге негіз болған әрекеттер тоқтағаннан кейін, Президенттің жарлығымен күшін жояды.

2. Төтенше жағдайдың құқықтық режимі.

Қазіргі заңдарда «төтенше құқықтық режим» термині таза түрінде қолданылмағанымен оған үндес анықтамалар қолданылады, мысалы «төтенше жағдайлар», «ерекше құқықтық жағдайлар», «төтенше жағдай режимдері» және тағы басқалар. Отандық заң ғылымының қандайда бір салалық бағытында бұл терминді ұғымдық аппараттың элементі ретінде қолданылғанын кездестіру қиын.

Қазіргі замандағы мемлекеттірінің заңдарында (конституцияларында) басты міндеттері ретінде адамның және азаматтың бостандығы мен құқығын қорғау және орындау бекітіліп, құқық пен бостандықтардың тікелей тізімдері келтірілген. Мемлекеттің бүтіндігіне, аумағындағы адамдардың өміріне және денсаулығына ешқандай қауіп төнбеген жағдайда барлық мемлекеттік және қоғамдық ұйымдар мен құрылымдар (басқаша-құқықтық тәртіп) қызметтері адам және азаматтың құқығы мен бостандығы жайлы айтылған ережелердің әр қайсысы минималды шектеусіз іске асуына бағытталады.

Осындай жағдайларда мемлекетке құқықтық (бірінші кезекте конституциялық) деңгейде үкіметтің құрамын концентрациялау (қайта жасақтау), азаматтардың құқығын және бостандығын, ұйымдардың бостандығын шектеп, сонымен қатар оларға қосымша міндеттерді жүктеп, төтенше құқықты ережені уақытша орналастыру мүмкіндігі берілген, және бұндай тәртіптерді соттық прецедент немесе заңға тәуелді актлермен емес, заң актілерімен реттеу азаматтардың құқықтарының және бостандықтарының қорғалу дәрежесін және қоғамның саяси-құқықтың жоғарғы деңгейінің маңызды белгісі ретінде қарастырылады.

Жоғарыда айтылған төтенше құқықтық тәртіп ұғымын азаматтардың, ұйымдардың кейбір конституциялық құқығына және бостандығына рұхсат

ететін шектеулер қою беріп, мемлекеттің тұтастығына қауіп төнгенде және қауіптен қорғау мақсатында немесе мемлекет аумағында тұрып жатқан адамдардың өміріне және қауіпсіздігіне қауіп-қатер төнген жағдайда, азаматтардың азаттығына және конституциялық құқығына, мекемелер құқықтарына рұхсат етілген шектеулер қойып, сонымен қатар мемлекеттің құқықтық реттеу мақсатында мемлекеттік және қоғамдық ұйымдардың және құрылымдардың қызметі мен күнелтуіне қосымша міндеттер жүктеуді жоғарыда айтылған төтенше жағдай тәртібі ұғымын білдіреміз.

Жоғарыда айтылған төтенше жағдай тәртібі анықтамасы әртүрлі қазіргі заманғы ғылыми-заң салаларында қолданылатын жинақталған түсініктер жиынтығын қарағанда жалпы анықтама болып табылады. Бұл жағдайлар әскери режим енгізгендегі құқықтық тәртіп элементі немесе төтенше жағдай енгізгендегі құқықтық тәртіп элементтері деп оқшаулап қарастыру арқылы шарттастырылған. Бұл жағдай негізгі заңымыз Қазақстан Республикасының Конституциясында және осыған сәйкес арнайы заңдарда әскери және төтенше жағдай енгізу процедураларының шекарасын қатаң ажыратумен шарттастырылған. Ерекше (төтенше) құқықтық тәртіпке анықтама беретін ұғымдардың көлемі нақты берілген проблематика шеңберінде шектелетіні қалыпты жағдай.

Әдебиеттер: 22, 38, 57, 64, 71, 105.

Семинарлық – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Әкімшілік-құқықтық режимнің ұғымы және мәні және түрлері.
2. Әкімшілік-құқықтық режимнің түрлері.
3. Төтенше жағдай режимі.
4. Соғыс жағдайларының режимі.

КООЖ – 1 сағат

Жоспар

1. Мемлекеттік шекараны қорғау режимі.
2. Ерекше жағдайдың режимі.

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Ұсынылған қосымша әдебиеттермен танысу.
3. Нормативтік актілерді оқып және олардың негізгі ережелерін қысқаша конспектілеу («Төтенше жағдай туралы» «Соғыс жағдай туралы» «ҚР мемлекеттік шекарасы туралы»).
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.

5. Рефераттардың тақырыптары:

-Әкімшілік-құқықтық режим мемлекеттік басқарудың ерекше нысаны ретінде;

-ПО әкімшілік-құқықтық режимнің арнаулы субъектісі ретінде;

-Соғыс және ерекше жағдай режимдерінің құқықтық негізі;

-Төтенше жағдай режимінің құқықтық негізі;

-ҚР мемлекеттік шекараны қорғау режимінің құқықтық негізі;

6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:

• Әкімшілік-құқықтық режим дегеніміз не?

• Әкімшілік-құқықтық режимнің қағидаларын атаңыздар.

• «Жалпы» және «екінші» әкімшілік-құқықтық режим деген нені білдіреді?

• Сіздер төтенше жағдай режимін қалай түсінесіздер ? Олардың түрлерін және енгізу тәртібін атаңыздар.

• Төтенше жағдай режимі кезіндегі басқару органдары қызметінің ерекшеліктері?

• Ерекше жағдай режимі дененіміз не? Оның ерекшеліктері?

• Ерекше жағдай режимін енгізудің тәртібі және негізі қандай? Оның құқықтық негізі.

• Соғыс жағдайы режимінің ұғымын беріңіз. Оны енгізудің тәртібі және негізі қандай?

• Әскери, ерекше және төтенше жағдай кезіндегі ҚР Президенті және Үкіметінің өкілеттіктерін атаңыздар.

• Мемлекеттік шекараны қорғау режимінің ұғымын беріңіз.

• Мемлекеттік шекараны қорғауды жүзеге асыратын мемлекеттік органдардың жүйесін атаңыздар.

7. Сабаққа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар, нормативтік актілер конспектілері). Тестілік тапсырмаларды шешуге дайын болу.

Әдебиеттер: 1, 4, 22, 24, 27, 28, 31, 37, 38, 39, 40, 41, 46, 47, 57, 49, 50, 51, 52, 61, 63, 64, 71, 87, 97, 102, 103, 104, 105, 106, 109-112.

5 тақырып. Әкімшілік құқық бұзушылық және әкімшілік жауаптылық

Дәріс-1 сағат

Жоспар

1. Әкімшілік құқық бұзушылық пен жауаптылықтың мәні.

2. Әкімшілік жазалар және олардың түрлері.

Дәріс тезистері

1. Әкімшілік құқық бұзушылық пен жауаптылықтың мәні.

Қоғамдағы адамдардың мінез-құлқы заңды және заңсыз (құқыққа қарсы) болуы мүмкін. Құқыққа қарсы мінез-құлық азаматтық-құқықтық, тәртіптік қылықтарды, әкімшілік құқық бұзушылықтарды және қылмыстарды жасауда көрінеді.

Әкімшілік жауаптылықтың заңды негізгі болып әкімшілік құқық бұзушылық саналады.

Жеке адамның құқыққа қарсы, кінәлі (қасақана немесе абайсыздық) іс әрекет жасаған әрекет немесе әрекетсіздігі немесе заңды тұлғаның құқыққа қарсы іс-әрекеті не әрекетсіздігі немесе заңды тұлғаның құқыққа қарсы іс-әрекеті не әрекетсіздігі әкімшілік құқық бұзушылық деп танылады (ҚР ӘҚБТ кодексінің 26-бабы).

Бұл норманы талдау барысында барлық әкімшілік құқық бұзушылықтарға тән, жалпы белгілерді анықтауға болады және осы белгілері арқылы заңсыз мінез-құлықты, заңды мінез-құлықты, сонымен бірге басқа да құқық бұзушылыққа тән (қылмыстан, тәртіптік қылықтар және т.б.) ерекшеліктерді айруға болады:

Бұл белгілердің қатарына мыналарды жатқызуға болады:

- теріс қоғамдық;
- құқыққа қарсылық;
- кінәлілік;
- әрекеттің жазалануы.

Осы аталғандардың ішінен бастапқы сипаттамалық белгілер болып әрекет саналады. Бұл мінез-құлықтың ерікті актісі. Ол өзіне мінез-құлықтың екі аспектісін кұрайды, олар: әрекет және әрекетсіздік.

Әрекет – бұл белсенді түрде міндеттерді орындамау заңды талаптарды және де тыйым салуларды бұзу (мысалы, аң аулау тәртібін бұзу, жол полиция қызметкерінің талабы бойынша транспорт құралын тоқтатпау және т.б.).

Әрекетсіздік – бұл белсендісіз міндеттерді орындамау (мысалы: өрт қауіпсіздігі ережелерін орындамау және т.б.). Көбінде қандай да болсын міндеттер әрекет немесе әрекетсіздік арқылы жасалынады.

Өзінің әлеуметтік мағынасына қарай әрекет адамдардың, қоғамның және мемлекеттің мүдделеріне зиян келтіретін теріс қоғамдық әрекет болып саналады. Қандай, әрекет теріс екендігін әкімшілік жауаптылық институттың шеңберінде заңмен анықталады. Сондықтан, қандай да болмасын теріс қоғамдық әрекет, әкімшілік құқық бұзушылық белгілерінің мазмұнына қатысты болмайды.

Құқыққа қарсылық құқық нормасын бұзатын әрекетті жасау. Бұл нормалар тек әкімшілік құқық нормасына жатуы ғана мүмкін емес, сонымен қатар басқа да құқық салаларына жатады. Бірақ бұл жағдайларда белгіленетін нормаларды сақтау, әкімшілік жауаптылық шаралармен қорғалады.

Кінәлік – бұл әкімшілік құқық бұзушылықты қасақана жасау немесе абайсыздықпен жасауды білдіреді.

Кәні-әкімшілік құқық бұзушылықтың құрамының аса маңызды бір бөлігі болып саналады.

Кінәнің нысандары толығырақ ҚР ӘҚБТК 26-27 баптарында қаралады.

Әрекет үшін әкімшілік жауаптылық, әкімшілік құқық бұзушылықтың белгілеріне жатады. Олар болып, заңмен әкімшілік жауаптылық көзделген әрекеттер саналады.

Бір жағынан, әкімшілік құқық бұзушылық - әкімшілік жауаптылықтың негізі, ол екінші жағынан бұндай жауаптылық - әкімшілік құқық бұзушылықтың заңдылық табиғатын анықтайтын белгі. Заңда белгілеген жағдайларда әрекетті ә.қ.б. деп тану үшін, әрекет және оның заңға қарсы қолайсыз зардаптарды келтіруінің арасында себепті байланыс болуы қажет.

Әкімшілік құқық бұзушылық түсінігі (ҚР ӘҚБтК 26 бабы) барлық әкімшілік құқық бұзушылықтарға тән жалпы әлеуметтік-құқықтық белгілерін қамтиды.

Мысалы, ұсақ бұзақылық, терсі қоғамдық, заңға қарсы, кінәлі әрекет және әкімшілік түрде жазаланады. Бірақ, әкімшілік құқық бұзушылықтың әрбір түрі өзіне тән әрекетін, зардаптарын және құқық бұзушылық жасаған жеке тұлғаны сипаттайтын белгілеріне ие. Олардың жиынтығын заң ғылымында әкімшілік құқық бұзушылықтың құрамы деп атайды. Өйткені, әкімшілік құқық бұзушылық құрамында әкімшілік құқық бұзушылық түсінігінің жалпы белгілері нақтылынады.

Қандай да болмасын құқық бұзушылық белгілі бір қоғамдық қатынастарға қол сұғады (объект), өз алдына, белгілі бір жағдайдағы адам еркінің сыртқы көрнісі (объективтік жағы), белгілі бір адаммен жасалынады (субъект) және сол адамның істеген әрекетіне деген психикалық қатынасы көрінеді (субъективтік жағы). Осы төрт элемент әкімшілік құқық бұзушылық құрамын құрайды.

Сонымен, әрекетті нақты әкімшілік құқық бұзушылық деп анықтайтын әкімшілік құқықтық заңмен белгіленген, элементтер, әкімшілік құқық бұзушылық құрамы деп аталынады.

Әкімшілік құқық бұзушылықтың белгілерін оның заңдылық құрамынан айра білу қажет. Әкімшілік құқық бұзушылықтың құрамы, мынадай элементтерді құрайды:

1) құқық бұзушылық объектісі (қандай да болмасын аядағы қоғамдық қатынастардың тұрақты жетілуіне құқық бұзушының қол сұғуы);

2) объективтік жағы (белгілеген ережелерді бұзуға байланысты нақты әрекет);

3) құқық бұзушылықтың субъектісі – есі дұрыс 16 жасқа толған жеке тұлға.

Құқық бұзушылық субъективтік жағы, құқық бұзушының жасаған әрекетке деген психикалық қатыстылығы, яғни қасақаналық немесе абайсыздық нысанындағы кінә.

Әкімшілік құқық бұзушылық объектісінің дәрежесіне қарай жалпы, текті түрлі және нақты деп бөлінеді. Құқық нормалармен реттелінген және әкімшілік жауаптылық шаралармен қорғалатын қоғамдық қатынастар жалпы объект болып саналады. Оларға еңбек және халықтың денсаулығы, меншіктің түрлері, қоғамдық тәртіп, басқарудың белгілеген тәртібі және т.б. жатады.

2. Әкімшілік жазалар және олардың түрлері.

“Әкімшілік жаза” – бұл әкімшілік құқық бұзғаны үшін мемлекетпен немесе мемлекеттің атынан тағайындалатын құқықтық жауаптылық шарасы, ол, ең алдымен, әкімшілік құқық бұзған тұлғаны заңдарды ұстану және өзге тұлғалардың құқықтары мен еркіндіктерін, және жалпы құқықтық тәртіпті сыйлау рухында тәрбиелеу мақсатында қолданылады. Ол тұлғаның, сондай-ақ өзге тұлғалармен жасалған құқық бұзушылықтың алдын алу қызметін де атқарады.

Осыған заңнама талаптарын ұстану және құқықтық тәртіпті сыйлау, сонымен қатар құқық бұзушы және өзге тұлғалардың жаңа құқық бұзушылықты жасауының алдын алу рухында құқық бұзған тұлғаны тәрбиелеу мен әлеуметтік әділдікті қалпына келтіру мақсатында әкімшілік жазаны қарастыратын ӘҚ туралы ҚРК 40 бабының 2 пункті дәлел болып табылады.

Әкімшілік жаза әкімшілік құқық бұзғаны үшін кінәлі деп танылған тұлғаға қатысты қолданылатын жауаптылық шарасы болып табылады және заңда қарастырылғандай оның құқықтары мен еркіндіктерінен айыру немесе шектеуден тұрады.

Осындай жаза бұзылған құқықтарды қалпына келтіру, сонымен қатар құқық бұзушы және өзге тұлғалардың жаңадан құқық бұзушының алдын алу мақсатында қолданылады.

Әкімшілік жаза қолдану адам жанын күйзелту немесе адамның қадір-қасиетін қорлау мақсатын көздемейді.

Мұнда заң шығарушының іс-әрекеттің жазалануын әкімшілік құқық бұзу түсінігінің міндетті белгілерінің бірі ретінде атап өтпегенімен, оны қоғамдық зиянды, құқыққа қайшы келетін іс-әрекет ретінде танып, жазасыз қалдырылмайтынын қарастырғанын айта кеткен жөн. Сондықтан әкімшілік жазаны әкімшілік құқық бұзушылыққа қатысты жаза ретінде қарастыру керек. Осыған байланысты әкімшілік жазаның келесідей мақсаттарын анықтауға болады:

Әкімшілік заң нормаларымен қарастырылған іс-әрекет үшін жауаптылықтың сәйкес шарасы;

Әкімшілік заң нормаларына сәйкес құқық бұзушыны тәрбиелеу (қайта тәрбиелеу);

Әкімшілік құқық бұзушылықты жасаудың алдын алу профилактикасы.

Әкімшілік жаза әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамның адамгершілік қадір-қасиетін қорлауды, сондай-ақ заңды тұлғаның іскерлік беделіне зиян тигізуді мақсат тұтпайды.

Әкімшілік жаза түрлері

1. Әкімшілік құқық бұзушылықтар жасағаны үшін мынадай әкімшілік жазалар қолданылуы мүмкін:

- 1) ескерту жасау;
- 2) әкімшілік айыппұл;

- 3) әкімшілік құқық бұзушылықты жасау құралы не нысанасы болған затты, сол сияқты әкімшілік құқық бұзушылық жасау салдарынан алынған мүлікті тәркілеу;
 - 4) арнайы құқықтан айыру;
 - 5) рұқсаттан айыру немесе оның қолданылуын тоқтата тұру, сондай-ақ тізілімнен алып тастау;
 - 6) қызметті тоқтата тұру немесе оған тыйым салу;
 - 7) заңсыз тұрғызылып жатқан немесе тұрғызылған құрылысты мәжбүрлеп бұзу;
 - 8) әкімшілік қамаққа алу;
 - 9) шетелдікті немесе азаматтығы жоқ адамды Қазақстан Республикасының шегінен әкімшілік жолмен шығарып жіберу.
2. Әкімшілік құқық бұзушылықтар жасағаны үшін заңды тұлғаларға осы баптың бірінші бөлігінің 1) – 5) және 7) тармақшаларында санамаланған әкімшілік жазалар, сондай-ақ заңды тұлғаның қызметін немесе қызметінің жекелеген түрлерін тоқтата тұру немесе оған тыйым салу қолданылуы мүмкін.

Әдебиеттер: 4, 49, 51, 52, 69, 71, 95.

Семинарлық – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Әкімшілік құқық бұзушылықтың ұғымы және құрамы, оның қылмыстан және тәртіптік қылықтан айырмашылығы.
2. Әкімшілік жауаптылықтың ұғымы және мәні оның басқа да заңдылық жауаптылық түрлерінен айырмашылығы.
3. Әкімшілік жауаптылықтың субъектілері.
4. Әкімшілік жауаптылықты болдырмайтын мән-жайлардың сипаттамасы.

КӨӨЖ – 1 сағат

Жоспар

1. Әкімшілік жазалардың ұғымы, жүйесі және түрлері. Әкімшілік жазаларды қолданудың жалпы ережелері.
2. Әкімшілік-құқықтық ықпал ету шаралары: түрлері, мәні және қолданудың жалпы шарттары.

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Ұсынылғын қосымша әдебиеттермен танысу.

3. Салыстыру анализді жасау мақсатымен жаңа ҚР ӘҚБтК «Әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы заңнаманы соттармен қолданудың кейбір сұрақтары» нормативтік қаулысымен танысу.

4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.

5. Рефераттардың тақырыптары:

- Әкімшілік құқық бұзушылық туралы ілім;
- Әкімшілік құқық бұзушылықтардың жіктеу сұрақтары;
- ҚР әкімшілік құқық бұзушылықтар туралы заңнамасы бойынша әкімшілік құқық бұзушылық құрамының субъективтік жағының сұрақтары;
- Әкімшілік жауаптылық: қазіргі жағдайы, мәселелері және келешегі;
- Әкімшілік жауаптылықтың субъектілер жүйесі;
- Әкімшілік жауаптылықты болдырмайтын мән-жайлардың рөлі және мазмұны;

-Мән-жайлардың ерекшеліктері: «қажетті қорғану», «аса қажеттілік», «негізді тәуекел».

-Заңды тұлғаның әкімшілік жауаптылығы.

-Әкімшілік жазалар әкімшілік мәжбүрлеу шараларының жүйесінде;

-Қазіргі әкімшілік жазалардың жүйесі, оларды қолдану сұрақтары;

-Негізгі және қосымша әкімшілік жазалар;

-Әкімшілік жазалардың жүйесі жаңа ҚР ӘҚБтК;

- Әкімшілік-құқықтық ықпал ету шаралары әкімшілік мәжбүрлеу жүйесінде.

6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:

- -Әкімшілік құқық бұзушылықтың ұғымын және белгілерін атаңыздар.

- -Әкімшілік құқық бұзушылық құрамының элементтерін атаңыз және олардың мазмұнын ашыңыз.

- -Әкімшілік құқық бұзушылықтың, қылмыстан және тәртіптік қылықтан айырмашылығын атаңыздар.

- Әкімшілік жауаптылықтың субъектілерін атаңыздар.

- Кәметке толмағандардың әкімшілік жауаптылықтың ерекшеліктері қандай?

- Заңды тұлғаның әкімшілік жауаптылықтың ерекшеліктері қандай?

- Әкімшілік жауаптылық негіздерін атаңыздар.

- Әкімшілік жауаптылықты болдырмайтын мән-жайларды атаңыздар және мазмұнын түсіндіріңіз.

- Әкімшілік жазаның ұғымын және мақсаттарын атаңыздар.

- ҚР әкімшілік құқық бұзушылық туралы қазіргі заңнамасы бойынша әкімшілік жазалардың түрлерін және жүйесін анықтаңыз.

- Негізгі және қосымша әкімшілік жазаларды атап шығып ұғымын беріңіз.

- ҚР ӘҚБтК әкімшілік жазаларды атаңыздар және жүйесін анықтаңыз.

- Әкімшілік жазалардың әрбір түрінің мәнін ашыңыз.

7. Сабаққа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар, нормативтік актілер конспектілері). Тестілік тапсырмаларды шешуге дайын болу.

Әдебиеттер: 1, 4, 10, 17, 24, 29, 49, 50, 51, 52, 54, 61, 63, 64, 69, 71, 88, 94, 95, 101, 102, 103, 104, 105, 109-112.

6-тақырып. Жеке адамның құқықтарына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Кәметке толмағандардың құқықтарына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Меншікке қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Кәсіпкерлік қызмет саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар. Сауда және қаржы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар

Тәжірибелік – 2 сағат (тапсырмаларды орындау)

1. Ұсынылған әдебиеттер тізбесінен ҚР ӘҚБТ кодекстің 73, 74, 100, 127, 131, 144, 149, 153, 190, 196, 267, 282 баптарында сілтеме жасалынған нормативтік құқықтық актілерді іріктеп алу. Оларды тәжірибелік сабаққа дайындап қою, сосын берілген таблица бойынша тапсырманы орындау.

№ рет саны	Әдет	Алгоритмдер
1.	Әкімшілік құқық бұзушылық құрамын сипаттау	Әкімшілік құқық бұзушылықтың объектісін талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың объективтік жағын талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың субъектісін талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың субъективтік жағын талдау.
2.	Әкімшілік құқық бұзушылықты саралау.	1. Әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты белгілейтін құқықтық актіні қолдану. 2. Жасалған әкімшілік құқық бұзушылықты қамтыйтын бапты және оның тармағын қолдану. 3. Қажетті жағдайға бланкеттік нормаға сілтейтін актіні қолдану. 4. Құқық бұзушылықтың нақты құрамын норманың белгілерімен салыстыру.

Жоспар

ҚР ӘҚБТ кодекстің 78, 133, 150, 157, 173, 204 баптарды әкімшілік құқық бұзушылық құрамын сипаттау мен саралау. Оларды тәжірибелік сабаққа дайындап қойып тапсырманы орындау. Қажетті жағдайға бланкеттік нормаға сілтейтін актіні қолдану.

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Ұсынылған қосымша әдебиеттермен танысу.
3. Нормативтік актілерді оқып және олардың негізгі ережелерін қысқаша конспектілеу.
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.
5. Рефераттардың тақырыптары
 - Жеке адамның құқықтарына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы. Олармен күресу бойынша ПО рөлі.
 - Кәмелетке толмағандардың құқықтарына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы.
 - Меншікке қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы. Оларды жасаған үшін жауаптылық.
 - Кәсіпкерлік қызмет саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы.
 - Сауда және қаржы саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы.
6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:
 - Қарастырылған әрбір тобының әкімшілік құқық бұзушылыққа жалпы сипаттамасын беріңіз.
 - Осы топтардың әкімшілік құқық бұзушылықтарының негізгі түрлерін атаңыз.
 - Жоғарыда көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылық құрамдарының саралау белгілерін анықтаңыз.
 - Жоғарыда көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылықтарды жасағаны үшін қолданылатын әкімшілік жазалардың түрлерін атаңыз.
7. Оқытылатын пән бойынша сабақтар жоспары, Комментарий к КРКобАП В.Н.Лапшина; А.А.Таранова); ҚР ӘҚБТК, тестілік тапсырмалар.
8. Тестілік тапсырмаларды шешуге дайын болу.

Әдебиеттер: 1, 4-8, 16, 20, 36, 49, 50-53, 61, 63, 64, 65, 68, 71, 72, 81, 82, 83, 102, 103, 104, 105, 109-112.

7 тақырып. Қоршаған ортаны қорғау, табиғи ресурстарды пайдалану саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар. Қоғамдық қауіпсіздікке және халықтың денсаулығына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Қоғамдық тәртіпке және имандылыққа қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар

Тәжірибелік – 4 сағат (тапсырмаларды орындау)

1. Ұсынылған әдебиеттер тізбесінен ҚР ӘҚБТ кодекстің 382, 412, 416, 420, 422, 423, 434, 436, 440, 441, 444, 447 баптарында сілтеме жасалынған нормативтік құқықтық актілерді іріктеп алу. Оларды тәжірибелік сабаққа дайындап қою, сосын берілген кесте бойынша тапсырманы орындау.

№ рет саны	Әдет	Алгоритмдер
1.	Әкімшілік құқық бұзушылық құрамын сипаттау	Әкімшілік құқық бұзушылықтың объектісін талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың объективтік жағын талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың субъектісін талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың субъективтік жағын талдау.
2.	Әкімшілік құқық бұзушылықты саралау.	1. Әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты белгілейтін құқықтық актіні қолдану. 2. Жасалған әкімшілік құқық бұзушылықты қамтыйтын бапты және оның тармағын қолдану. 3. Қажетті жағдайға бланкеттік нормаға сілтейтін актіні қолдану. 4. Құқық бұзушылықтың нақты құрамын норманың белгілерімен салыстыру.

КӨӨЖ – 1 сағат

Жоспар

ҚР ӘҚБТ кодекстің 383, 421, 435, 437, 439, 443, 446 баптарды әкімшілік құқық бұзушылық құрамын сипаттау мен саралау. Оларды тәжірибелік сабаққа дайындап қойып тапсырманы орындау. Қажетті жағдайға бланкеттік нормаға сілтейтін актіні қолдану.

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Ұсынылған қосымша әдебиеттермен танысу.
3. Нормативтік актілерді оқып және олардың негізгі ережелерін қысқаша конспектілеу.
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.
5. Рефераттардың тақырыптары:
 - Қоршаған ортаны қорғау, табиғи ресурстарды пайдалану саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы. Олармен күресу бойынша ПО рөлі.
 - Қоғамдық қауіпсіздікке және халықтың денсаулығына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы. Олармен күресу бойынша ПО рөлі.
 - Қоғамдық тәртіпке және имандылыққа қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы. Олармен күресу бойынша ПО рөлі.
6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:
 - Қарастырылған әрбір тобының әкімшілік құқық бұзушылыққа жалпы сипаттамасын беріңіз.
 - Осы топтардың әкімшілік құқық бұзушылықтарының негізгі түрлерін атаңыз.
 - Жоғарыда көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылық құрамдарының саралау белгілерін анықтаңыз.
 - Жоғарыда көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылықтарды жасағаны үшін қолданылатын әкімшілік жазалардың түрлерін атаңыз.
7. Оқытылатын пән бойынша сабақтар жоспары, Комментарий к КРҚоБАП В.Н.Лапшина; А.А.Таранова); ҚР ӘҚБТҚ, тестілік тапсырмалар.
8. Тестілік тапсырмаларды шешуге дайын болу.

Әдебиеттер: 1, 4, 49, 50, 51, 52, 61, 63, 64, 70, 75, 77, 102, 103, 104, 105, 109-112.

8-тақырып. Басқарудың белгіленген тәртібіне қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. ҚР мемлекеттік шекарасы режимінің белгіленген тәртібіне және ҚР аумағында болу тәртібіне қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Мемлекеттік билік институтына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар. Әкімшілік сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтар

Тәжірибелік – 4 сағат (тапсырмаларды орындау)

1. Ұсынылған әдебиеттер тізбесінен ҚР ӘҚБТ кодекстің 458, 461, 494, 512, 662, 665, 676, 677, 678, 679, 680 баптарында сілтеме жасалынған

нормативтік құқықтық актілерді іріктеп алу. Оларды тәжірибелік сабаққа дайындап қою, сосын берілген таблица бойынша тапсырманы орындау.

№ рет саны	Әдет	Алгоритмдер
1.	Әкімшілік құқық бұзушылық құрамын сипаттау	Әкімшілік құқық бұзушылықтың объектісін талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың объективтік жағын талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың субъектісін талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың субъективтік жағын талдау.
2.	Әкімшілік құқық бұзушылықты саралау.	1. Әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты белгілейтін құқықтық актіні қолдану. 2. Жасалған әкімшілік құқық бұзушылықты қамтыйтын бапты және оның тармағын қолдану. 3. Қажетті жағдайға бланкеттік нормаға сілтейтін актіні қолдану. 4. Құқық бұзушылықтың нақты құрамын норманың белгілерімен салыстыру.

КООЖ – 1 сағат

Жоспар

ҚР ӘҚБТ кодекстің 480, 519, 658, 663, 668, 674 баптарды әкімшілік құқық бұзушылық құрамын сипаттау мен саралау. Оларды тәжірибелік сабаққа дайындап қойып тапсырманы орындау. Қажетті жағдайға бланкеттік нормаға сілтейтін актіні қолдану.

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Ұсынылған қосымша әдебиеттермен танысу.
3. Нормативтік актілерді оқып және олардың негізгі ережелерін қысқаша конспектілеу.
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.
5. Рефераттардың тақырыптары:
 - Басқарудың белгіленген тәртібіне қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттмасы. Олармен күресу бойынша ПО рөлі.

– Мемлекеттің қазіргі даму кезеңінде сыбайлас жемқорлықпен күресу.

– Әкімшілік сыбайлас жемқорлық құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы.

– ҚР мемлекеттік шекарасы режимінің белгіленген тәртібіне және ҚР аумағында болу тәртібіне қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы. Олармен күресу бойынша ПО рөлі.

– Мемлекеттік билік институттарына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы.

6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:

• Қарастырылған әрбір тобының әкімшілік құқық бұзушылыққа жалпы сипаттамасын беріңіз.

• Осы топтардың әкімшілік құқық бұзушылықтарының негізгі түрлерін атаңыз.

• Жоғарыда көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылық құрамдарының саралау белгілерін анықтаңыз.

• Жоғарыда көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылықтарды жасағаны үшін қолданылатын әкімшілік жазалардың түрлерін атаңыз.

• Қарастырылған әрбір тобының әкімшілік құқық бұзушылыққа жалпы сипаттамасын беріңіз.

• Осы топтардың әкімшілік құқық бұзушылықтарының негізгі түрлерін атаңыз.

• Жоғарыда көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылық құрамдарының саралау белгілерін анықтаңыз.

• Жоғарыда көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылықтарды жасағаны үшін қолданылатын әкімшілік жазалардың түрлерін атаңыз.

7. Оқытылатын пән бойынша сабақтар жоспары, Комментарий к КРКобАП В.Н.Лапшина; А.А.Таранова); ҚР ӘҚБТК, тестілік тапсырмалар.

8. Кестедегі тапсырмаларды орындауға дайын болу.

Әдебиеттер: 1-4, 27, 35, 37, 48, 49, 50, 51, 52, 55, 61, 63, 64, 66, 78, 96, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 105, 109-112.

9-тақырып. Көліктегі, жол шаруашылығындағы әкімшілік құқық бұзушылықтар

Тәжірибелік – 4 сағат (тапсырмаларды орындау)

1. Ұсынылған әдебиеттер тізбесінен ҚР ӘҚБТ кодекстің 559, 591, 592, 597-603, 607, 621 баптарында сілтеме жасалынған нормативтік құқықтық актілерді іріктеп алу. Оларды тәжірибелік сабаққа дайындап қою, сосын берілген таблица бойынша тапсырманы орындау.

№ рет саны	Әдет	Алгоритмдер
1.	Әкімшілік құқық бұзушылық құрамын сипаттау	Әкімшілік құқық бұзушылықтың объектісін талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың объективтік жағын талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың субъектісін талдау. Әкімшілік құқық бұзушылықтың субъективтік жағын талдау.
2.	Әкімшілік құқық бұзушылықты саралау.	1. Әкімшілік құқық бұзушылық үшін жауаптылықты белгілейтін құқықтық актіні қолдану. 2. Жасалған әкімшілік құқық бұзушылықты қамтыйтын бапты және оның тармағын қолдану. 3. Қажетті жағдайға бланкеттік нормаға сілтейтін актіні қолдану. 4. Құқық бұзушылықтың нақты құрамын норманың белгілерімен салыстыру.

КООЖ – 1 сағат

Жоспар

ҚР ӘҚБТ кодекстің 560, 562, 566, 574, 590, 593, 594, 595 баптарды әкімшілік құқық бұзушылық құрамын сипаттау мен саралау. Оларды тәжірибелік сабаққа дайындап қойып тапсырманы орындау. Қажетті жағдайға бланкеттік нормаға сілтейтін актіні қолдану.

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Ұсынылған қосымша әдебиеттермен танысу.
3. Нормативтік актілерді оқып және олардың негізгі ережелерін қысқаша конспектілеу.
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.
5. Рефераттардың тақырыптары:
 - Көлікте, жол шаруашылығында әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы. Олармен күресу бойынша ПО рөлі.

– Ақпараттандыру және байланыс саласындағы әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы сипаттамасы. Олармен күресу бойынша ПО рөлі.

6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:

- Қарастырылған әрбір тобының әкімшілік құқық бұзушылыққа жалпы сипаттамасын беріңіз.

- Осы топтардың әкімшілік құқық бұзушылықтарының негізгі түрлерін атаңыз.

- Жоғарыда көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылық құрамдарының саралау белгілерін анықтаңыз.

- Жоғарыда көрсетілген әкімшілік құқық бұзушылықтарды жасағаны үшін қолданылатын әкімшілік жазалардың түрлерін атаңыз.

7. Оқытылатын пән бойынша сабақтар жоспары, Комментарий к КРКобАП В.Н.Лапшина; А.А.Таранова); ҚР ӘҚБТК, тестілік тапсырмалар.

8. Кестедегі тапсырмаларды шешуге дайын болу.

Әдебиеттер: 1, 4, 21, 49, 50, 51, 52, 56, 63, 64, 71, 102, 103, 104, 105, 109-112.

10 тақырып. Басқару аясындағы заңдылық. Мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету тәсілдері

Дәріс – 1 сағат

Жоспар

1. Мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз етудің мәні мен мазмұны.
2. Заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету жүйесі. Заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз етуге бақылау мен қадағалау.

Дәріс тезистері

1. Мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз етудің мәні мен мазмұны.

ҚР Конституцияның 34-бабына сәйкес «Әркім ҚР Конституциясын және заңдарын сақтауға, басқа адамдардың құқықтарын, бостандықтарын, абыройы мен ар-намысын құрметтуге міндетті» делінген, яғни, мемлекеттік билік органдары, жергілікті мемлекеттік басқару органдары, лауазымды адамдар, азаматтар және олардың бірлестіктері Конституция мен заңдарды сақтауға міндеті.

ҚР Конституциясын және заңдарын сақтау қажеттілігі туралы талаптар ең алдымен мемлекеттік тұрақтылықты қолдауға, республиканың конституциялық құрлысының негіздерін нығайтуға, құқық тәртібі мен әр адам өмірінің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге бағытталған. Сонымен бірге ҚР

қабылданатын (атқарушы билік органдары) нормативтік актілер еліміздің Конституциясына қайшы келмеуі тиіс. Конституцияның жоғары заңдылық күші Конституцияға қайшы келетін нормативтік құқықтық актілердің немесе олардың жекелеген құқықтық нормаларының, ережелерінің заңдық күші жоқ деп есептелетін және олардың күшін жоюға жататындығын білдіреді.

Сондықтан, мемлекет пен қоғамда қабылданған нормативтік актілер баршаға бірдей міндетті. Конституция мен заңдардың ұйғарымдарын бұзушылық үшін жауаптылықтың, қылмыстық, әкімшілік, тәртіптік жауаптылық түрі белгіленуі мүмкін. Міне, осы негізгі талаптар атқарушы билікті жүзеге асыру аясында заңдылық мәнін анықтайды.

Мемлекетімізде құқық субъектілерінің ең көп тобын атқарушы билік органдары, құрайды. Олар тек қана заңдарды және одан туындайтын актілерді қолданып қана қоймай, сонымен қатар көптеген құқықтық актілердің жобаларын дайындап, оларды қабылдауды жүзеге асырады. Қабылданған нормативтік актілер, мемлекет пен қоғам қажеттілігін нақты анықтауы қажет. Ол барлық атқарушы билік органдарының дұрыс және келісімді жұмысын, сонымен бірге экономиканы, әлеуметтік-мәдени және әкімшілік–саяси аяларды табысты басқаруды жүзеге асырудың қажетті жағдайы болып саналады.

ҚР атқарушы билігін жүзеге асыратын органдардың (үкімет, министрліктер, ведомствалар) негізгі міндеті, Республика заңдарының, Президент актілерінің, өзге де нормативтік актілердің, халықаралық шарттарының орындаулын қамтамасыз етеді.

Құқықтық мемлекет құруда, атқарушы билік органдарының еліміздің нормативтік құқықтық актілерінің орындалуын қамтамасыз ету барасында, оларды бұзулары, лауазымды адамдардың әрекетсіздігі кері нұқсан келтіреді.

Сондықтан, мемлекет, атқарушы билік органдары қызметінде заңдылық пен тәртіпті тиімді қамтамасыз етуі қажет. Бұнымен бірге, тек ҚР бүкіл аумағында заңдар мен өзге де нормативтік құқықтық актілердің дәл орындалуы ғана емес, сонымен қатар олардың біркелкі қолдануын қамтамасыз ету қажет. Бұл талап, басқарушылық қызметінің барлық қатысушыларына, яғни, басқаратындар мен басқарылатындарға қатысты.

Атқарушы билік органдарының қызметінің тиімділігі тек қана заңдылықтың жоғары болуынан ғана емес, сонымен қатар, басқарушылық процеске қатысушылардың тәртіптілігіне тәуелді болады. Мемлекеттік тәртіп – бұл мемлекеттік билік органдарының, ұйымдардың, қоғамдық бірлестіктердің қызметшілері мен жұмыскерлері және азаматтардың мемлекеттің міндеттері мен функцияларына және мемлекет белгілеген ережелерді және нақты ұйғарымдарды тәжірибелік тұрғыда жүзеге асыруда сақтау, дұрыс және бұлжытпай орындау. Заңдылық пен тәртіпті атқарушы билік органдары қызметінде нығайту мақсатында мындай жұмыстар жүргізіледі, оларға:

- атқарушы билік органдары жүйесін одан әрі жетілдіру, оңтайландыру және олардың құқықтық статусын нақты анықтау;

- мемлекеттік қызметшілердің жалпы және лауазымдық міндеттері мен құқықтарын белгілеу, мен қатар олардың жеке жауаптылығының шегін анықтау;

- азаматтардың құқықтары мен заңды мүдделерін қалпына келтіруге байланысты құқықтық актілерді қабылдау;

- азаматтарды заңға деген құрметтеу көрсетуге тәрбиелеу, олардың құқықтық мәдениетін көтеруге, құқықтық насихат пен жалпы құқықтық оқуды насихаттау және т.б.

2. Заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету жүйесі. Заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз етуге бақылау мен қадағалау.

Атқарушы билік органдары қызметінде заңдылық пен тәртіпті қалыпта ұстау мен нығайту міндеттері жүктелген мемлекеттік органдардың ерекше жүйесі қызмет атқарады. Олар қызметінде қолданатын құқықтық және ұйымдастырушылық нысандар мен тәсілдер, тәжірибелік әдістер, операциялардың жиынтығы заңдылықты қамтамасыз етудің әдістері деп аталады.

Оларға, бақылау және қадағалау, қоғамдық бақылау, сонымен бірге шағымдау, яғни шағымдану құқығын жүзеге асыру жатады.

Бақылау – бұл объект қызметінің процессінде алдына қойылған міндеттерден ауытқуын орнықтыру мақсатында жүргізілетін байқау және тексеру жүйесі.

Атқарушы билік органдары қызметіне бақылау жасаудың мағынасы, мынада, соған уәкілеттенген мемлекеттік орган (заңшығарушы, атқарушы және сот билігі) және қоғамдық бірлестіктер ұйымдастырушылық-құқықтық әдістер мен құралдарды қолдана отырып, өздеріне бақылаулы атқарушы билік органдарының және олардың лауазымды адамдарының қызметінде қандай-ақ болмасын заңдылықты бұзушылыққа жол берілгендігін анықтау, егер олар табылған жағдайда, уақытында жоюға, бұзылған құқықтарды қалпына келтіру, кінәлілерді жауаптылыққа тартуға және заңдылық пен тәртіп бұзушылықтарды жасауға ықпал еткен себептер мен жағдайларды жою үшін шаралар жүргізеді.

Заңдылықты қамтамасыз ету әдісі ретінде, бақылауды сипаттайтын бірнеше белгілер бар.

Біріншіден, бақылаушы орган (лауазымды адам) және бақылаулы объектінің арасында, бағыныштылық немесе ведомствалық қатынас болады.

Екіншіден, бақылау объектісі болып заңдылық және бақыланатынның қызмет мақсаттылығы саналады.

Үшіншіден, бақылаушы, бақыланатынның шешімдерінің күшін жояды, яғни тексеріс жүргізу кезінде бақыланатын орган азаматтардың немесе заңды тұлғалардың заңды мүдделерін бұзуға әкеліп соғатын шешімдерін тоқтатады.

Төртіншіден, заңда белгіленетін тәртіп бойынша бақыланатынға жіберілген құқық бұзушылықтар үшін, әсер ету шараларын қолдануға құқылы.

Республикамызда басқару қызметін ұйымдастыруды жетілдіруге мемлекеттік органдардың іркіліссіз жұмыс істеуін қамтамасыз етуге, басқарушылық шешімдерді жедел қабылдауға, азаматтардың құқықтары мен бостандықтарын сақтауға, мемлекеттік мүдделерді қорғауға, мемлекеттік қызметшілердің лауазымдық өкілеттікті қызметтен тыс мақсаттарда пайдалануына жол бермеуге жәрдемдесетін әкімшілік рәсімдерді белгілеуге бағытталған, ҚР «Әкімшілік рәсімдер туралы» 2000жылғы 27 қарашада қабылданған Заңы қамтамасыз етеді.

Осы заңның 6-бабының, 4-тармағына сәйкес «Қабылданған шешімдерді уақытша және толық орындау мақсатында мемлекеттік орган немесе лауазымды адам олардың орындалуына бақылауды жүзеге асыруға тиіс».

Бақылау былайша бөлінеді:

1) құқықтық актілердің (орындалуы құқықтық актілерде көзделген шаралардың) орындалуын бақылау. Бұл жағдайда орындалуға тиіс шараларды қамтитын барлық құқықтық актілер бақылауға алынады;

2) мемлекеттік органдардың басшы лауазымды адамдарының қызметтік сипаттағы өзге де құжаттардан туындайтын тапсырмаларының орындалуын бақылау;

3) ішкі (тиісті мемлекеттік органның шегінде) және сыртқы (өзге мемлекеттік органдардың қызметін) бақылау. Бұл орайда сыртқы бақылауды жоғары тұрған мемлекеттік органдар мен лауазымды адамдар не осындай бақылауға арнайы уәкілеттік берілген мемлекеттік органдар жүзеге асырады.

Бақылау:

- қажетті ақпаратты талап ету;
- орындау туралы есептер мен баяндамаларды тындау және талқылау;
- ревизиялар және құжаттық тексерудің өзге де нысандары;
- жергілікті жерге барып тексеру жолымен;
- заңдарға қайшы келмейтін басқа да тәсілдермен жүргізіледі.
- мемлекеттік органдар мен лауазымды адамдар қызметінің олардың алдына қойылған міндеттерге сәйкестігі;
- орындаудың уақытылы және толымды болуы;
- орындау кезінде заңдар талаптарының сақталу өлшемдері бойынша жүргізіледі.

Бір мәселе бойынша әр түрлі орындардың қатар тексерулер жүргізуіне, сондай-ақ Қазақстан Республикасының заңдарында көзделмеген қайталап тексерулер жүргізуге жол берілмейді.

Қадағалаудың атқарушы билік органдары қызметінде заңдылықты қамтамасыз ету әдісі ретінде бақылаудан айырмашылығы бар. Қадағалаудың көмегімен, арнайы мемлекеттік органдар, өздеріне бағынышты емес органдар мен тұлғалардың қызметінде заңдылықтың бұзулын анықтау мақсатында тұрақты, күнделікті байқаушылықты жүзеге асырады.

Қадағалаудың екі түрі бар: прокурорлық және әкімшілік.

Әдебиеттер: 4, 10, 15, 51, 63, 79, 109-112.

Семинарлық – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Мемлекеттік басқарудағы бақылау мен қадағалау.
2. Жеке және заңды тұлғалардың жүгінуі
3. Бақылауды жүзеге асыратын субъектілер (Президент, заң атқарушылық билік, сот және атқарушылық биліктің органдары).
4. Прокурорлық қадағалау.

КОӨЖ – 1 сағат

Жоспар

1. Берілген жағдайлық есептерді жазбаша шығару мен орындау. Олар бойынша қабылданған шешім туралы баяндауға дайын болу.
2. Жағдайлық есептердің мазмұны:

1 есеп

«Қаракөл» ШҚ башысы Маратов С. 20 шаруа жұмыскерлерінен тұратын достастық құрды және оның башысы ретінде бас есепші Лисичкинды тағайындады. Бұйрықта достастық мүшелерінің құқықтары көрсетілді: елді мекен тұрғындарынан қоғамдық тәртіпті және жатаханада қамтамасыз ету; оларды достастық штабына жеткізу және достастық басшысының істі қарауына дейін ұстау. Достастық башысына 3 айлық есептік көрсеткішке дейін айыппұл салуға дейін құқық берілді.

ШҚ башысының бұйрығы заңды ма? Егерде оны заңды емес деп танысаңыз, прокурорға шағым жасауды құрыңыз қадағалау тәртібі ретінде.

2 есеп

Студент семинар сабағында заңдылықты қамтамасыз етуде прокурорлық қадағалау мен мемлекеттік бақылау екі түрлі мемлекеттік функция деп айтты, олар әр түрлі құқықтық жағдайына байланысты мемлекеттік-құқықтық жүйедегі мемлекеттік институттар. Ол прокурорлық қадағалау ең жоғарғы мемлекеттік бақылаудың арнайы түрі тезисін критика жасады.

Сіз осындай оймен келісесіз бе? Прокурорлық қадағалауды мемлекеттік бақылау органдарының қызметінен ойырмашылығын схема, таблица түрінде көрсетіңіз келесі критериялар мен бағыттар:

- 1) Прокуратура және мемлекеттік бақылау органдарының мемлекеттік органдар жүйесіндегі тағайындалуы мен құқықтық жағдайы;
- 2) Бақылау және қадағалау функцияларының прокуратура мен мемлекеттік бақылау органдарының барлық функцияларының жүйесіндегі мақсаты;
- 3) Қадағалау пәні мен заты;
- 4) Бақылау және қадағалау органдарының уәкілетінің мінездемесі.

3 есеп

Областық әкімшілік «Облыс аумағында қағамдық тәртіпті бұзғаны үшін жауапкершілікті күшейту туралы» қаулы қабылдады. Осы қабылданған акті бойынша жауапкершілік айыппұл ретінде 1 - 3 дейінгі АЕК немесе 1 айға дейін қоғамдық жұмыстар. Сонымен қатар ІО қызметкері құқық бұзушылық үшін айыппұлды оқйға болған жерде салу, егерде қарсы болған жағдайда құқық бұзушыны айыппұл салу үшін – оны ІБ жеткізу.

Қабылданған шешім дұрыс па? Егерде қабылданған шешімді дұрыс емес деп шешсеңіз жалпы қадағалау тәртібінде прокурордың наразылығын құрастырыңыз

4 есеп

ІД бастығы барлық басшылық және қатардағы қызметкерлер құрамына автокөліктерді сенім хат арқылы жүргізуге тиім салу туралы бұйрық шығырды, себебі ІД қызметкерлерінің қатысуымен ағымдағы жылда 25 факті орын алды.

ІД бастығының бұйрығы заңды ма?

5 Есеп

Қала әкімінің шешімінде келесі жазылған, басшылар өзіне тиесілі аудандарда келесі ұйымдарда: халықтық білім беру бөлімі, денсаулық сақтау, ішкі істер, қаржы, кәмілетке толмағандардың құқықтарын қорғау комиссиясы, военкомат, соттар, прокуратура жалпы басқаруды жүзеге асыру міндетті.

Әкімшіліктің осындай шешімі заңды ма?

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Ұсынылған қосымша әдебиеттермен танысу.
3. Нормативтік актілерді оқып және олардың негізгі ережелерін қысқаша конспектілеу.
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.
5. Рефераттардың тақырыптары:
 - Мемлекеттік басқаруда заңдылықты қамтамасыз етуде, қадағалау мен бақылау негізгі тәсілдері ретінде;
 - Мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз етуде соттық бақылаудың ролі мен мақсаты;
 - Жеке және заңды тұлғалардың жүгінуі, мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету ретінде.
6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:

- Заңдылық мемлекеттік басқарудың принципі ретінде және оның басқарудағы маңызы.

- Мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету ұғымы.

- Мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету түсінігі мен жүесі.

- Заңдылықты қамтамасыз етудегі мемлекеттік органдар қызметінің негізгі бағыттары.

- ҚР Президентінің бақылау уәкілеті мен құзыреті,- Қазақстан Республикасының Конституциясының, адам және азаматтардың құқықтары мен бостандықтарының кепілі ретінде.

- Бақылау заңдылықты қамтамасыз етудің негізгі әдісі ретінде.

- Орындауды тексеру мен қадағалу бақылаудың элементі ретінде.

- Мемлекеттік басқару органдарының қызметінде әкімшілік қадағалау.

- Бақылаудың сатылары.

- Бақылауды жүзеге асыратын субъектілер.

- Заң шығарушы органдарының бақылауы.

- Атқарушы билік органдарының бақылауы.

- Соттық бақылау субъектілері.

- Прокуратураның жалпы қадағалауы.

- Мемлекеттік басқару аясындағы заңдылықтың бұзылуына байланысты прокурорлық қадағалаудың көңіл бөлу нысандары.

7. Сабаққа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар нормативтік актілердің конспектілері).

8. Тестілік тапсырмаларды орындауға дайын болу.

Әдебиеттер: 1, 4, 10, 12, 15, 49, 50, 51, 52, 58, 59, 63, 64, 79, 102, 103, 104, 105, 109-112.

11 тақырып. Әкімшілік процесс. Әкімшілік әділет. Әкімшілік юрисдикция

Дәріс – 1 сағат

Жоспар

1. Әкімшілік процесс: түсінігі мен мәні.
2. Әкімшілік әділеттің түсінігі мен мәні.

Дәріс тезистері

1. Әкімшілік процесс: түсінігі мен мәні.

Әкімшілік процесс материалдық әкімшілік-құқықтық және басқа құқық нормаларын дұрыс жүзеге асырылуын қамтамасыз етуге бағытталған, өйткені олар, әкімшілік процессуалдық нормалардан ажыратылмас

мағынасында, яғни процесс, материалдық құқық нормаларында қамтылған ұйғарымдарды жүзеге асырудың нысаны болып саналады.

Әкімшілік материалдық құқық нормалары өзінің реттеушілігімен басқару саласындағы өте кең және әр түрлі сұрақтар шеңберін қамтиды және құқық субъектілерінің көп санына қатысты болады. Сондықтан, әкімшілік процесс, басқаруда заңдылықты сақтауға үлкен мағынаға ие, сонымен бірге оны құқықты жүзеге асырушылық әрекеттер жасаудың тәртібін анықтайтын, заңдылық ұйғарымдарды сақтай отырып, әкімшілік-материалдық құқықтың нормаларын жүзеге асыру кезінде ғана қамтамасыз ете алуға болады.

Әрекет күшіндегі әкімшілік-процессуалдық нормалар заңдар және басқа да нормативтік актілерде қамтылған. Бұл нормалар құқық қолданатын және басқа да құқықты жүзеге асырушылық актілерін қабылдау және шығару тәртібін, әкімшілік процеске қатысушылардың құқықтары мен міндеттерін және т.б. белгілейді.

Әкімшілік процестің, басқа процесс түрлерінен (қылмыстық, азаматтық) айырмашылығы бар. Әкімшілік процесс – бұл басқарушылық қызметті жүзеге асыру үшін, бірнен соң бірі жасалатын әрекеттер. Ол, әкімшілік материалдық және басқа құқық салаларының нормаларын жүзеге асырудың нысаны болып саналады.

Әкімшілік процестің мазмұны болып, басқару аясында өздерінің құқықтары немесе міндеттерін жүзеге асыруға байланысты процесс субъектілерінің арасында болатын, басқарушылық процессуалдық қатынастар саналады.

Әкімшілік процестің басқа процесс (қылмыстық, азаматтық) түрлерінен тағы да бір айырмашылығы болып, оның кең көлемді қоғамдық қатынастарды қамтитындығы және көптеген әкімшілік процессуалдық нормалармен реттелінетін өте күрделі, ауқымды іс жүргізу (өндіріс) құрылымы бар.

Сонымен бірге, атқарушы билік субъектілері құқық орындаушылық және құқық қорғаушылық сипаттағы әкімшілік-процессуалдық әрекеттерді жасайды. Сонымен, процессуалдық қызмет дегеніміз не?

1. Процесс – құбылыстардың бірінен соң бірі ауысуы, бірден жетілу жағдайы.

2. Процесс – қандай да болмасын нәтижеге жетуге бағытталған әрекеттер жиынтығының көптілігі.

3. Процесс – істі қарау тәртібі деп ұғынуға болады.

Көбінде процесс, сот органдарының нақты азаматтық және қылмыстық істерді қарауы және шешуіне байланысты айтылады. Ал, мемлекеттік басқарушылық қызмет, негізінен позитивтік сипаттағы міндеттерді шешуге тағайындаған.

Әкімшілік – процессуалдық қызметті екі мағынада сипаттауға болады.

Біріншіден, мемлекеттік – басқару қызметінің өзі әкімшілік процестің көрінісі ретінде болуында.

Екіншіден, материалдық нормалардың санкцияларын қолдану қызметіне әкеп түйістіреді.

Сонымен, әкімшілік процесс екі түрлі топтағы әкімшілік-процессуалдық (өндірісті) іс жүргізуді қамтиды, яғни, атқарушы биліктің міндеттері мен функцияларын жүзеге асыруға байланысты өкілеттенген органдар мен лауазымды адамдар қызметінің процессуалдық жағын көрсететін – юрисдикциялық және рәсімдік (процессуалдық) болып бөлінеді.

Іс жүргізудің әр қайсы, жеке анықталаған әкімшілік немесе заңдалық пен мемлекет тәртіпті қамтамасыз ету мақсатындағы сұрақтарды шешудің заңмен белгіленген тәртібін анықтайды. Бірақ юрисдикциялық және рәсімдік іс жүргізуде пәні мен іс жүргізу бағыттарында айырмашылық бар.

Юрисдикциялық іс жүргізу құқық қорғаушылық сипатта және атқарушы билік органдарының (кейбір жағдайда – соттармен) әкімшілік-құқықтық дауды қарау мен шешуінде және олардың қатысушыларының мінез-құлықтарына құқықтық баға беріп, кінәлілеріне мемлекеттік мәжбүрлеу шараларын қолдануда.

Рәсімдік іс жүргізуінде, атқарушы органдар өз құзыреті шегінде әкімшілік даудың болмауына байланысты кейбір сұрақтарды шешуде, арнаулы рәсімдік ережелерді сақтауға міндетті.

2. Әкімшілік әділеттің түсінігі мен мәні.

Соңғы жылдары Қазақстан Республикасының сот жүйесі реформаланғандардың бірі болып табылады. Республикада мамандандырылған экономикалық, мамандандырылған әкімшілік, мамандандырылған ауданаралық қылмыстық істер жөніндегі соттары құрылды. Алматы және Астана қалаларында мамандандырылған кәсілетке толмағандардың ісі жөніндегі/ ювеналды / соты жұмыс жүргізуде. Аталған жаңамалармен қатар қазіргі уақытта заң жұртшылығы арасында, заң басылымдары беттерінде өткізілетін конференцияларда, дөңгелек үстелдерде Республикада Әкімшілік әділет құру кең талқылануда. Алғаш рет Әкімшілік әділет институтын Қазақстанның сот жүйесіне енгізу қажеттілігі Қазақстан Республикасының Президентінің 24.08.2009 жылғы № 858 Жарлығымен бекітілген 2010 жылдан 2020 жылға дейінгі құқықтық саясат Концепциясында көрсетілген.

Әкімшілік әділет деген ұғымды азаматтар мен атқару билігі тармағы органдарының (осы органның лауазымды тұлғасы) арасында туындайтын әкімшілік іс әрекеттер немесе шешімдердің заңдылығына себеп сот қызметінде ерекше іс жүргізу ретінде дауларды шешу деп түсіну қажет. Жоғарыда аталған концепцияларға сәйкес Республикада Әкімшілік әділетті құрудың екі аспектісі қарастырылады:

-жариялы-құқықтық даулардың қаралуы Әкімшілік әділет сот жүйелерін мамандандырылған әкімшілік соттар базаларында құру;

-ведомстволық бағынысты соттардың жалпы юрисдикциясына әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді беру.

Азаматтарды қорғауды жетілдіру онымен қатынаста халық билігімен үнемі маңызды болатын. Қазақстан Республикасында Әкімшілік әділет

институтын толығымен құру бұл қорғаудың тиімділігін арттыру тәсілдерінің бірі болып табылатын болады. Әкімшілік әділет институтының негізгі мазмұнын мемлекеттік органның (лауазымды тұлғаның) іс-әрекеттері мен шешімдерінің заңдылығымен соттық бақылау құрады. Әкімшілік әділет жүйесіне сипатты қарау жеке және заңды тұлғалардың құқықтық қорғау және заңды мүдделерімен байланысты әкімшілік-құқықтық даулары оның қарауына апару. Заңдық актілердің құқықтық бағасымен және басқа да халықтық биліктің әрекетінен пайда болатын осы әділеттің түрі, өзін дауларды шеше алатын заңдық нысан ретінде көрсетеді. Осындай даулардың өзіндік әкімшілік-құқықтық сипаты, оның субъектілерінің ерекше жағдайы (қатысушылардың даулы құқықтық қатынасы), ерекше шешу реті, өзіндік құралдары және қорғау тәсілдері болатының атап өту қажет.

2002 жылы қабылданған Қазақстан Республикасының Құқықтық саясат тұжырымдамасы елдің 2010 жылға дейінгі кезеңге арналған құқықтық жүйесі дамуының негізгі бағыттарын айқындады. Өткен жылдары мемлекеттік және қоғамдық институттардың қарыштап дамуына ықпал ететін, Қазақстанның орнықты әлеуметтік-экономикалық дамуын қамтамасыз ететін бір қатар аса маңызды заңнамалық актілер қабылданды.

Тұжырымдаманы іске асырудың басты қорытындылары ұлттық заңнаманың негізгі салаларының (конституциялық, әкімшілік, азаматтық, банктік, салық, қаржы, кеден, экологиялық, қылмыстық, қылмыстық-іс жүргізу, қылмыстық-атқарушылық заңнама) айтарлықтай жаңаруы болды.

Қазақстанда мемлекеттік басқару жүйесін дамыту тиімді де жинақы мемлекеттік аппарат құруға жаңа басқару технологияларын енгізуге, әкімшілік рәсімдерді жетілдіруге бағытталған әкімшілік реформаны құқықтық қамтамасыз етумен тығыз байланысты. Ал бұл - құқықтың әкімшілік тәрізді саласын реттеу аясы, оның маңызды міндеті - биліктің барлық деңгейінде мемлекеттік аппараттың тиімді жұмыс істеуін қамтамасыз ету. Осыған байланысты мемлекеттік басқару саласындағы әкімшілік құқық

- мемлекеттік органдар арасындағы құзыретті ұтымды және нақты бөлуді қамтамасыз етуге;

- нарықтық экономика жағдайында артық мемлекеттік реттеуді, оның ішінде бақылау-қадағалау функцияларын болдырмауға;

- биліктің атқарушы тармағы органдарының мемлекеттік функцияларды іске асыруының шарты мен тәртібін регламенттеуге;

- мемлекеттік басқару органдарының азаматтармен және ұйымдармен өзара іс-қимылын қамтамасыз етуге және ұйымдастыруға бағытталуы тиіс.

Ұлттық құқықтарды жетілдірудегі маңызды бағыттардың бірі әкімшілік реформаларды жүргізу, әкімшілік іс-жүргізу құқықтарының мүмкіндіктерін кеңейту.

Әкімшілік іс жүргізу заңнамаларын реттеу мәселелеріне қатысты «мемлекет пен азамат арасындағы жария құқықтық қатынастардан туындайтын құқық туралы дауларды шешетін әділет әкімшілігін жасау жұмыстарының өзектілігін ата өту қажет. Жеке адам мен мемлекет арасындағы дауларды сотпен шешудің жаңа үлгісін қалыптастыруға, әділет

әкімшілігі саласын реттейтін нормативтік-құқықтық база жасауға Әкімшілік құқық бұзушылық және Әкімшілік іс жүргізу кодекстерінің жобалары бағытталып отыр.

Қолданыстағы заңнамамен салыстырғанда бұл құжаттардағы әкімшілік құқықтардың реттеушілік әлеуеті елеулі түрде кеңейтетін болады.

Адам құқын сақтау және қамтамасыз ету саласындағы әкімшілік құқықтардың ерекшелігін, осы істі орындаудағы әкімшіліктердің (атқарушы және жергілікті өзін-өзі басқару) ролін атап өте келіп осы саладағы қолданыстағы құқықтарды жетілдіруге бағытталған сындарлы ұсыныстар әзірлеуге мүмкіндік береді.

Қазақстанда әділет әкімшілігін қалыптастырудың маңыздылығын атап өте келе, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы және Әкімшілік іс жүргізу кодекстерінің жобаларын әзірлеу және қарау мәселелерінің маңыздылығын, олардың Құқықтық саясат тұжырымдамасы мен Мемлекет басшысы Жолдауында белгіленген құқық қорғау жүйесін жетілдіру бағыттарына сәйкестігін атап өткен жөн.

Қазақстандағы құқықтық саясатты ізгілендірудегі мемлекеттік институт ретінде әділет әкімшілігінің роліне тоқтала келіп Заңнама және құқықтық саясат комитетінің хатшысы С.Ақылбай «Әкімшілік іс-жүргізу кодексін қабылдау әкімшілік-іс жүргізу құқықтары дамуының шыңы» деп атап өткен.

Тұжырымдаманың ережелеріне сәйкес, алдағы уақытта қолданылып жүрген әкімшілік соттарының негізінде әділет әкімшілігі жүйесі жасалатындықтан, жалпы заңдылық аясындағы соттардың ішкі бөлінісінде әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді беру жоспарланып отырғанда әкімшілік-іс жүргізу заңнамасының негізі әкімшілік даулары бойынша істерді қарастыратын әділет әкімшілігі болуға тиіс.

Әкімшілік іс жүргізу кодексін жасау – әкімшілік құқықтың өзекті мәселесі болып отыр. Қазақстан үшін жаңа үрдістегі құжат болып табылатын оның қабылдануы әкімшілік сот өндірісінің, сот істерінің дербес бір саласы болып қалыптасуына мүмкіндік береді. Құқықтық саясат тұжырымдамасында, сондай-ақ, азаматтық, азаматтық іс жүргізу, қылмыстық, қылмыстық іс жүргізу құқықтарының нақты бағыттары да, сондай-ақ, қаржылық, табиғат қорғау заңдарының, құнды қағаздар, сақтандыру қызметтері нарығы мен қоғам мен мемлекеттің тыныс-тіршілігінің, басқа да салаларының аса маңызды қырлары да көрініс тапқан.

2010-2020 жылдарға арналған Құқықтық саясат тұжырымдамасы барлық құқыққорғау органдарының жұмыстарының тиімділігін едәуір арттыруды, олардың қылмыстың кез келген көрінісіне шапшаң да, лайықты ықпал етуін, құқық бұзушылықтардың үнемі алдын алуды, сыбайлас жемқорлықпен күресті күшейтуді, бизнес үшін қауіпсіз жағдай туғызуды, олардың қызметіне негізсіз араласуды болдырмауды – басты мақсат тұтқан.

Қорыта айтқанда, Мемлекет басшысы бекіткен жаңа Құқықтық саясат тұжырымдамасына байланысты Қазақстан Республикасының құқықтық дамуы жаңа кезеңге аяқ басты. Енді осының негізінде құқық саласы

жетілдіріліп, еліміздің одан әрі дамуының құқықтық негізі ретінде қазақстан заңдарының жаңа легі қалыптасатын болады.

Әдебиеттер: 1, 4, 29, 50, 63, 76, 85, 102, 103, 104, 105, 109-112.

Семинарлық – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Әкімшілік процестің мәні, оның сатылары.
2. Әкімшілік юрисдикция: ұғымы мен мәні. Әкімшілік юрисдикция органдарының жүйесі.
3. Әкімшілік әділет. Қазақстан Республикасындағы әкімшілік әділет органдарының жүйесі.

КООЖ – 1 сағат

Жоспар

1. Берілген жағдайлық есептерді жазбаша шығару мен орындау. Олар бойынша қабылданған шешім туралы баяндауға дайын болу.
2. Жағдайлық есептердің мазмұны:

1 Есеп

Аз. Н. Іле ауданының қоршаған ортаны қорғау бойынша мемлекеттік инспекторының аң аулау тәртібін бұзғаны үшін салған айыппұл салу шешіміне шағым жасады. Жазаланушы өзінің шағымын кінә тағу кезінде нақты құқықтық норма көрсетілмегенін алға тартты.

Аталған құқықтық дау қандай өндіріс тәртібінде шешіледі? Азаматтың алға тартқан аргументтері құқықтық тәртіпті сақтау органымен ескерілуі мүмкін бе? Қандай органға, қандай тәртіппен мемлекеттік инспектордың шешіміне наразылық көрсетілуі керек?

2 Есеп

Маховтар ерлі зайыптылары жаңа көрсетіліп жатқан кино түсірілімді көру үшін кинотеатрға барды. Жақсы көңіл күйлерін кино түсірілімді көру кезінде залда бірнеше адамдар темекі шеккен және бірнешеуі шемішке шаққан. Махов тиісінше тиісті мемлекеттік органға кинотеатрдың жұмысына наразылығын айтып, жұмыстарын жақсарту бойынша бірнеше ұсыныстар айтты.

Махановтың хатын шағым деп санауға болады ма?

Азаматтардың арызбен, шағыммен және ұсыныммен келуінің қандай заңды маңызы бар?

3 Есеп

Курс бастығы 1 бағам Курсантсы полиция старшинасы Сарсековқа отбасы-тұрмыстық ұрыс үшін сөгіс жариялады. Старшина Сарсеков берілген сөгісті білім беру мекемесінің басшысының сап дайындағы жөнінен

орынбасарына шағымданды, ал ол старшинаның кінәсі дәлелденбеген, берілген сөгіс тым қатаң деп санап ескерту жариялаумен шектелді.

Білім беру мекемесінің бағам басшысы өзінің бағынысындағыларды отбасы-тұрмыстық бұзушылық үшін жазалай алады ма?

Осы әрекеттерді қандай өндіріс түріне жатқызуға болады?

4 Есеп

Аз. Омаров Б.Т. учаскелік полиция инспекторы Айдаров М.Ж. Қарағанды қ. әкімшілігіне оны аң аулау құқығынан айырғаны үшін арыз жазды.

Қарағанды қ. әкімі арызды бір тәулік ішінде қарап учаскелік полиция инспекторын жазалау туралы шешім қабылдады.

Аз. Омаровтың шағымы заңды ма?

Әкімнің шешім қабылдаудағы іс әрекеті заңды ма?

Аталған сұрақ қандай тәртіпте шешілу тиіс?

Азаматтардың шағымдарын қарау тәртібі?

Шағымды қарау мерзімі?

5 Есеп

Қарағанды облысы ІІД Орталық ПБ аумағында 2014 жылдың екінші жартысынан бері екі «тапсырылған» кісі өлтіру болды. 2015 жылдың 20 ақпанында жедел жұмыс жөнінен орынбасары Саитов іс сапарда болу кезінде, Орталық ПБ бастығы Ахметов қылмыскерлердің аты жөні ұзақ мерзім бойы анықталмай отырғанына байланысты Саитовқа қызметке сай еместік туралы бұйрық қабылдағаны туралы ескертті. 2015 жылдың 25 мамырда болған қызметтік атестациядан кейін Сайтов кәсіби даярлығының жеткіліксіздігінен ішкі істер органындағы қызметінен Ахметовтың бұйрығымен босатылды. 2015 жылдың 1 шілдесінде Сайтов қабылданған екі бұйрықты аудандық сотқа шағым жасап күшін жойды, сонымен қатар соттан екі бұйрықты заңға қайшы деп танып оның құқықтарына нұқсан келтіргені туралы белгілеуін сұрады.

Аталған жағдайда барлық әрекеттер мен шешімдер заңды ма?

Қарағанды облысы ІІД Орталық ПБ бастығына тәрбиелік сөгіс қолдануы мүмкін бе?

6 Есеп

2015 ж. 10 шілдесінде Қарағанды қ. аудандық сотына Крылов көшесінің № 86 үй тұрғынынан 2015 жылдың 5 ақпанда қалалық иттер клубының шешіміне шағым түсті. Үндеуінде иттер клубының шешімі бойынша аталған үй ауласында иттерді серуендететін жер бөлу туралы шешім қабылданған, ол шешім үй тұрғындарының қалыпты демалысына кедергі келтіретінін, сонымен қатар олардың өмірі мен денсаулығына қауіп төндіретінін айтты.

Судья Сафитов шағымды қарастыруға қабылдаудан бас тартты, өзінің осындай шешімін ұжымдық үндеулерді сот қарастырмайтындығын айтып,

сонымен қатар иттер клубының шешіміне шағымдануға болмайтынын айтты себебі олар мемлекеттік орган немесе жергілікті өзін-өзі басқарушы орган емес деп түсіндірді. Судья заң талаптарына сәйкес сотта тек қана лауазымды тұлғалардың азаматтардың құқықтары мен бостандықтарына нұқсан келетін заңсыз шешімдеріне ғана шағым жасауға болатынын айтып түсіндірді. *Қалыптасқан жағдайға талдау беріңіз.*

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Ұсынылған қосымша әдебиеттермен танысу.
3. «Әкімшілік рәсімдер туралы» заңның негізгі ережелерін қысқаша конспектілеу.
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.
5. Рефераттардың тақырыптары:
 - Әкімшілік-процесуалдық қызметтің жалпы құқықтық негізі ҚР-нда;
 - Әкімшілік рәсімдердің түрлері мен мәні ҚР-нда;
 - Әкімшілік өндірістердің жіктелуі.
 - Әкімшілік юрисдикция, әкімшілік-процесуалдық қызметінің түрі ретінде;
 - Әкімшілік сот, әкімшілік юрисдикцияның ерекше субъектісі ретінде;
 - ПО әкімшілік юрисдикция жүйесінде;
 - ҚР әкімшілік әділеттің қалыптасу мен даму сұрақтары
6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:
 - Әкімшілік іс жүргізудің ұғымы, түрлері.
 - Әкімшілік рәсімдердің түрлері мен құқықтық негізі.
 - Әкімшілік іс жүргізудің мәні мен мінездемелік белгілері.
 - Әкімшілік іс жүргізудің ұғымы мен құқық шығармашылық түрінің мәні.
 - Әкімшілік іс жүргізудің ұғымы мен құқық қолданушылық түрінің мәні.
 - Әкімшілік іс жүргізу сатыларының ұғымы.
 - Әкімшілік өндірістердің ұғымы, мәні мен жүйесі.
 - Әкімшілік өндірістердің негізгі сатыларының түрлері мен мазмұны.
 - Әкімшілік юрисдикцияның ұғымы, оның негізгі белгілері.
 - Әкімшілік юрисдикцияның қағидалары мен құрылымы.
 - Әкімшілік-юрисдикциялық қызметінің түрлері.
 - ПО әкімшілік-юрисдикциялық органдар жүйесінде.
 - ПО әкімшілік-юрисдикциялық қызметінің мәні мен мазмұны.
 - Әкімшілік сот, әкімшілік юрисдикция органдарының жүйесінде.
 - Әкімшілік әділеттің ұғымы мен мәні.

• Әкімшілік өндірістер әкімшілік әділет жүйесінде.

7. Сабаққа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар, нормативтік актілердің конспектілері).

8. Тестілік тапсырмаларды шешуге дайын болу.

Әдебиеттер: 1, 4, 10, 12, 15, 17, 25, 29, 34, 47, 49, 50, 51, 52, 60, 63, 64, 67, 73, 76, 84, 85, 86, 92, 93, 102, 103, 104, 105, 109-112.

12 тақырып. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істері бойынша іс жүргізу

Дәріс – 1 сағат

Жоспар

1. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс-жүргізудің ұғымы, принциптері және міндеттері.
2. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс-жүргізудің сатылары.

Дәріс тезистері

1. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс-жүргізудің ұғымы, принциптері және міндеттері.

Іс жүргізу - бұл белгілі істер бойынша шешім қабылдаудың тәртібін белгілейтін процесуалдық қызметтің ерекше түрі.

Заң шығарушы әкімшілік жауаптылық негізі мен шараларын анықтай отырып, осы жауаптылықты жүзеге асырудың, яғни, әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің тәртібін бекітеді.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді жүргізу – бұл мемлекеттік органдардың әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға бағытталған және қажетті жағдайларда әкімшілік жазаларды қолданатын әкімшілік-процесуалдық нормалармен реттелген қызметі.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді жүргізу, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істердің кімге қарастылығына байланысты бірнеше субъектілерге (соттық, ПУИ және т.б.), санкцияларды қолдану түрлеріне (ескерту, әкімшілік айыппұл, әкімшілік қамауға алу), істердің категориясына байланысты бөлінеді (ұсақ бұзақылық, жүргізушінің мас күйінде көлік құралын басқаруы, сондай-ақ көлік құралын басқаруды мас күйіндегі адамға беру) т.б. Мысалы, ұсақ бұзақылық және салық төлемдерін төлеуден бұлтару істері бойынша іс жүргізудің айырмашылығы бар. Оның айырмашылығы әр түрлі мемлекеттік органдардың лауазымды адамдарының әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарау және солар бойынша шешім қабылдауында. Мысалы, аудандық және соларға теңестірілген соттардың судьялары ұсақ бұзақылық (ҚР ӘҚБТ Кодексінің 434-бабы.), ішкі істер органдарының лауазымды адамдары кәмелетке толмағандарға алкоголь ішімдіктерін сату (Кодексінің 131-бабы.), ал кәмелетке толмағандардың құқықтарын қорғау жөніндегі аудандық, қалалардағы аудандық комиссиялар кәмелетке толмағандар жасаған әкімшілік құқық бұзушылық істерін қарайды.

Іс жүргізудің құқықтық реттелуі. Заңдылық ғылымында барлық құқықтық нормаларды материалдық және процессуалдық деп бөлу қабылданған. Біріншісі азаматтар мен ұйымдардың (тұрақты қалыптағы қоғамдық қатынастардың) құқықтық жағдайын, құқықтары мен міндеттерін бекітеді, екіншісі құқықтар мен міндеттерді қандай тәртіпте жүзеге асыруын анықтайды.

Әкімшілік жауаптылық институты бұл мемлекеттік-еріксіз әсер етуді белгілеу және қолдануымен байланысты сұрақтарды реттейтін құқық нормалардың жиынтығы. Бұл институттың үлкен бөлігін материалдық нормалар құрайды. Олар әкімшілік құқық бұзушылықтардың жүйесін, әкімшілік жазалар түрлерін, әкімшілік жауаптылықтың принциптерін белгілейді және басқа да бірқатар сұрақтарды реттейді.

Әкімшілік-процессуалдық нормалар материалдық нормаларды жүзеге асыру тәртібін, оларды қолдану процедурасы әкімшілік жазалар арқылы кінәлілерге мәжбүрлеу әсер ету процесін жүзеге асыруды анықтайды, яғни, процессуалдық нормалар көмегімен әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерде жүргізу.

Қылмыстық іс жүргізу (қылмыстық-процессуалдық), қылмыстық құқықтың материалдық нормаларынан әлдеқашан жекеленген. Қылмыстық және қылмыстық іс жүргізу екі жеке құқыдан тұратыны жұртқа мәлім.

Ал әкімшілік іс жүргізу заңдарында іс басқаша. Ол әкімшілік құқықтың бір бөлігі болып саналады, оның материалдық және іс жүргізу (процессуалдық нормалары) бір салада қолданылады.

2. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс-жүргізудің сатылары.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс-жүргізудің сатылары. Әкімшілік құқық бұзушылық істері бойынша өндіріске қатысушылардың әрқайсысының өз құқықтары мен міндеттерін жүзеге асыру, белгілі сатыларда өтілуін талап етеді, ол өндіріс сатысы деп аталады. Өндіріс сатысы деп әкімшілік құқық бұзушылық жасаған адамның кінәлілігін айқындауға бағытталып, мемлекеттік билікті өкілеттікке иеленген лауазымды адамдардың әкімшілік құқық бұзушылық өндірісті реттейтін заңдарда белгіленген талаптарды орындай отырып, түпкілікті шешім қабылдауға бағытталған әрекеттер жасау сатыларын айтамыз.

Өндірістің әрбір сатысында белгілі әрекеттер жүргізіледі, олардың әрқайсысы өндірістің жалпы мақсатына қарағанда жеке болып табылады. Әрбір сатының міндеттерін шешу, арнайы процессуалдық құжаттармен бекітіледі. Осындай акт қабылдағаннан кейін өндірістің басқа сатысы басталады.

Өндіріс сатыларының бір-бірінен айырмашылығы, оған қатысатын қатысушылардың /органдардың/ шеңберінде. Әкімшілік құқық бұзушылық өндірісінің төрт сатысы бар:

- әкімшілік тергеу
- әкімшілік істі қарау
- қаулыны қайта қарау

- қаулыны орындау

Осы сатыларды нақты сақтау қажет, өйткені өндіріс сатысы дұрыс жүргізілмесе көптеген қателіктер жіберілуі мүмкін, яғни әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді жүргізу заңдылығын қатаң сақтау негізінде жүзеге асырылуы тиіс.

Әкімшілік тергеу сатысында мыналар анықталады: әкімшілік құқық бұзушылық жасау фактісі, әкімшілік құқық бұзушылық жағдайы, кінәлілігі туралы мәліметтер және әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама жазылады.

Әкімшілік құқық бұзушылық істі қарау сатысында орган/лауазымды адам/ мыналарды анықтауға тиіс: әкімшілік құқық бұзушылық жасалды ма, сол адам оны жасауда кінәлі ме, ол әкімшілік жауаптылыққа жата ма, жауаптылықты жеңілдететін және ауырлататын мән-жайлар бар ма, мүлікке зиян келтірілген бе, әкімшілік құқық бұзушылық туралы материалдарды басқа органның қарауына беру үшін негіздер бар ма, сондай-ақ басқа да мән-жайларды анықтауға міндетті.

Осы жағдайлардың бәрі орындалған соң, орган/лауазымды адам/ әкімшілік құқық бұзушылық ісі бойынша шешім қабылдап, қаулы шығарады.

Қаулыны қайта қарау сатысы факультативтік болып саналады, яғни қажетті емес, ол қаулының күшін жою, өзгерту немесе қаулыны өз күшінде қалдыруға шешім қабылдаумен аяқталынады.

Ақырғы сатысы, қаулыны орындау, ол оны қабылдағаннан немесе шағымды/наразылықты/ қарағаннан кейін басталады.

Әдебиеттер 1, 4, 50, 64, 76, 91, 109-112.

Тәжірибелік – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Берілген жағдайлық есептерді жазбаша шығару мен орындау. Олар бойынша қабылданған шешім туралы баяндауға дайын болу.
2. Жағдайлық есептердің мазмұны:

1 Есеп

Полиция қызметкерлері аз. Гудимовты масайған күйінде ұстап полиция бөліміне жеткізді. ПБ кезекшісі олардың баяндамасын тыңдағаннан кейін ӘқбтҚР кодексінің 440 бап. бойынша хаттама толтыруды бастады. Кезекшінің талабы бойынша Гудимов жеке куәлігін беріп, орыс тілін нашар меңгергендігін айтып не себепті оны ұстағанын түсінбегенін, сол себепті қонаққа баражатқан досы Ничаевті шақыртуын сұрады себебі ол – орыс тілі мен татар тілдерін білетіндігін айтты. Кезекші хаттамада жеке куәлікте көрсетілген мәліметтерін жазып, жауап беруден және қол қоюдан бас тартқандығы туралы белгілеп, екі полиция қызыметкерін осы болған жәйітті актта растайтындықтарын сұрап, Гудимовты айықтыру орнына жіберді.

Медциналық айықтыру мекемесіне жеткізу кезінде жол жөнекей Гудимов болған оқиғаға наразылығын айтып, қорғаушы беруін талап етті. Тәң-ертен айықтырғыш мекемесінің қызметінің төлемімен айыппұл құнын төлеттіріп алынды.

Болған оқиғаға баға беріңіз. Осы оқиғада қандай өндірістік қағидалар бұзылды?

Осы іс қандай процессуалдық кезеңде, анықтаңыз?

Өндіріске қатысушыларды анықтаңыз?

2 Есеп

Волков өзінің саяжайынан қайтып келе жатып «Жигули» автокөлігін басқара алмай қалу салдарынан автокөлік жолдың шетіне тайғанап соғылды. Соққы кезінде Волков есінен танып қалды. Аталған оқиға балық аулап отырған балықшылардың көз алдында болды, жүгіріп жеткен балықшылар Волковтың жарақаттарын асығыста байлап артқы орындыққа жатқызып, балықшылардың біреуі орта деңгейде масайғандығына қарамастан (Клюев) автокөлікке отырып қалаға бет алды. Емхананың алаңының кіреберісіндегі Клюев автокөлікті дуалға соғылып, жанын сырып бүлдірді.

Жол полиция бөлімінің бастығы іс құжаттарды қарап Клюевке ӘқбтҚР кодексінің 608 бап. сәкес айыппұл салды.

Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізу нормаларының талаптары бұзылдыма? Болған оқиғаға баға беріңіз.

3 Есеп

Қарағанды қ. прокуратурасына автокөлік жүргізушісі Бляловтан келесі мазмұндағы шағым түсті: «Қарағанды-Алматы тас жолында шамамен сағат 17.00 мені полиция сержанты тоқтатты. Ол маған сенің жүгіңе сәйкес құжаттарың жоқ деп айтты. Соған байланысты 100 шақрым жердегі ПБ полиция сержантымен бірге баруға тура келді, аталған жерге жеткеннен кейін мен қорғаушысыз жауап беруден бас тартатынымды айттым.

ПБ кезекшісі әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қорғаушы көзделмегендігін айтты. Содан кейін мені далаға алып шығып суық жел астында таңатқанша ұстады.

Осы жерде қандай бұзушылықтар орын алды?

Жүргізушінің қорғаушы талап етуі заңды ма?

Қорғаушы ұсыну тәртібі қандай, оның құқықтары мен міндеттері?

4 Есеп

Фролов және Ахметов, мас күйінде болып, азаматтардың ар-намысына тиетін сөздер айтып, былапыт сөйледі. Полиция қызметкерлері оларды ұстап ПБ жеткізіп, 4 сағат анықтама жүргізіп хаттама толтырғаннан кейін ертеңінде сотқа келулерін міндеттеп жіберді, бірақ олар сотқа бармай бой тасалап жүрді. Сот іс құжаттарын қарап шығып, оларды 15 тәулікке қамауға алу туралы шешім шығарды.

Фролов және Ахметовты жауапкершілікке тарту бойынша процессуалдық тәртіп бұзылды ма?

Аталған істі қарау кезінде Фроловтың және Ахметовтың қатысулары міндетті ме?

5 есеп

Аз. Уланов қоғамдық орында спирт ішімдікті ішкені үшін ПБ-ң бастығымен айыппұл салу туралы қаулысына аудандық прокурор наразылық білдірген. Наразылықта шығарылған қаулы мына негіздерде жоюлыу керектігі көрсетілген: әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттамада куәлардың тегі мен мекен жайлары, құқық бұзушының жеке куәлігінің нөмірі болмаған, ал соңғының қол қою орнында ПБ-ң кезекшісінің Уланов қол коюдан бас тартқандығы туралы жазбасы жазылған.

Прокурордың наразылығы дұрыс па?

Хаттама толтыру кезінде куәнің қатысуы міндетті ме?

Бұл іс қандай іс жүргізу сатысында?

Осы наразылықтың жобасын жасаңыз.

6 есеп

Аудандық сотының қаулысымен отбасы-тұрмыстық қатынастағы құқыққа қарсы әрекеттері үшін азамат С. 15 тәулік мерзімге қамауға алынды. Аз. С. жұбайы арасында болған қақтығыс ұсақ бұзақылыққа жатпайды себебі біз жақында тұрмыс құрдық сол себепті ол қоғамға қауіпті емес деп шағымданғысы келген, бірақ судья оған ҚР заңнамасына сәйкес шығарылған шешім шағымдануға жатпайды деп түсіндірген. Шығарылған шешімге келіспеген азамат С. әділдікке дейін баратынын шешті.

Осы жағдайға талдау беріңіз.

Қарастырылатын шағымның жобасын құрыңыз.

Шағым бойынша қабылдану мүмкін шешім жобасын құрастырыңыз.

7 Есеп

Худяковтан ӘқбтҚРк 382 баптың 2 тар. сәйкес мылтығы тәркіленді. Қоршаған ортаны қорғау полиция бөлімі тәркілеуді ӘқбтҚРк 807 бапқа сәйкес қаулы жеңілдетілген процессуалдық рәсімі түрінде жүзеге асырылды, және аталған іс сотпен қарастыру көзделмеген. Худяков қабылданған қаулығы келіспей сотқа шағым жасады. Сот қабылданған қаулы қарастыруға жатпайтындығына себеп етіп істі қараудан бас тартты.

Қалыптасқан жағдайға талдау беріңіз.

Әкімшілік жаза қолданғанға дейін әкімшілік органының әрекеттеріне сотта шағым жасауға болады ма?

КОӨЖ – 1 сағат

Жоспар

1. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің ұғымы, қағидалары мен міндеттері, оның сатылары.
2. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қозғау.
3. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары.
4. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қараудың жалпы шарттары.

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Ұсынылған қосымша әдебиеттермен танысу.
3. «Әкімшілік рәсімдер туралы» заңның негізгі ережелерін қысқаша конспектілеу.
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша конспект орындау.
 5. Рефераттардың тақырыптары:
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің және оның сатысының ҚР әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңнамасы бойынша ұғымы.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді қамтамасыз ету шаралары, дәлелдемелерді жинау мен бекіту ретінде.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық өндірісіне қатысушыларының құқықтық жағдайы.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істеріне қатысушылардың жүйесі мен ұғымы.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы ісін жүзеге асырушы тұлғаның құқықтық жағдайындағы қиыншылықтар.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша дәлелдемелердің түрлері.
 - Дәлелдемелерді жинау мен бекіту әдісі.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғаудың дәлелдері мен негіздемесі.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерін прокурорымен қозғаудың ерекшеліктері.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттаманы заңды тұлғаларға толтырудың ерекшеліктері.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуде дәлелдемер және оларды бағалау.
 6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің түсінігі.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің мәні мен қағидаларының маңыздылығының түсінігі.
 - Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің міндеттері.

- Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің негізгі сатыларының түсінігі. Олардың түрі мен мазмұны.

- Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізуді қамтамасыз ету шараларының жүйесі.

- Кейбір процессуалдық қамтамасыз ету шараларын қолдану тәртібі.

- Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс жүргізудің қатысушылар жүйесі.

- Әкімшілік өндірісіне қатысушылардың құқықтары мен міндеттері.

- Әкімшілік құқық бұзушылық туралы ісінде дәлелдемелердің түрлері мен олардың түсінігі.

- Дәлелдемені алу.

- Дәлелдемені бағалау.

- Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерінде дәлелденуге жататын мән-жайлар.

- Әкімшілік жауапкершілікке тартылған тұлғаның түсініктемесі, жәбірленуші мен куәгердің түсініктемесі әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс бойынша дәлелдеме ретінде.

- Дәлелдеу міндеті мен дәлелдеме ұсыну.

- Әкімшілік құқық бұзушылық туралы хаттама, істі қозғау мен тергеу сатысын қорытындылайтын құжат ретінде.

- Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғаудың негіздемелері.

- Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерін прокурорымен қозғаудың ерекшеліктері.

- Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерін қарауға дайындау тәртібі.

- Істерді қарау мен олар бойынша шешім қабылдау тәртібі.

- Осы өндірістің бірінші екі сатыларында толтырылатын, процессуалдық құжаттардың түрлері.

7. Сабатқа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар, нормативтік актілер, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы ҚР кодексі, ӘқбтҚРк процесуалдық бөлімінің түсіндірмесіне конспектiлеу).

Әдебиеттер 1, 4, 25, 34, 49, 50, 51, 52, 62, 63, 64, 74, 76, 90, 91, 102, 103, 104, 105, 109-112.

13. Ұлттық қауіпсіздікті басқару. Қорғанысты басқару

Семинарлық – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ететін органдар жүйесі және құзыреттері.

2. Қазақстан Республикасының қарулы күштер.

Жоспар

1. Ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету органдары, олардың ұйымдастыру құрылуы.
2. ҚР қару күштерді жасақтау, әскери қызмет.

КӨЖ – 5 сағат.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.
2. Қосымша әдебиеттермен танысу.
3. Дәрістердің конспектілерін дайындау және сұрақтарына қысқаша («Қазақстан Республикасының ұлттық қауіпсіздік комитеті» туралы, «Қазақстан Республикасының қорғаныспен қарулы күштері туралы» заңдарының) конспектісін орындау.
4. Дәрістердің конспектілерін дайындау және келесі сұрақтарға жауаптарды конспектісін орындау.
5. Реферат тақырыптары:
 - ҚР ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз ету механизімі.
 - Әскери қызметке азаматтарды шақыруды жүргізу мен ұйымдастыру.
 - Азаматтар мен ұйымдар, қорғанысқа қатысушылар ретінде.
6. Өзін-өзін бақылауға арналған сұрақтар:
 - Ұлттық қауіпсіздікті басқарудың ұйымдастырушылық-құқықтық нысандары.
 - ҚР ұлттық қауіпсіздік туралы заңдары.
 - Ұлттық қауіпсіздік комитетінің органдары, олардың ұйымдастырушылық құрылымы.
 - ҰҚК органдарының құқықтары мен міндеттері.
 - Сыбайлас жемқорлықпен күрестегі ҰҚК органдарының орны мен рөлі
 - Сыртқы барлау қызметі, Президенттің Күзет қызметі, олардың негізгі міндеттері.
 - Мемлекеттік құпияны қамтамасыз ету; ұғымы және органдар жүйесі.
7. Сабаққа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар, нормативтік актілер, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы ҚР кодексі, ӘқбтҚРк процессуалдық бөлімінің түсіндірмесінің конспектілері).

Әдебиеттер: 1, 4, 15, 33, 35, 42-46, 49, 50, 51, 52, 63, 64, 102, 103, 104, 105, 109-112.

14 тақырып. Ішкі істер саласында басқару.

1. Ішкі істермен басқарудың ұйымдық-құқықтық нысаны.
2. ҚР Ұлттық ұланның құқықтық жағдайының негізі.

Дәріс тезистері

1. Ішкі істермен басқарудың ұйымдық-құқықтық нысаны.

Қазақстан Республикасының ішкі істер органдары Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес анықтау, алдын ала тергеу мен жедел іздестіру қызметін, сондай-ақ қоғамдық тәртіпті сақтау мен қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, адам мен азаматтың құқықтары мен бостандығына, қоғам мен мемлекеттің мүдделеріне қылмыстық және өзге де заңға қарсы кол сұғушылықтардың алдын алу және жолын кесу жөніндегі атқарушылық және өкім етушілік функцияларын жүзеге асыратын арнайы мемлекеттік орган болып табылады.

Ішкі істер органдарының қызметі заңдылық, дара басшылық, ішкі істер органдары жүйесінің бірлігі, жариялылық, құқық қорғау және басқа да мемлекеттік органдармен, лауазымды тұлғалармен, ұйымдармен және азаматтармен өзара іс-қимыл жасау принциптеріне негізделіп құрылады.

Ішкі істер органдарының біртұтас жүйесін Қазақстан Республикасының ішкі істер министрлігі (бұдан әрі - Ішкі істер министрлігі), оның құрамына кіретін департаменттер мен өзге де құрылымдық бөлімшелер, облыстардың, республикалық маңызы бар қаламен Республика астанасының, көліктегі оған бағынатын ішкі істер департаменттер, қалалық, аудандық, қалалардағы аудандық, поселкелік, желілік ішкі істер органдары, ішкі әскерлер, оқу орындары, мекемелер және өзге де ұйымдар құрайды.

Ішкі істер органдарының құрамында криминалдық полиция, әкімшілік полиция және полицияның өзге де қызметтері, сондай-ақ Ішкі істер министрлігінің әскери құрылымдар мәртебесі бар әскери-тергеу органдары мен әскери полициясы құрылады.

Криминалдық, әкімшілік және өзге де полиция қызметтерінің бөлімшелерін, сондай-ақ Ішкі істер министрлігінің әскери-тергеу органдары мен әскери полициясын құруды, қайта құруды және таратуды Қазақстан Республикасының Ішкі істер министрі жүзеге асырады.

Республикалық бюджеттен қаржыландырылатын ішкі істер органдары жүйесінің үлгілік ұйымдық құрылымы мен штат санын Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрінің ұсынуы бойынша Қазақстан Республикасының үкіметі бекітеді.

Криминалдық полицияның негізгі міндеттері қылмыстарды анықтау, оның алдын алу, жолын кесу, оны ашу және тергеу, ішкі істер органдарының жүргізуіне жататын қылмыстар туралы істер бойынша анықтама ісін жүргізу, тергеуден, анықтамадан және соттан жасырынған, қылмыстық жазаны өтеуден жалтарған, хабарсыз кеткен және Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген өзге де жағдайларда адамдарды іздестіруді ұйымдастыру және жүзеге асыру болып табылады.

Криминалдық полицияны жедел-іздігі, тергеу, ғылыми-техникалық және Қазақстан Республикасының ішкі істер министрлігіне тікелей бағынатын, оның алдында тұрған міндеттерді шешу үшін қажетті өзге де бөлімшелер құрайды.

Әкімшілік полицияның негізгі міндеттері қоғамдық тәртіпті сақтау, қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, қылмыстар мен әкімшілік құқық бұзушылықтарды анықтау, оның алдын алу және жолын кесу, қылмыстарды ашу, Қазақстан Республикасының заңдарында белгіленген құзыретінің шегінде анықтама мен әкімшілік іс жүргізуді жүзеге асыру, ұсталған және қамауға алынған адамдар, оның ішінде белгілі бір тұратын жері, құжаттары жоқ адамдар ұсталатын жерлерде құқық тәртібін қамтамасыз ету, кәмелетке толмағандар арасындағы қадағалаусыздық пен құқық бұзушылықтарды анықтау және жолын кесу, жол қозғалысының қауіпсіздігін қамтамасыз етуге мемлекеттік қадағалау және бақылау жасау, төлқұжаттық жұмыстар мен Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес ішкі істер органдарына жүктелген өзге де міндеттерді жүзеге асыру болып табылады.

Әкімшілік полицияны полицияның учаскелік инспекторлары мен кәмелетке толмағандар ісі жөніндегі учаскелік инспекторлар қызметтері, сақшылық қызмет, лицензиялық және рұқсат ету жүйесі, табиғат қорғау және мал дәрігерлік полиция, төлқұжаттық қызмет, жол полициясы бөлімшелері, ішкі істер органдарының арнаулы мекемелері және әкімшілік полицияның алдында тұрған міндеттерді шешу үшін қажетті өзге де бөлімшелер құрайды.

Облыстардың, Ақмола және Алматы қалаларының әкімдері жергілікті бюджет пен бюджеттен тыс қаражаттың есебінен әкімшілік полиция бөлімшелерінің қосымша штат санын ұстай алады.

Әскери-тергеу органдарының негізгі міндеттері әскери қылмыстарды және әскери қызметшілер жасаған, Ішкі істер органдары тергеуге тиісті қылмыстарды анықтау, олардың алдын алу, жолын кесу, ашу және тергеу болып табылады.

Әскери-тергеу органдарын әскери-тергеу департаменті, әскери-тергеу басқармалары мен тергеу, жедел-іздігі, жедел-техникалық және өздерінің алдында тұрған міндеттерді шешу үшін қажетті өзге де бөлімшелерден тұратын гарнизон бойынша бөлімдер құрайды.

Әскери-тергеу органдары Қазақстан Республикасының заңдарына сәйкес бұған -уәкілдік берілген лауазымды адамдар арқылы өз құзыреті шегінде ішкі істер органдарының барлық құқықтарын пайдаланып, солардың міндеттерін атқарады.

Әскери-тергеу органдары қарулы күштер есебінен қызметтік үй-жаймен, байланыс құралдарымен қамтамасыз етіледі, оларды пайдалану мен ұстау шығындарын да солар көтереді.

2. ҚР Ұлттық ұлан құқықтық жағдайының негізі.

Қазақстан Республикасының Ұлттық ұланы (бұдан әрі – Ұлттық ұлан) Қазақстан Республикасы ішкі істер органдарының бірыңғай жүйесіне кіреді және жеке бастың, қоғам мен мемлекеттің қауіпсіздігін қамтамасыз етуге, адамның және азаматтың құқықтары мен бостандықтарын қылмыстық және өзге де құқыққа қарсы қолсұғушылықтардан қорғауға арналған.

2. Ұлттық ұлан өз өкілеттіктерін жүзеге асырған кезде оның қызметіне араласуға тыйым салынады.

3. Ұлттық ұланның туы және рәмізі болады. Ұлттық ұланның өңірлік қолбасшылықтарының, құрамаларының, әскери бөлімдерінің және жоғары әскери оқу орнының белгіленген үлгідегі жауынгерлік жалаулары болады. Ұлттық ұланның туы мен рәмізінің, өңірлік қолбасшылықтардың, құрамалар мен әскери бөлімдердің, жоғары әскери оқу орнының жауынгерлік жалауларының сипаттамасын Қазақстан Республикасының Президенті бекітеді.

Ұлттық ұланға мынадай міндеттер жүктеледі:

1) маңызды мемлекеттік объектілерді және арнайы жүктерді күзету;
2) ішкі істер органдарымен бірлесіп қоғамдық тәртіпті қорғауға, жаппай тәртіпсіздіктердің жолын кесуге, қоғамдық қауіпсіздікті және төтенше жағдай мен соғыс жағдайының, терроризмге қарсы операцияның құқықтық режимдерін қамтамасыз етуге қатысу, осы операцияға, сондай-ақ табиғи, техногендік және әлеуметтік сипаттағы төтенше жағдайлардың салдарларын жою жөніндегі іс-шараларға қатысу;

3) сотталған әйелдердің, кәмелетке толмағандардың жазасын өтеуіне арналған қылмыстық-атқару жүйесінің мекемелерін, түрмелерді және тергеу изоляторларын қоспағанда, қылмыстық-атқару жүйесінің орташа қауіпсіз, қауіпсіздігі барынша жоғары, төтенше қауіпсіз, қауіпсіздігі аралас мекемелерін күзету;

4) сотталған әйелдердің, кәмелетке толмағандардың жазасын өтеуіне арналған қылмыстық-атқару жүйесінің мекемелерін, түрмелерді және тергеу изоляторларын қоспағанда, қылмыстық-атқару жүйесінің орташа қауіпсіз, қауіпсіздігі барынша жоғары, төтенше қауіпсіз, қауіпсіздігі аралас мекемелерінде ұсталатын адамдардың, сондай-ақ олардың аумағындағы азаматтардың мінез-құлқын бақылау мен қадағалауды жүзеге асыру;

5) сотталғандарды және күзетпен ұсталатын адамдарды айдауылмен алып жүру;

6) соғыс уақытында Қазақстан Республикасының аумақтық қорғаныс жүйесінде жекелеген міндеттерді орындау;

7) Қазақстан Республикасының аумағында қарулы қылмыскерлерді залалсыздандыру, заңсыз әскерилендірілген немесе қаруланған құралымдар (топтар), ұйымдасқан қылмыстық топтар (қоғамдастықтар) әрекетін тоқтату жөніндегі арнайы операцияларға қатысу;

8) ауыр және аса ауыр қылмыстардың, диверсиялардың, терроризм актілерінің, қарулы қақтығыстардың жолын кесуге қатысу және тайталасушы тараптарды ажырату;

9) Қазақстан Республикасы ратификациялаған халықаралық шарттарға сәйкес міндеттерді орындау.

2. Ұлттық ұланға өзге де міндеттер Қазақстан Республикасының заңдарымен және Қазақстан Республикасы Президентінің актілерімен жүктеледі.

Әдебиеттер: 1, 4, 34, 51, 63-65, 112.

Семинарлық – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Ішкі істермен басқару ұғымы.
2. ҚР ПО қызметінің құқықтық негіздері, жүйесі, құрылымы мен қызметі.

КООЖ – 1 сағат

Жоспар

1. ПО қызметінің негізгі бағыттары және мазмұны.
2. Қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі мемлекеттік жергілікті басқару органдарының құзыреті.

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.

2. Қосымша әдебиеттермен танысу.

3. Дәрістердің конспектілерін дайындау және семинар сұрақтарына қысқаша («Қазақстан Республикасының Ішкі істер органдары туралы», «ҚР ұлттық ұлан туралы» Заңы, «Ішкі істер органдарының жергілікті полиция қызметі туралы ережені бекіту туралы» ҚР Үкіметінің Қаулысы) конспект орындау.

4. Алдағы семинар сұрақтарына қысқаша конспект мен дәріс конспектілерін дайындау.

5. Рефераттардың тақырыптары:

- Ішкі істер саласын басқару ерекшелігі мен мәні.
- ҚР ПО ұлттық қауіпсіздікті қамтамасыз етудегі рөлі.
- ПО қызметінің ұйымдық-құқықтық нысанының ерекшелігі.

6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:

- Ішкі істер басқарудың ұйымдастырушылық-құқықтық нысандары.
- ҚР ПМ құқықтық жағдайы.
- ҚР ПО жүйесі, міндеттері және функциялары.
- ПО қызметінің негізгі бағыттары, оның мазмұны.

- ҚР ИМ, ішкі істерді басқаруға уәкілетті арнайы орган ретінде, оның құқықтық негізі.

- Жергілікті мемлекеттік басқару органдарының қоғамдық тәртіпті қамтамасыз етудегі құзыреті.

- Ішкі әскер: тағайындалуы, жүйесі және құқықтық негізі.

7. Сабаққа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар, нормативтік актілер, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы ҚР кодексі, ӘҚБтҚРк процесуалдық бөлімінің түсіндірмесінің конспектілері).

Әдебиеттер: 1, 4, 10, 11, 15, 24, 27, 34, 38, 49, 50, 51, 52, 63-65, 102, 103, 104, 105-112.

15 тақырып. Білім мен ғылымды басқару. Мәдениет және денсаулық сақтауды басқару.

Семинарлық – 2 сағат (сұрау-жауап нысаны, талқылау)

Жоспар

1. Мәдениетті басқарудың ұйымдастырушылық-құқықтық негіздері.
2. Денсаулық сақтау басқаруының ұйымдастырушылық-құқықтық негіздері

КӨӨЖ – 1 сағат

Жоспар

1. ҚР білімді басқаруының ұйымдастырушылық-құқықтық негіздері.
2. ҚР ғылымды басқаруының ұйымдастырушылық-құқықтық негіздері.

КӨЖ – 5 сағат

Курсант өздік жұмыс барысында орындау керек.

1. Әкімшілік құқық курсы бойынша негізгі оқу әдебиеттерімен танысып білу.

2. Қосымша әдебиеттермен танысу.

3. Келесі заңдардың конспектілерін дайындау: «Ғылым туралы», «Мәдениет туралы» «Білім туралы» (әдебиеттерді қара).

4. Алдағы семинар сұрақтарына қысқаша конспект мен дәріс конспектілерін дайындау.

5. Рефераттардың тақырыптары:

- ҚР әлеуметтік-мәдени құрылыс саласын басқару ерекшелігі мен мәні.

- ҚР білім беру саласын басқарудың ұйымдастырушылық-құқықтық нысанының ерекшелігі.

- ҚР ғылым саласын басқарудың ұйымдастырушылық-құқықтық нысаны.

- ҚР денсаулық саласын басқаруды ұйымдастыру мен жүзеге асырудың ерекшелігі.

6. Өзін-өзі бақылауға арналған сұрақтар:

- Әлеуметтік-мәдени саласының ұғымы мен мазмұны.
- Аталған саладағы мемлекеттік басқарудың мақсаты.
- Әлеуметтік-мәдени саласындағы мемлекеттік басқару функциясы.
- Білім мен ғылымды басқарудың мәні.
- Білім мен ғылымды басқарудағы мемлекеттік органдардың уәкілеті мен жүйесі.
- Мәдениет саласын басқарудың мәні.
- Мәдениет саласын басқарудағы мемлекеттік органдардың уәкілеті мен жүйесі.
- Денсаулық сақтау саласын басқарудың мәні.
- Денсаулық саласын басқарудағы мемлекеттік органдардың уәкілеті мен жүйесі.

7. Сабатқа арналған дидактикалық материалдары (дәріс, семинар, нормативтік актілер, Әкімшілік құқық бұзушылық туралы ҚР кодексі, ӘҚБТҚРк процессуалдық бөлімінің түсіндірмесінің конспектілері).

Әдебиеттер: 1, 2, 4, 5, 13, 14, 18, 19, 49, 50, 51, 52, 63, 64, 102-112.

3.9. Пәнді оқыту бойынша әдістемелік ұсыным

Әкімшілік құқықты оқыту Курсантларға мемлекеттік биліктің атқарушы органдарының қызметін ұйымдастыру сұрақтары, және олардың қоғамдық қатынастардың қатысушыларына императивті әсер ету нысандары мен әдістері, мемлекеттің, азаматтар мен ұйымдар арасында әкімшілік құқықтық қатынастар пайда болған кезде қарым-қатынастардың ерекшеліктері туралы қажетті білімдер көлемін беру мақсатты көздейді.

Курстың негізгі міндеттері болып: Курсантларға әкімшілік құқық ғылымының қағидалары, категориялары мен ережелері туралы терең білім беру; Курсантларды әкімшілік заңдарын дұрыс түсінуге оқыту; олары нақты жағдайларға байланысты әкімшілік құқық нормаларын дұрыс талқылып және қолдану үшін дағдылық пен әдетке үйрету; Курсантларды мемлекеттік басқарудың жүйесімен, басқарудың әдістері мен нысандарын, басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету әдістерімен таныстыру; Курсантларды ауылшаруашылығын, әлеуметтік-мәдени, әкімшілік-саяси басқаруды әкімшілік-құқықтық басқарумен таныстыру, және де ішкі істер органдарының жалпы, салалық және арнаулы басқару органдарымен өзара қатынастылығының ерекшеліктерімен таныстыру.

Әкімшілік құқық негіздерін құру – әкімшілік-құқықтық ғылымының ерекше зор еңбегі, белгілі тарихи кезеңде басқару ғылымнан дербес пәнге бөлінді. Әкімшілік құқық ғылымы – бұл көп жұртшылық басқаруды ұйымдастыру мен қызмет ету саласындағы қатынастарды құқықтық реттеу сұрақтарын бойынша теориялық жайлар және методологиялық негіздерді,

оқуды, зерттеуді, талдауды және ұсыныстарды, концепцияларды өңдеулерді қамтамасыз ету процесі.

Әкімшілік құқық ғылымы, жариялық құқықтың бөлімі бола отырып-Қазақстанның ең жас ғылымдарының бірі. Ғылыми танудың дербес сала сияқты, ол өзінің бастауын биліктің бөліну теориясынан және құқықтық мемлекет теориясында алады.

Әкімшілік – құқықтық ғылым, жаңа уақытта батыста дамыған, орынды тәжірибелі білім нәтижесі. Онда мемлекет «механикалық» пайда болды және орынды құбылыс, әр түрлі және нысандарда көрсетілген. Қоғамдық тәжірибелілер және қажеттіліктер барлық мемлекеттік тіршілік жағдайларында алдын ала болжалатын болатын; олар есептеулі және әрекет күші бар заңдармен, құқықтық нормалармен басқарылды. Осы негізде басқару ғылым XVII ғ. ең алдымен, камералдық және полициялық ғылым ретінде дамыған.

Әкімшілік құқық – құқық саласының іргелісі, сондықтан оқу объектісі болып атқарушы билік институтының ұғымдары, санаттар саналады.

Әкімшілік құқық оқу барысында ғылыми әдістер қолданылады (тарихи, қисынды, салыстырмалы - құқықтық). Бұл пәнді оқу барысында Курсантлар келесі жағдайды ескеру қажет, әкімшілік-құқық саласындағы мемлекеттік органдар, нормативтік құқықтық акт жүйелері үнемі динамикалық өзгерістерге душар болып отырады.

3.10. Курстық және тәжірибелік жұмыстарды орындау бойынша нұсқаулық пен әдістемелік ұсыным;

Тәжірибелік (семинарлық) және лабораториялық сабақтар (лабораториялық тәжірибе) сабақтары тақырыптарының үлгілік тізімі.

1. Әкімшілік құқық қазақстандық құқық салаларының жүйесінде
2. Әкімшілік-құқықтық нормалар және қатынастар.
3. Әкімшілік құқықтың субъектілері.
4. Әкімшілік-құқықтық нысандар.
5. Әкімшілік рәсімдер.
6. Әкімшілік мәжбүрлеу.
7. Әкімшілік режимдер.
8. Әкімшілік құқық бұзушылық мәні және белгілері.
9. Әкімшілік жауаптылық, оның мәні мен ерекшеліктері.
10. Әкімшілік жаза жүйесі және олардың түрлері.
11. Әкімшілік жаза қолданудың тәртібі.
12. ІО ведомстволық бағынысты әкімшілік құқық бұзушылықтар.
13. Мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз ету.
14. ҚР әкімшілік процесс.
15. Әкімшілік юрисдикция.
16. Әкімшілік әділет.
17. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс жүргізу

18. Ішкі істермен басқару.

3.11. Өзіндік бақылауға арналған тест тапсырмалары

1. Басқару функциялары әсер ету бағытына қарай қалай бөлінеді:

- А) жалпы, арнаулы;
- Б) әлеуметтік, әлеуметтік емес;
- В) ішкі, сыртқы;
- Г) тұрақты, тұрақты емес;
- Д) құқықтық, құқықтық емес;

2. Мемлекеттік басқарудың жалпы (әлеуметтік-құқықтық) принципін атаңыз:

- А) Аумақтық;
- Б) Салалық;
- В) Желелік;
- Г) Ғылымдылық;
- Д) Демократиялық;

3. Облыс (республикалық маңызы бар қаланың, астананың) әкімін қызметке тағайындайды:

- А) Премьер-Министр
- Б) Премьер-Министрдің ұсынуы бойынша Қазақстан Республикасының Парламенті
- В) Премьер-Министрдің ұсынуы бойынша Қазақстан Республикасының Президенті
- Г) Сенат төрағасының ұсынуы бойынша Қазақстан Республикасының Президенті
- Д) ҰҚК төрағасының ұсынуы бойынша Қазақстан Республикасының Президенті

4. Әкімшілік-құқықтық қатынастың негізгі элементтерін атаңыз.

- А) гипотеза, диспозиция;
- Б) субъектілер, объектілер, заңдылық фактілер;

- В) қатынас, заңдылық факт;
- Г) мақсат, ниет;
- Д) санкция, диспозиция;

5. Әкімшілік құқықтық қатынастардың пайда болуына негіз болып не саналады.

- А) құқық шығармашылық қызмет;
- Б) заңдылық факт;
- В) құқықтар және міндеттеді жүзеге асыру;
- Г) әкімшілік жауаптылық;
- Д) әкімшілік құқықтық норма.

6. Әкімшілік – құқықтық қатынастар субъектсіз -бұл:

- А) кәсіпорын;
- Б) тек қана жеке тұлғалар;
- В) тек қана заңды тұлғалар;
- Г) тек қана қоғамдық бірлестіктер;
- Д) әкімшілік құқықтар мен міндеттерге иеленгендер.

7. Әкімшілік жауаптылықтың негізі:

- А) құқық бұзушылық құрамының барлық белгілері бар іс-әрекет;
- Б) іс-әрекет;
- В) кінәлі іс-әрекет;
- Г) әрекетсіздік;
- Д) әрекет және әрекетсіздік;

8. Мемлекеттік қызметшілердің түрлерін атаңыз:

- А) тұрақты, уақытша;
- Б) саяси, әкімшілік;
- В) жалпы, арнаулы;
- Г) тағайындалатын, сайланатын;
- Д) қызметкерлер, жұмыскерлер;

9. Қандай мерзімге сынақ белгіленуі мүмкін:

- А) бес айға дейін;
- Б) бір жылға дейін;
- В) бір айға дейін;
- Г) үш айға дейін;
- Д) алты айға дейін.

10. Саяси партия саны қанша адамнан кем емес бастамасы бойынша құрылады:

- А) бір мың адамнан кем емес
- Б) екі мың адамнан кем емес
- В) үш мың адамнан кем емес
- Г) төрт мың адамнан кем емес
- Д) бес мың адамнан кем емес

11. Қазақстан Республикасының азаматы жасы қаншаға толған соң саяси партияның мүшесі бола алады:

- А) 18
- Б) 16
- В) 14
- Г) 20
- Д) 24

12. Көлік құралдарын басқару құқығынан айыру мерзімі:

- А) бір айдан кем болмауға және он жылдан аспауға тиіс;
- Б) алты айдан кем болмауға және он бес жылдан аспауға тиіс;
- В) екі айдан кем болмауға және он екі жылдан аспауға тиіс;
- Г) үш айдан кем болмауға және он бір жылдан аспауға тиіс;
- Д) алты айдан кем болмауға және он жылдан аспауға тиіс;

13. Төмендегілердің қайсысы әкімшілік бұлтартпау шараларына жатады?

- А) жеткізу;
- Б) дене күшін қолдану;

- В) құжаттарды тексеру;
- Г) әкімшілік қадағалау;
- Д) карантин енгізу.

14. Төмендегілердің қайсысы әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша іс-жүргізу өндірісін қамтамасыз ету шараларына жатады?

- А) әкімшілік ұстап алу;
- Б) құжаттарды тексеру;
- В) әкімшілік қамаққа алу;
- Г) әкімшілік қадағалау;
- Д) карантин енгізу;

15. Төтенше жағдай ҚР-ң бүкіл аумағында қандай мерзімге дейін енгізіледі:

- А) 30 сағат;
- Б) 10 тәулік;
- В) 10 ай;
- Г) 60 тәулік;
- Д) 30 тәулік.

16. Әкімшілік құқық бұзушылықтың текті объектісі деп:

- А) құқық нормаларымен қорғаланатын қоғамдық қатынастар жиынтығы;
- Б) тек қана құқық нормасы қорғауына алынған қоғамдық қатынастар;
- В) жалпы объектінің жеке бөлігін құрайтын қоғамдық қатынастар тобы;
- Г) бір мақсатқа біріктірілген әр түрлі қоғамдық қатынастардың топтары;
- Д) бір келікі көрініс нысандары бар қоғамдық қатынастар топтары.

17. Жеке тұлғаны әкімшілік жауаптылықта тартудың негізі болып табылады.

- А) тәртіптік теріс қылықты әрекет жасау;
- Б) қылмыс құрамының белгілері бар әрекетті жасау;
- В) әкімшілік құқық бұзушылық құрамының белгілері жоқ әрекетті жасау;
- Г) әкімшілік құқық бұзушылық құрамының барлық белгілері бар әрекетті жасау;
- Д) қылмыс құрамының белгілері жоқ әрекетті жасау.

18. Әкімшілік құқық бұзушылық болып:

- А) жеке адамның ҚР ӘҚБТ Кодексі бойынша әкімшілік жауаптылық көзделген құқыққа қарсы, кінәлі (қасақана немесе абайсызда жасалған) іс-әрекеті не әрекетсіздігі немесе заңды тұлғаның құқыққа қарсы іс-әрекеті не әрекетсіздігі;
- Б) жеке және заңды тұлғаның құқыққа қарсы, кінәлі әрекеті және әрекетсіздігі;
- В) жеке немесе заңды тұлғаның кінәлі (қасақана немесе абайсызда) әрекеті (әрекетсіздігі) үшін жауаптылық көзделген;
- Г) әқБТ Кодекс бойынша әкімшілік жауаптылық көзделген құқыққа қарсы, кінәлі әрекеті және әрекетсіздігі;
- Д) жеке немесе заңды тұлғаның қасақана немесе абайсызда жасалған әрекеті немесе әрекетсіздігі саналады.

19. Қандай шара тек қосымша әкімшілік жаза ретінде ғана қолданылуы мүмкін?

- А) тәркілеу;
- Б) әкімшілік айыппұл салу;

- В) шетелдікті немесе азаматтығы жоқ адамды ҚР шегінен әкімшілік жолмен кетіру;
- Г) арнайы құқынан айыру;
- Д) ескерту;

20. Кәмелетке толмаған адамның айыппұл төлеуге жеткілікті мүлкі болмаған жағдайда, айыппұл кімге салынады:

- А) ата-анасына немесе оларды алмастыратын адамдарға;
- Б) жауаптылықтан босатылады;
- В) кейінгі қалдырылады;
- Г) әкімшілік жазаның басқа түрі қолданылады;
- Д) қоғамдық жұмыстарға тартылады;

21. ПО қызметкерлері әкімшілік жазалау шарасының қай түрін қолдана алады?

- А) әкімшілік қамаққа алу, ескерту жасау;
- Б) тәркілеу, арнайы құқынан айыру;
- В) әкімшілік құқық бұзушылықты жасау құралы немесе оның тікелей объектісі болған затты өтемін төлеп алып қою, тәркілеу;
- Г) арнайы құқықтан айыру;
- Д) әкімшілік айыппұл салу.

22. Қандай шаралар тек негізгі әкімшілік жазалар ретінде қолданылады:

- А) әкімшілік құқық бұзушылықты жасау құралы болған затты тәркілеу;
- Б) өз бетімен салынған құрылысты мәжбүрлеп бұзу;
- В) тәркілеу;
- Г) әкімшілік айыппұл салу;
- Д) кәсіпкерлік қызметпен айналысуға тыйым салу.

23. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау нәтижелері бойынша шешімдердің түрлері:

- А) қылмыстық жаза қолдану туралы;
- Б) іс бойынша іс жүргізуді тоқтату туралы;
- В) әкімшілік жауаптылықтан босату туралы;
- Г) әкімшілік жазаны қолдануды кейінге қалдыру туралы;
- Д) әкімшілік-құқықтық ықпал ету шарасын қолдану туралы;

24. Шағым беру мерзімі.

- А) екі ай;
- Б) бір ай;
- В) үш ай;
- Г) төрт ай;
- Д) бес ай;

25. Әкімшілік қамаққа алуды тағайындайды:

- А) прокурор;
- Б) сот;
- В) әкім;
- Г) полицияның учаскелік инспекторы;
- Д) Кәмелетке толмағандар істері бойынша комиссия.

26. Ескерту – бұл:

- А) әкімшілік жаза қолдануға уәкілетті органның (лауазымды адамның) жасалған құқық бұзушылыққа ресми түрде теріс баға беруімен және жеке немесе заңды мұлғаны құқыққа қарсы мінез-құлыққа жол бермеуге болмайтындағы туралы сақтандырудан тұрады;
- Б) құқыққа қарсы мінез-құлыққа жол бермеуге болмайтындағы

- туралы хаттаманы уәкілетті органның шығаруы;
- В) жеке және заңды тұлғалардың құқыққа қарсы мінез-құлыққа жол бермеуге болмайтындағы және заң талаптарын сақтау туралы ресми ескерту;
- Г) жеке және заңды тұлғаның құқыққа қарсы мінез-құлықтарын доғару туралы жазбаша түрде ескерту;
- Д) жеке және заңды тұлғаның құқыққа қарсы мінез-құлықтына, уәкілетті судья, органның ресми бағасы.

27. Шағым кімге беріледі:

- А) жоғары тұрған органға (лауазымды адамға) және (немесе) сотқа;
- Б) прокурорға;
- В) Үкіметке;
- Г) әкімге;
- Д) ҚР Президентіне;

28. Тәркілеу мына адамдарға қолданылмайды:

- А) аңшылық қару, оқ дәрілер, аң аулау өмір сүруінің заңды көзі болып табылатын адамдарға;
- Б) аңшылық қаруды, атыс оқ дәрілерін және басқа да рұқсат етілген аң аулау және балық аулау құралдары, аң аулау (балық аулау) өмір сүруінің негізгі заңды көзі болып табылатын адамдарға;
- В) балық аулау құралдары өмір сүруінің негізгі заңды көзі болып табылатын адамдарға;
- Г) мүгедектерге;
- Д) жолаушыларды тасмалдау өмір сүруінің негізгі заңды көзі болып табылатын адамдарға.

29. Төмендегілердің қайсысы қоғамдық тәртіптің белгілері болып табылмайды?

- А) қоғамдық орын;
- Б) қоғамдық қауіпсіздік;
- В) азаматтың әлеуметтік жауаптылығы;
- Г) азаматтың құқықтық әрекеті;
- Д) қоғамдық пайдаланылатын орын.

30. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы іс қозғауға себептерді атаңыз:

- А) әкімшілік құқық бұзушылық жасау фактісін уәкілетті лауазымды адамның тікелей анықтауы;
- Б) ПО бастығының бұйрығы;
- В) судьяның ұйғарымы;
- Г) тергеушінің қаулысы;
- Д) прокурордың тапсырмасы;

Білімді бағалау өлшемдері

Курсантардың білімін бағалау семестр бойынша пайыздық мазмұнда ағымдық, рейтингтік және қорытынды бағалау кезінде өткізіледі.

Ағымдық бағалау - Курсантлардың білімін семинар сабағы мен КОӨЖ, КӨЖ тапсырмаларын орындауын кезінде жүзеге асырылатын жүйелі қадағалау.

Рейтингтік бақылау - коллоквиум немесе тестілік сұраулар түрінде білімдерін тексеру. Рейтингтік бақылауға ағамдық бағылаудың барлық нысандарын орындап, оң бағаланған Курсантлар жіберіледі.

Семестрлік рейтинг ағымдық, рейтингтік бақылауда 60 пайыздық көрсеткішпен анықталады.

Семестрде екі рет аттестация өткізіледі.

Пән бойынша қорытынды бағалау (емтихан) компьютерлік тестілеу нысанында өткізіледі. Курсант емтиханда 50 пайыз көрсеткіш алуы керек.

Пән бойынша қорытынды бағалау семестрлік рейтингідегі балл мен емтиханда (сынақта) алынған балл бойынша қойылады. Білуі керектігі, дағдысы, шеберлігі мына жүйе бойынша бағаланады:

Әріптік жүйе бойынша бағалау	Баллдың сандық көрсеткіші	Пайыздық мазмұны	Дәстүрлік жүйе бойынша бағалау
A	4,0	95-100	үздік
A-	3,67	90-94	
B+	3,33	85-89	жақсы
B	3,0	80-84	
B-	2,67	75-79	
C+	2,33	70-74	қанағаттанарлық
C	2,0	65-69	
C-	1,67	60-64	
D-	1,33	55-59	
D	1,0	50-54	

F	0	0-49	қанағаттанарлықсыз

3.12. Пән бойынша емтихан сұрақтары

1. Атқарушы билік: механизм, мемлекеттік басқарумен ара қатынасы.
2. Басқарудың түсінігі және түрлері. Мемлекеттік басқару және оның сипаттамалық белгілері.
3. Әкімшілік құқық бұзушылықтың ұғымы және құрамы.
4. Қазақстан Республикасының әкімшілік құқығының принциптері мен қайнар көздері.
5. Әкімшілік жауаптылықты жеңілдететін және ауырлататын мән-жайлар.
6. Әкімшілік –құқықтық қатынастар: ұғымы, құрылымы, түрлері.
7. «Қазақстан Республикасының әкімшілік құқығы» курстың пәні, міндеттері және жүйесі.
8. Әкімшілік жауаптылықтан және әкімшілік жаза салудан босату негіздері.
9. Әкімшілік құқық субъектілерінің ұғымы мен түрлері.
10. Қазақстандық құқық жүйесінде әкімшілік құқықтың орны.
11. Әкімшілік-құқықтық көндіру шараларының ұғымы, мақсаты және қолдану негіздері.
12. ІО қызметкерінің ұйғарымын және заңды өкімі мен талаптарын орындамау: құрамы және жауапкершілік.
13. Әкімшілік жаза салудың ережелері.
14. Басқарудың белгіленген тәртібіне қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы мінездемесі және түрлері..
15. Мемлекеттік басқаруда заңдылық пен тәртіпті қамтамасыз етудің мәні және тәсілдері.
16. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарауға жататындығы.
17. Әкімшілік жазаларды орындау тәртібі.
18. ІО әкімшілік юрисдикцияның субъектілері ретінде.
19. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша заңды күшіне енбеген қаулыларды қайта қарау тәртібі.
20. Білім және ғылым саласында басқару.
21. Ішкі істер саласында басқару.
22. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша дәлелдеу және дәлелдемелер.
23. Атқарушы билік органдарының қызметінде заңдылық және оны қамтамасыз ету тәсілдері.
24. Әкімшілік –құқықтық нормалардың ұғымы, құрылымы және түрлері.
25. Процессуалдық қамтамасыз ету шаралары.
26. ІО әкімшілік құқық бұзушылық туралы істі қарау және шешім қабылдау бойынша құзыреті.
27. Мемлекеттік басқарудың әдістері.

28. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істері бойынша өндірістің сатыларының ұғымы және түрлері.

29. Көлікте және жол шаруашылығында құқық бұзушылықтардың түрлері мен жалпы сипаттамасы.

30. Қозғау, әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша өндірістің сатысы ретінде.

31. Хаттаманы толтырмай әкімшілік жазаларды салу.

32. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істер бойынша қаулы. Шешімдердің түрлері.

33. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы заңнаманың принциптері.

34. Әкімшілік құқық бұзушылық туралы істерді қарау: тәртібі, орны және мерзімі.

35. Мәдениет және денсаулық сақтауды басқару.

36. Әкімшілік құқық бұзушылықтың басқа құқық бұзушылық түрлерінен айырмашылығы.

37. Әкімшілік-құқықтық реттеу механизмінің ұғымы және элементтері.

38. Әкімшілік жауаптылықтан қорғанышы және артықшылықтар бар адамдарға қатысты іс жүргізу ерекшеліктері.

39. Әкімшілік құқықтың нормаларын іске асыру тәсілдері.

40. Әкімшілік жауаптылықты болдырмайтын мән-жайлар.

41. Шетелдіктер мен азаматтығы жоқ адамдардың әкімшілік-құқықтық мәртебесі.

42. Әкімшілік-құқықтық ықпал ету шаралары.

43. Әкімшілік жауаптылықты ауырлататын мән-жайлар.

44. Әкімшілік жазалардың түрлері.

45. ҚР азаматтары әкімшілік құқықтың субъектілері ретінде.

46. Әкімшілік жауаптылықтың ұғымы және негізгі ерекшеліктері.

47. Мемлекеттік басқару органдарында азаматтардың өтініштерін қарау тәртібі.

48. Әкімшілік жазаның ұғымы, мақсаттары және салу негіздері.

49. Атқарушы билік органдары әкімшілік құқықтың субъектілері ретінде.

50. Қоғамдық қауіпсіздік және халықтың денсаулығына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың жалпы мінездемесі және түрлері.

51. Әкімшілік процеске қатысушылар, олардың әкімшілік-құқықтық мәртебесі.

52. Шетелдіктің Қазақстан Республикасында болу ережелерін бұзудың ұғымы мен құрамы. Осы құқық бұзушылықты жасаған үшін жауаптылық.

53. Мемлекеттік қызметшілер әкімшілік құқықтың субъектілері ретінде.

54. Әкімшілік процесс: ұғымы, мәні және белгілері.

55. Әкімшілік-құқықтық қатынастардың ұғымы және ерекшеліктері.

56. Қоғамдық тәртіп және имандылыққа қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтардың түрлері мен жалпы сипаттамасы.

57. Әкімшілік-құқықтық нысандар мен әдістердің ұғымы және түрлері.

- 58. Ұсақ бұзақылық: ұғымы, құрамы және жауапкершілік.
- 59. Мемлекеттік басқарудың әкімшілік-құқықтық актілері.
- 60. Спирт ішімдіктерін ішу және қоғамдық орындарға мас күйінде келу: ұғымы, құрамы және жауапкершілік.
- 61. Кәмелетке толмағандардың құқығына қол сұғатын әкімшілік құқық бұзушылықтар: ұғымы, құрамы және жауапкершілік.
- 62. Негізгі және қосымша әкімшілік жазалар.
- 63. Қазақстан Республикасының кәсіпорын, мекеме және ұйымдардың әкімшілік-құқықтық жағдайының негіздері.
- 64. Қазақстан Республикасының қоғамдық бірлестіктердің әкімшілік-құқықтық жағдайының негіздері
- 65. Әкімшілік-құқықтық режимдердің ұғымы, мәні және түрлері.
- 66. Төтенше жағдай режимінің ұғымы және мазмұны.
- 67. Ерекше жағдайдың ұғымы.
- 68. Соғыс жағдайдың ұғымы.
- 69. Мемлекеттік шекараны қорғау режимінің мазмұны.
- 70. Әкімшілік юрисдикцияның ұғымы мен мазмұны.
- 71. Ұлттық қауіпсіздік пен қорғанысты басқару.
- 72. Ішкі істер саласындағы басқару.
- 73. Білім мен ғылым саласындағы басқару.
- 74. Мәдениет пен денсаулықты сақтау саласындағы басқару.

3.13. Құрастырғандар:

кафедрасының доценті, з.ғ.к., полиция полковнигі В.В. Филин;
кафедрасының аға оқытушысы полиция майоры Ә.Т.Нұрмахамбетов;
кафедрасының оқытушысы полиция аға лейтенанты Ә.Б. Түсіпбеков;